

GILGAMIŞ DESTANI

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ÇEVİREN: SAİT MADEN

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

III.
BASIM

Yaşam sevgisi, yiğitlik, aşk gibi konuların işlendiği bu destan, diğer destanlar gibi insanoğlunun ölümsüzlük arayışının kanıtlarından biridir. Sait Maden'in Batı kaynaklarından çevirdiği Gilgamiş Destanı'nın, Yunan destanı İlyada'dan, Hint destanı Mahabharata'dan beş bin yıl öncesinde yazıya geçirildiği tahmin edilmektedir. Gilgamiş Destanı, insanoğlunun ilk yazınsal ürünü, ilk başyapıttır.

Sait Maden (1931-2013): Şair, çevirmen, fotoğrafçı, ressam ve grafik tasarımcısı. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi mezunudur. Kitap ve dergi kapağı, tiyatro dekoru, sinema afişi tasarımlarının yanında, logo, ambalaj ve etiket tasarımlarıyla da bilinir. Bir süre gazetecilik yaptıktan sonra, kendi atölyesini kurdu. Grafik Sanatçıları Derneği'nin kurucularındandır. 1950 yılında Varlık dergisinin düzenlediği çeviri yarışmasından Baudelaire'den yaptığı "Moesta et Errabunda" çevirisiyle birinci geldi. Lorca, Neruda, Aragon, Paz, Mayakovski, Eluard, Saint-John Perse'nin şiirlerini Türkçeye kazandırdı. 1996'da Çekirdek Yayınları'nı kurdu. Maden'in tüm çalışmalarında, birbirini tamamlayan iki ayrı ilham kaynağının, edebiyat ve grafik sanatının izleri sürülebilir.

9 786053 323563

KDV dahil fiyatı
12 TL

Genel Yayın: 3219

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

GILGAMIŞ DESTANI

ÖZGÜN ADI
ÉPOPÉE DE GILGAMESH

ÇEVİREN
SAİT MADEN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2013
Sertifika No: 29619

EDİTÖR
HANDE KOÇAK

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
OZAN K. DİL

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM, OCAK 2015, İSTANBUL
III. BASIM, OCAK 2017, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-356-3 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
MİMOZA MATBAACILIK SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
MERKEZ EFENDİ MAH. DAVUTPAŞA CAD. NO: 123 KAT: 1-3
ZEYTİNBURNU / İSTANBUL
(0212) 482 99 10
SERTİFİKA NO: 33198

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CCXL

GILGAMIŞ DESTANI

ÇEVİREN:
SAİT MADEN

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

Günümüzden beş bin yıl önce, Yunan destanı *İlyada*'dan, büyük Hint destanı *Mahâbhârata*'dan bin beş yüz yıl önce biçimlenip yazıya geçirilmiş olan *Gilgamiş Destanı*, insanoğlunun ilk yazınsal ürünü, ilk başyapıtıdır.

Bütün büyük yapıtlara özgü temel izleklerin, yaşam sevgisi, ölüm korkusu, yiğitlik, aşk, cinsellik gibi temel değerlerin çok etkileyici bir biçimde iç içe geçtiği bu destan hangi coğrafyada, hangi çağlarda, hangi koşullarda oluştu, hangi serüvenlerden geçerek bugüne ulaştı?

Başlangıçta bu sorunun ilginç yanıtlarını bir bir gözden geçirmemiz gerek.

Özel Bir Tarihleme

MÖ 5000-4000	Mezopotamya uygarlığının Sümerler ve Sâmi kökenli halklarla biçimlenmeye başlaması.	
3000'e doğru	Sümerlerin insanlığa büyük armağanı: yazının bulunuşu.	Gılgamış: ilk Sümer yerleşkelerinden Uruk kentinin kralı.
2350'ye doğru	Bağımsız kent-devletler. I. Ur dönemi. Sümercenin yaygınlaşması.	Gılgamış ölümünden bir süre sonra efsanevi bir kimlik kazanır.
2330-2100	Sâmi soyundan Asurluların Büyük Sargon eliyle kurdukları ilk devlet: I. Asur dönemi.	Gılgamış'la ilgili değişik söylenceler Sümer dilinde yazıya geçirilir.
1750-1600	Bâbil kralı Hammurabi bütün ülkeyi tek bir krallık altında birleştirir.	Destan'ın bütüncül ilk biçimi belirmeye başlar.

1600-1300	Uzun süren Kasit egemenliği ardından Orta Bâbil dönemi.	Söylence, değişik sunumlar ve anlatımlarla yayılmaya başlar.
1300'den sonra 1100	Orta Asur dönemi. Yeni Asur dönemi. Bâbil ile Asur arasında egemenlik çatışmaları. Asur kültürünün yaygınlaşması.	Sin-lekke-unninni Destan'ı yeniden yazar. Ninova anlatımı denilen bu yeni kurgu bütün Ortadoğu dillerine çevrilir.
609 539	Yeni Bâbil dönemi. Ülkenin bütünü Pers kralı Serhas'ın eline geçer: Pers dönemi.	
330	Büyük İskender Bâbil ve Pers krallıklarını ortadan kaldırır: Selefkiler dönemi.	250'ye doğru Destan'ın bilinen son yazımı.
2. yy'dan sonra	Ülkede Part egemenliği başlar. Görkemli geçmiş yazıları, dilleri ve bütün yapıtlarıyla yavaş yavaş tarihin belleğinden silinir ve iki bin yıl sürecek olan derin bir karanlığa gömülür.	

Başlarken

İnsanoğlunu yedi bin yıl öncesinden bugüne taşıyan bütün bilgilerin ilk tohumları Sümerler eliyle atıldı. Bugün adına “uygarlık” dediğimiz bilgi birikimini oluşturan her şeyin ilk biçimleri Sümer ülkesinde yaratıldı, orada geliştirildi ve bütün çevre ülkelere oradan yayıldı. Akdeniz yöresinde oluşan tek tanrılı üç büyük dinin temelinde Sümer tanrılarından, Sümer inançlarından çok derin izleri var (BPSL).¹ Konuyu dikkatle kurcalayan herkes şu gerçeği kolayca görebilir: Üç kutsal kitabın içerdiği bilgilerin hiçbiri “gökten inme” değildir. Bir örnek: Kur’an’da bir sayfalık, Tevrat’ta ve İncil’de iki üç sayfalık yer tutan Tufan söylencesi Sümerlerden kalma, hem de çok ayrıntılı bir öykü olarak: tam 327 dize.

Sümerlerin bulduğu ilk yazı, belli bir evrim geçirdikten sonra, Fenikeliler eliyle Yunanlara, onların eliyle de bütün Batı dünyasına aktarıldı. Sümerler, birer tanrı saydıkları gökcisimlerinin uzaklıklarını, devinimlerini hesaplamakta büyük bir başarı gösterdiler. Toprak bölüşümü, ürün paylaşımı gibi konular ölçüm bilgilerini şaşırtıcı bir düzeye ulaştırdı. Örneğin, İyonyalı matematikçi Thales’in (MÖ VII-VI. yy) ünlü teoremlerini ondan bin beş yüz yıl önce çözmeyi biliyorlardı (AP-HS, 111). Daireyi 360 dereceye, günü 24 saate böldüler. Bütün bu ve benzeri bilgiler Doğu Akdeniz ve

1 Bu tür kısaltmalar için bkz. Kaynakça.

Anadolu üzerinden Batı'ya yayıldı ve Yunan düşüncesinin, dolayısıyla Batı düşüncesinin oluşmasına kaynaklık etti.

Sümerler

Sümerler MÖ beş binlere doğru Aşağı Mezopotamya'da² görülmüş bir halk. Yakın zamana dek onların doğudan, Hindistan'ın İndus yöresinden deniz yoluyla geldikleri sanılıyordu (GC-CAB, 43). Ama bugün kuzeyden, Kafkasya'dan indikleri ileri sürülüyor. Bu savın gerekçesi şu: MÖ 7500'lerde görülen büyük küresel ısınma sonucu eriyen buzullar nedeniyle okyanusların yükselmesi, Atlas Okyanusu üzerinden Akdeniz'e gelen olağanüstü büyük taşkınların o dönemde Anadolu'nun kuzeyindeki küçük bir gölü binlerce kat genişletip bugünkü Karadeniz'e dönüştürürken çok büyük bir alandaki yerleşik yaşamı yok etmesi, kurtulabilen halkların uzak ülkelere kaçıışı (WR, WP-NT). “Büyük Tufan”ın kaynağı bu.

Sümerce tek heceli sözcüklerden oluşmuş bitişken bir dil. Fin-Uygur, Ural-Altay, Hint-Avrupa gibi hiçbir dil topluluğuna bağlı değil. Türkçeyle yakınlığını ileri sürenler var (ONT-ST). Kimi dilbilimciler, örneğin Sümerce “dingir” (tanrı) sözcüğünün Orta-Asya Türkçesindeki “tengri” (tanrı) sözcüğüyle kökendenş olduğunu söylüyor (ME-THR, 66).

Sümerler Dicle ve Fırat kıyılarında Uruk, Kiş, Eridu, Şuruppak, Lagaş, Nippur gibi kentleri kurdular. Bu iki ırmağın düzenli taşkınlarından korunmak için yüksekçe yerlere kurulmuştu bu kentler. Basra Körfezi o çağda bugünkünden 150 km daha içeri uzanıyordu. Dicle'yle Fırat ise güneye doğru birleşip tek koldan inmezdi, ayrı ayrı yerlerden dö-

2 Mezopotamya: Grekçe “meso”, “ara”, “potamos” ise “ırmaklar” demektir. : “ırmaklar arası.”

külürlerdi denize. Geçtikleri bitek toprakları ekip biçmek için Sümerler buralarda yaygın bir sulama düzeni kurdular. Çinicilik sanatını bulup geliştirdiler. Altın, bakır, gümüş ve tunç gibi madenleri işlemekte ustalaştılar (ME-CAP). Doğu Akdeniz, Anadolu, Kafkas ülkeleriyle bu madenlerin alışverişini yaptılar. Topraklarından taş, mermer çıkmadığı için yapılarında yalnız kerpiç ve tuğla kullandılar.

Kentlerinin orta yerinde gök tanrısı An adına kurulmuş tapınaklar yer alıyordu. Büyük bir ustalıkla yapılmış

kabartmalarla, çini panolarla donanmış çok görkemli yapıları bunlar. Kimi tapınakların hemen ardında ziguratlar bulunurdu. Doğal yükseltileri olmayan dümdüz bir ülkede, geldikleri dağlık yerlerin anısını yaşatmak, dolaşısıyla Göktanrı'ya daha yakın olabilmek, onunla daha dolaysız ilişkiye geçebilmek için kurulmuş büyük yapıları bunlar. Sümerler bu yapılarda gereksinim duydukları keresteleri Lübnan, Amanos ve Zagros Dağları'ndan getirdiler. Çevre ülkelerle alışveriş yapmak için güvenli kervan yolları açtılar.

Asurlular

Sümer ülkesinin yukarısında, Mezopotamya'nın orta bölgesinde Asur ülkesi yer alıyordu. Önceleri Subaru³ denilen bu topraklara daha sonra Asur denildi. Halk Sâmi soyundandı. Dilleri Sâmi dil öbeğinin Akadca koluydu. Bu dil Kuzey Afrika ağızlarını (eski Mısır dilini, Berberi dilini, Habeş dilini), Fenike dilini, Arap Yarımadası ağızlarını –güneyde Sebaca ve Arapça, kuzeyde Kenanca ve Aramca ağızlarını– içeren Sâmi dil öbeğinin Akadca koluydu. Bu kol MÖ 2000'lerde iki ağıza bölündü: Güneyde konuşulana Bâbilce, kuzeyde konuşulana Asurca denildi.

Çivi Yazısı

Tarihte yazıyı ilk bulanlar Sümerler oldu. Güney Mezopotamya'daki Uruk kenti kazılarında çıkan ve MÖ 3500'lere tarihlenen buluntulardan anlaşıldığına göre, resim

3 Yapıt boyunca görülecek birtakım özel sözcükler (tanrı adları, kişi adları vb) bu bölümün sonunda açıklanıyor. Bunların dışında kalan adların anlamları ise geçtikleri yerlerde verilecek.

yazısıydı bu yazı, tek heceli sözcüklerden oluşan Sümerceyi taşımaya çok elverişliydi. Doğal ve yapay nesnelerin biçimlerinden oluşmuş resim yazısı, bu biçimlerin bin yıl boyunca gitgide yalınlaşmasıyla, MÖ 2500'lere doğru soyut imlere, bugün “çiviyazısı” dediğimiz yapıya dönüştü.

Sümerler yazı yazmak için gereken araçları doğal kaynaklardan sağladılar. Dicle ve Fırat'ın düzenli taşkınları yüzünden kıyılarda biriken balçığı ekmek dilimleri gibi biçimleyip, adına “dupşar” dedikleri bu yumuşak nesnelerin üstüne sivri uçlu, ince kamışlar kullanarak, hafif dokunuşlarla yazdılar yazılarını. Kamışın kil yüzeye her değişinde çivi başına benzer bir biçim oluşuyordu: T

Bu yazının dilini çözen uzmanlar, Latince çivi (cuneus) sözcüğünden yararlanıp “cunéiforme” (çivi biçimi) yazı dediler adına; dört köşe ya da yuvarlak ekmek dilimlerine benzeyen nesnelere de tablet (levha) dediler. Tabletini üzerini yazıyla dolduran yazıcı, işi bitince bunu güneşte kurutur ya da fırında pişirirdi.

Kurutulmuş tabletlerin ömrü kısıydı. Bunlar, olumsuz hava koşulları nedeniyle kolayca dağılıp ufalanırken, pişmiş olanlar zamana direnebildiler. Yörede yerleşim yerleri kurmaya yarayacak tek gereç çamur olduğundan, kerpiçle, tuğlayla yapılmış Sümer ve Asur yapılarından kalma yıkıntıların oluşturduğu geniş tümseklerdeki döküntüler arasında sayısız tablet bulundu, son 100-150 yıl içinde.

Irak'ın birçok yöresinde uzun zamandan beri yapılan kazılardan öğrendiğimize göre, tapınaklara bağlı yazı okulları vardı; öğrencileri toplumun üst düzey kişilerinin çocuklarından oluşuyordu. Bunlara verilen derslerse matematik bilgilerinin, halk şarkılarıyla halk şiirlerinin, özellikle de Gılgamış Destanı'nı oluşturacak parçaların yazıya geçirilmesiydi.

Her tapınakta, her sarayda özel bir kitaplık bulunurdu. Öğrenci tabletleri bunların raflarına yanlmasına, üst üste

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
								yıldız
								toprak
								insan gölgesi
								kadın (kasık uçgeni)
								dağ
								kadın + dağ = tutsak
								insan başı
								ağız
								ekmek
								ağız + ekmek = yemek
								akarsu
								ağız + su = içmek
								ayak
								kuş
								balık
								öküz
								inek
								başak

konulur, hepsinin bir köşesine hangi yapıtın hangi bölümünden olduğunu gösteren bir sayı yazılırdı. Tabletlerin birtakım çarpımalardan etkilenmemeleri için bir yerlerine özel bir uyarı imi çizilirdi.

Yazıların Bulunuşu

XIX. yüzyıl başlarında Fransızların Mısır'da yaptıkları kazılar ve silinmiş bir uygarlıktan elde ettikleri şaşırtıcı sonuçlar Batılı bilim adamlarının dikkatini Doğu'ya çevirmişti. Irak'tan, İran'dan geçen gezginlerin, yolcuların, geçtikleri yerlerde rastladıkları yazıtlardan getirdikleri örnek çizimler, şaşırtıcı, anlaşılmaz imleriyle çok ilgi çekiyordu.

1839'da, Austin Henry Layard adlı bir İngiliz, kara yoluyla, Hindistan'ın Seylan Adası'na doğru giderken, Irak'ın kuzeyinde, Musul yakınlarında çok eski çağlardan kaldığı anlaşılan birtakım höyükler gördü. Eski Nemrud ve Ninova kentlerinin kalıntılarıydı bunlar. Layard uzun yıllar sürecek kazılarına başladı.

1842'de, Fransızların Musul Konsolosu Paul Emile Botta, kentin karşı tepelerinde bulunan iki höyükte kazılar yaptı. İlkçağ öncesinin büyük devletlerinden Asur'un başkenti Ninova'ydı burası. Höyüklerden birine Tel Nebi Yunus (Peygamber Yunus Tepesi), ötekine de Koyuncuk diyordu yerliler. Botta, Asurluların MÖ 722-705 yılları arasındaki kralı II. Sargon'un saray kalıntılarına ulaşmıştı. Ama eline hiçbir şey geçmedi. Binlerce yıldan beri yörede kullanılan tek yapı gereci toprak olduğundan, geçmişten kalan her şey tuğla kırıntılarına, toz yığınlarına dönüşmüştü zamanla.

Botta Ninova Höyüğü'nü bırakıp hemen onun yakınındaki Horsâbad Höyüğü'nü kazmaya başladı. Sonuç olağanüstüydü: İnanılmaz güzellikte yontular ele geçirdi. Bulduğu parçalar, Avrupa'nın ilk Asur Müzesi'nin, 1847'de, Louvre'da açılmasını sağladı.

Bu arada araştırmalarını sürdüren Layard, 1852'de, İÖ 668-626 yılları arasında yaşamış Asur Kralı Asurbanipal'ın Şiir Tanrısı Nabu adına kurdurduğu bir tapınağın kalıntıları arasında çok sayıda tablet buldu. Gene o dönemde, İngiliz

Kazibilim Kurulu adına çalışan Rassam adlı bir Iraklı, o höyüğe yakın bir yerde, Asurbanipal'ın sarayının kalıntıları arasında, bugün British Museum'da sergilenen olağanüstü yontular ele geçirdi.

Odaların birçoğunda, kralın buyruğu üzerine birtakım eski tabletlerden kopya edilmiş yığınlarla tablet bulundu. Bunlar ve Layard'ın buldukları (75.000 tablet ve tablet parçası) British Museum'da Asurbanipal Kitaplığı'nı oluşturdu.

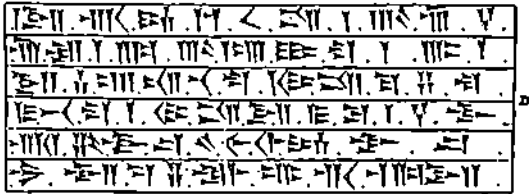
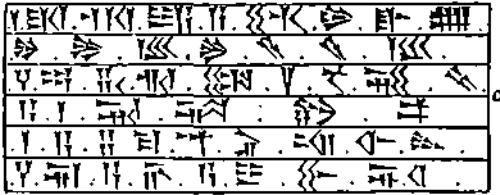
Buluntular zamanla daha da çoğaldı. Mezopotamya'nın Nippur gibi, Asur gibi ören yerlerinde ve Suriye'nin kıyı kentlerinden Ras Şamra'da (Eski Ugarit'te), Filistin'in Megiddo kentinde, Anadolu'nun Çorum iline bağlı eski Hitit başkenti Hatuşaş'ta (bugünkü Boğazköy'de) yeni tabletler gün ışığına çıktı (GC-I, 17).

Yazıların Çözülüşü

İran'dan, Irak'tan geçen gezginlerin, yolcuların Batı'ya getirdikleri ilk örneğe “Michaux taşı” deniyor. Fransız bilimcisi A. Michaux'nun 1786'da, Bağdat'ın güneyinde, Semiramis Bahçeleri adlı tapınakta bulduğu bir karış eninde, iki karış boyunda, üstü anlaşılmaz imlerle dolu bir taşı bu.

İkinci örneğe Danimarka kökenli bir Alman gezgininin, Carlsten Niebuhr'un Güneybatı İran'ın Kirmanşah yöresindeki Behistun yazıtlarından getirdiği tıpkı çizimlerdi.

Göttingenli bir Latin dili profesörü, Georg Friedrich Grotefend, 1802'de, Niebuhr'un tıpkı çizimleri üzerinde uzun çalışmalar, araştırmalar sonucu bu yazıtlardan bir bölümünü çözmeyi başardı. İran'da MÖ 550-330 yılları arasında hüküm sürmüş Ahamenidler döneminden kalma, Zend-Avesta diliyle yazılmış bir yazıt olmalıydı bu; içinde geçen benzeşik im öbekleri de “Dârâ” gibi, “Serhas” gibi

okunmalıydı: “Dârâ, yüce kral, Histasp’ın oğlu; Serhas, yüce kral, krallar kralı, Dârâ’nın oğlu...” Kırk iki harften oluşan bir yazıydı bu, soldan sağa doğru okunuyordu ve her simge bir sesin karşılığıydı.

Yerden 100 metre yükseklikteki dev bir kaya yüzeyine işlenmiş, üç bölümlü bir anıt-yazıttı Behistun. Grotefend’in tek bir bölümünü çözebildiği bu yazıların ikinci bölümünü, o yüksekliklere tırmanmayı göze alabilen Henry Creswicke Rawlinson’un çıkardığı ilk örneklerden yararlanan E. Norris çözdü: Elamcaydı bu, bir hece yazısıydı. Üçüncü bölümse 1857’de, Rawlinson, Hincks, Talbot ve Oppert’in çabalarıyla aydınlandı: Akadca. MÖ 521-486 yılları arasında saltanat süren büyük Pers kralı Dârâ, utkularını geleceğe aktarmak için oydurmuştu bu üç dilli dev anıtı (JB-II, 75).

Akadcanın bulunuşu Mezopotamya kazıbilimine olağanüstü geniş bir ufuk açtı. Yüzyılın ikinci yarısından başlaya-

rak, bu yeni dilin arkasında o güne dek tarihin külü altında saklanmış çok şaşırtıcı bilgiler sökün etti. 1872’de, British Museum uzmanlarından George Smith, Mezopotamya’nın Nippur kentinde bulunmuş birtakım tabletleri incelerken, bunlardan birinin “Tufan söylencesi” olduğunu anladı (NE, 260). Böylece, insan soyunu Tufan’dan kurtarmış kişinin, Kur’an ve Tevrat’ta Tanrı’nın yazdırdığı gibi Nuh değil, Ut-Napiştım adında bir kişi olduğu ortaya çıktı.

Ninova Kitaplığı

Asur krallığının başkenti Ninova Musul’un yakınında, Zap Suyu’nun Dicle’yle birleştiği yerdeydi. MÖ 3000’lerde kurulan kent, MÖ 612’de, Asur egemenliğine son veren Medler eliyle yıkılmıştı. MS 1842’de başlayan kazılarda ele geçen çok sayıda kalıntı ve İlk Çağ’ın Asurbanipal eliyle kurulmuş en zengin kitaplığını oluşturan sayısız tablet Londra’ya, British Museum’a taşındı. İşte, Gılgamış Destanı’nın bu tabletler arasında bulunan ve adına “Ninova anlatımı” denilen en az eksikli biçimi, neredeyse bütün dünya dillerine yapılan çevirilere ve bizim çevirimize kaynaklık etti.

Gılgamış

Gılgamış yarı efsanevi bir kişi. Annesi Ninsun adındaki bir tanrıça, babası ise bir şeytan (Lilla). Bu yüzden “üçte ikisi tanrı etinden, üçte biri insan etinden” yaratılmış. Bağdat’la Basra arasındaki bir Sümer yerleşkesi olan Uruk kentinin kralı. Kent gök tanrısı An ve eşi İnanna adına dikilmiş Eanna Tapınağı’yla ünlüydü. Sümer krallarının adlarını içeren ve o çağdan kalma bir dizelgede şöyle bir bilgi var: “Tanrısız Lugalbanda, bir çoban, 1200 yıl salta-

nat sürdü. Tanrısal Dumuzi, bir balıkçı, Eriduda doğdu, 100 yıl saltanat sürdü. Sonra Gilgamiş, 126 yıl saltanat sürdü. Ur-Nungal, Gilgamiş'ın oğlu, 30 yıl saltanat sürdü (GC-I, 206).

Destanın İlk Biçimleri

1. Gilgamiş ve Akka: Kiş kentinin kralı Akka, Uruk yakınlarında su kuyuları açmak ister. Gilgamiş onun bu isteğine onay vermeyince Uruk'u kuşatır, çıkan çarpışmada yenilip kaçar.

2. Gilgamiş ve Humbaba: Gilgamiş'ın çıktığı uzun bir yolculuğu anlatan bir söylence bu. Gilgamiş yabanıl arkadaşı Enkidu'yla ve elli gönüllüyle birlikte, sedir ağacı kerestesi getirmek amacıyla, Irak'ın kuzeyindeki Zagros Dağları'na gider. Sedir Ormanları'nı "yedi parıltıyla donanmış" korkunç bir canavar korumaktadır: Yarı insan, yarı tanrı bir dev: Humbaba.

Gilgamiş'ın adamları dağda yedi ağaç devirirler. Gilgamiş'la Enkidu, bir yolunu bulup, Humbaba'yı oyuna getirirler; Enkidu da kafasını keser canavarın, ve tanrılar başı Enlil'e sunmak üzere, yanı sıra götürür. Ama Enlil'in hoşuna gitmez bu durum. Humbaba'dan kalan ürkünç "yedi parıltı"yı yedi varlığa dağıtır: ırmak, aslan, dağ... (Tabletin bundan ötesi kırık; öteki varlıkların adları öğrenemiyoruz.)

3. Gilgamiş ve Gök Boğası: Günümüze çok az bir bölümü ulaşmış bir destan. Tanrıça İnanna bilmediğimiz bir nedenle Gilgamiş'a kızmıştır. Kendi adına kurulmuş tapınağa, Eanna Tapınağı'na girmesini yasaklar. Babasından Gök Boğası'nı gönderip Gilgamiş'ı öldürtmesini ister. Bunun üzerine Gök Boğası Uruk'ta boy gösterir, önüne gelen her şeyi kırıp döker. Gilgamiş'la Enkidu hayvanı öldürüp etini yoksullara dağıtırlar.

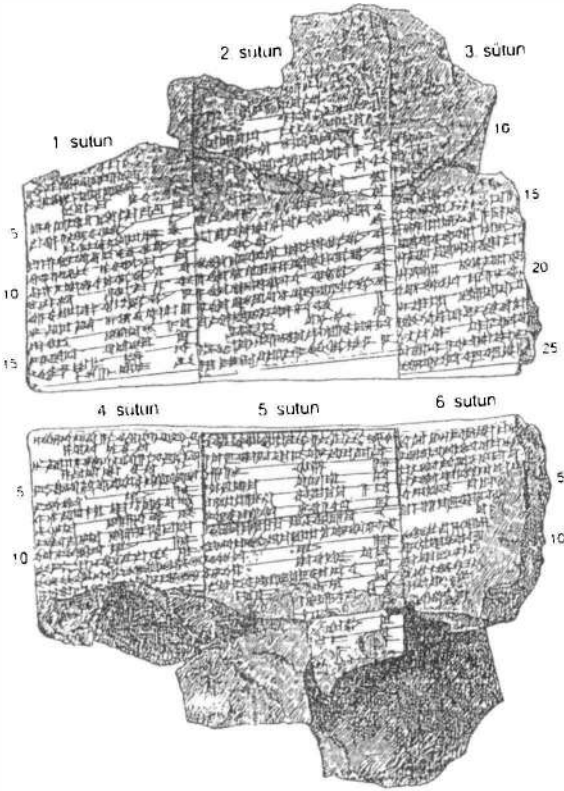
4. Gilgamiş, Enkidu ve Cehennem: Üç yüz dizelik bir destan. Dünyanın oluşumuna değinen uzunca bir girişle başlar. Fırat kıyısında küçük bir söğüt ağacı vardır. Ama Güney Rüzgârı kökünden söküp atar onu, Tanrıça İnanna da kendi bahçesine diker. İlerde kerestesinden bir taht, bir de yatak yaptırmayı düşünmüştür. Ama ağacın köküne korkunç bir yılan yerleşir, tepesine bir kartal, ortasına da bir şeytan. İnanna kardeşi Utu'ya (Güneş'e) başvurur bunları yok etmesi için. Ama Utu pek oralı olmaz. Gilgamiş koşar yardıma. Ağacı keser, yılanı öldürür, kartalı dağa, şeytanı çöle sürer.

5. Gilgamiş'in ölümü: Günümüze epeyce eksik ulaşmış bir destan parçası. Gilgamiş ağır hastadır, ölümün eşiğindedir. (Belki de düşünde) Tanrılar Kurulu'nun karşısına çıkmıştır. Ne yapıp ettiği, ne işler işlediği sorulur kendisinden: Sedir Ormanları serüveni, Humbaba'yı ortadan kaldırışı, insan soyunu Tufan'dan kurtaran Ut-Napiştim'i arama serüveni... (PG-GL, 83).

Destanın Oluşumu

Sümerlerin Gilgamiş adı çevresinde yarattıkları dağınık söylenceler MÖ 2000'lerde artık yörenin egemen dili olan Akadcaya aktarıldı. Bu çeviri 1600'lerde yeniden düzenlendi. 1200'lere doğru Uruklu bilge bir ozan eliyle yeni baştan yazılıp tutarlı, dengeli bir bütünlüğe kavuşturuldu. Ozanın adı Sin-lekke-unninni. Sin Asurluların Ay Tanrısı. Ozanın adı "Ey Sin, yakarılarımı kabul et!" anlamına geliyor (JB-I, 51). Günümüz yazıncıları için çok ilginç bir bilgi: Sin-lekke-unninni Gilgamiş Destanı'nı aruzla yazdı. Kullandığı ölçü bizim Divan Şiiri'nde "bahr-i recez" diye tanımlanan ölçüydü: Müstef'ilün müstef'ilün (MR, 7). Açılımı şöyle:

— — . — / — — . —

Bir tabletin önü, arkası.

Bu imler şu anlama geliyor: iki kapalı, bir açık, bir kapalı hece ve bu toplamın iki kez yinelenmesi. Bu ölçüye uygun bir örnek düşünelim: “Nerden gelirsin Gılgamış?” Ya da: “Ben bilmesem neymiş aruz.”

Destan, kil tabletlerin ön ve arka yüzüne üçer sütun olmak üzere, altı sütunda yazılıyordu. Her sütun elli dize, her tablet üç yüz dize içermekteydi. Destan’ın yazıldığı on iki tabletin her birinden onar, on ikişer kopya yapılır ve bunlar, bilgiyi güvence altına almak için, çevre illerin, komşu ülkelere kitaplıklarına gönderilirdi.

Destandaki Tanrılar ve Tanrıçalar

Adad: Fırtına, yağmur, hava olayları tanrısı.

Anu: (Sümerce An, Akadca Anu). Tanrıların babası. Gök kubbenin, büyük “yukarılar”ın tanrısı. Göktaşları, burçlar onun silahları olarak bilinirdi. Sümerlerin evren tasarımında, önceleri An (gök) ve Ki’den (yer) oluşmuş evrensel dağın doğduğu denizdi. Enlil bu iki varlığı birbirinden ayırınca, “yukarılar” Anu’nun, “aşağılar” kendisinin oldu. Uruk kentinde Anu adına yapılmış büyük bir tapınak vardı: E-Anna (Gök Tapınağı).

Anunnakiler: Anu soyundan gelen büyük tanrılar, yeraltı dünyasını denetleyen ölüm yargıçları.

Aruru: Enkidu’yu Anu’ya benzer biçimde, kilden yoğunran Tanrıça.

Ayya: Güneş-Tanrı Şamaş’ın karısı; tan yeri, tan sökümü

Belet-şeri: Yeraltı dünyası tanrılarının yazmanı ve tutanakçısı.

Ea (Sümerlerde Enki): İnsanın koruyucusu, bilgelik, zekâ ve sanat tanrısı. Anu’nun oğlu. Eridu kentinde adına kurulmuş bir tapınak vardı.

Enlil: Toprak, hava, rüzgâr ve zekâ tanrısı. Üzerinde yeryüzünün yüzdüğü uçurumun, Apsu’nun tanrısı. An ile Ki’nin (gökle yerin) birleşmesinden doğdu. Zamanla baştanrılığı babasına bırakıp yeri kendisine ayırdı. Nippur kentinin koruyucusu. Orada, adına kurulmuş tapınağın adı E.Kur idi: Dağ Tapınağı.

Ennigu: Sulama düzenini ve su yollarını denetleyen tanrı.

Ereşkigal: Yeraltı dünyasının, Cehennem’in tanrıçası, “Ölümler Ülkesi”nin kraliçesi. Yerle göğün ayrılmasından sonra, “yukarılar”dan “aşağılar”a indirildi. Yeraltı dünyasını başlangıçta tek başına, daha sonra kocası Nergal’la birlikte yönetti.

Haniş: Şamaş’la (Güneş’le) eş tözden bir tanrı; fırtına ve kötü hava habercisi.

İgigi: Gök tanrılarının genel adı.

İnanna: (bkz.) İştâr.

İrkalla: Yeraltı dünyası kraliçesi Ereşkigal'ın bir başka adı.

İştâr (Sümerlerde İnanna): Göğün, “yukarılar”ın kraliçesi. Aşk, doğurganlık ve savaş tanrıçası. Anu'nun kızı. Venüs gezegeninin tanrıçası. Uruk kentinin koruyucu tanrıçası. İştâr adı Sâmi kökenli dillerin dışında Hint-Avrupa kökenli bütün dillere geçti: Astrum, astron, astre, étoile, stella, estrella, star, stern, ester, sitâre...

İşullanu: Anu'nun bahçıvanı. İştâr'ın sevgisine karşılık vermez, tanrıça da onu kurbağaya dönüştürür.

Mâh (Sümerce “yüce” anlamında): İnsanın yaratılışını Tanrı Ea ile birlikte gerçekleştiren tanrıça. Kimi yerde tanrıça Aruru ile özdeşleştirilir.

Nergal: Sümerce Ne.Eri.Gal: Büyük Kent'in (Cehennem) yüce tanrısı. Veba, ölüm ve yıkım tanrısı. Bir başka adı Era. Cehennem kraliçesi Ereşkigal'ın kocası.

Ningirsu: Ekip biçme ve verimlilik tanrısı. Annesi bir keçi-ydi. Özellikle 3000'li yıllardan başlayarak, ülkeyi kuzey ve kuzey-doğu dağlarından gelen yabancı topluluklara karşı koruyan tanrı olarak bilindi ve büyük saygı gördü.

Ninlil: Gök, yer ve hava tanrıçası. Enlil'in karısı, Ay tanrısı Sin'in annesi.

Ninsun: Kendisine “Kutsal İnek” diye saygı gösterilen Ninsun, inek ve sığır türünden hayvanların tanrıçasıydı.

Ninurta (Ningirsu'nun geç çağlardaki biçimi): Ekip biçme, sulama ve verimlilik tanrısı. Ayrıca Güney Rüzgârı'nın özel ulağı. Onun için yazılmış bir şiir, yeryüzünün pis sularını yeraltına boşaltıp birçok canavarı yok ettiğini söylüyor.

Silili: Aygırın annesi, göksel kısraak.

Sin (Sümercesi Nanna): Ay. Şamaş'ın ve İştâr'ın babası. Harran'da adına kurulmuş bir tapınak vardı. Bütün Ortadoğu'ya ay tapıncı oradan yayıldı.

Şakkan: Yabanıl hayvanlar ve yabanıl sürüler tanrısı.

Şamaş (Sümercesi Utu): Güneş. Sümerler için yasa koyucu, tüzeci ve bitkisel verimlilikte etkili tanrı. Sâmi soyundan halklar için bilgelik ve savaş tanrısı. Ay tanrısı Sin'in oğlu.

Sullat: Haniş gibi, Şamaş'la (Güneş'le) eş tözden bir tanrı; fırtına ve kötü hava habercisi.

Tammuz (Sümerce adı Dumuzi): Bitki ve verimlilik tanrısı, “ağillar efendisi, büyük çoban”. Göğün kapısında durur. Bir Sümer şiirine göre İnanna'nın kocasıdır.

Destanın Kişileri

Enkidu: Bu ad, yapısını oluşturan simgelerin Sümerce okunuşu. Destan'ın ilk yazıcıları bu adı Eabani diye okuyorlardı. Enkidu Akadca “Enki yarattı” anlamına geliyor. Yazıda yabanda, hayvanlar arasında büyümüş insanımsı bir yaratık. Uruklu bir kadın, bir “yosma” onun erkeklik içgüdüünü uyandırır, onu kente getirir, “uygar” yaşama alıştırır. Enkidu Gilgamiş'la arkadaş olur, onun serüvenlerine katılır.

Gilgamiş: Bu ad çevresinde örülen Destan Sümerlerden Asurlulara, ardından Bâbillilere geçti, yeni eklentilerle zenginleşip çoğaldı. İlk sözcükleri Akadca “Şa nagba imuru” (O ki her şeyi gördü) biçiminde olduğundan hep bu üç sözcükle anıldı. Hititçeye, Hurriceye, çevre dillere çevrildi. Eksik, ama en kullanışlı yazma bize Asurbanipal'ın büyük kitaplığından kaldı.

İnsanoğlunun en eski sözel yaratısıdır bu destan. Konusu şu: Gilgamiş, yabanıl arkadaşı Enkidu'yla birlikte, Tanrı Enlil'in Amanos yöresindeki Sedir Ormanları'na gözcü olarak koyduğu Humbaba adlı korkunç bir devi öldürür. Bunun üzerine, aşk tanrıçası İştar, Gilgamiş'a âşık olur. Ama Gilgamiş ona yüz vermez. Buna çok içerleyen tanrıça gökten korkunç bir boğa indirip Gilgamiş'ın üzerine salar. Ama En-

kidu hayvanı öldürür. Ne var ki bu sonuca çok öfkelenen İhtar'ın verdiği ölümcül bir sayrılıkla kendisi de ölür. Gılgamış için bir yıkım olur bu ölüm. “Ben de Enkidu gibi ölecek miyim?” diye ağlar, dövünür. “Ölümsüz yaşam”ın gizini aramak üzere yollara düşer. Tanrı Ea eliyle yeryüzünde tek bir kişiye verilmiştir ölümsüzlük: Büyük Tufan'da “yaşamın tohumu”nu kurtaran Ut-Napiştım'e. Gılgamış uzun, güç bir yolculuk sonunda onun oturduğu “mutluluklar ülkesi”ne, Dilmun'a ulaşır. Öğrenir ondan ölümsüzlüğün gizini. Denizin dibindeki bir bitkidedir bu giz. Suyun derinlerine dalıp çıkarır onu, ama dönüşte yılanı kaptırır.

Humbaba (ya da Huvava): Sedir Ormanları gözcüsü, “yedi parıltı”yla donanmış, tanrı soyundan dev yaratık. Tanrılar insan gözünün dayanamayacağı bir parıltı saçarlar. Humbaba da öyledir. Ama onun ölümünden sonra bu “yedi parıltı” doğadaki birtakım temel varlıklara, dağa, aslana, ırmağa (...) geçer.

Ninsun: Gılgamış'ın “Kutsal İnek” diye saygı gösterilen yarı tanrıça annesi. Uruk kentinde tapınağı vardı. Bilgeliğiyle ünlüydü (GC-I, 208).

Siduri: Şarap yapmayı bilen, Ölüm Suları'nın kıyısında kurduğu barınakta gelen geçene şarap satan tanrıça. Güneş Bahçesi'nde oturur. Adı Hurri dilinde “genç kadın” anlamına geliyor (NS, 165).

Ubar-Tutu (Tanrı Tutu'nun koruduğu): Ut-Napiştım'in babası; Şuruppak kenti kralı. Tufan'dan önceki “krallar çizelgesi”nde adı geçen kişi. Ubar-Tutu Şuruppak kentinin kralı oldu ve 18.000 yıl saltanat sürdü. Sonra Tufan geldi. Daha sonra tanrılar krallığı yeniden kurdular.

Ur-Şanabi (Ut-Napiştım'in kayıkçısı): Eski Bâbillilerin Sursanabu dedikleri Ur-Şanabi, Ut-Napiştım'in yaşadığı cennetle, Dilmun'la güneş arasındaki Ölüm Suları'nı her gün kayığıyla geçen kişi. Gılgamış'ı kayığına aldığı için bu geçiş hakkını yitirir, onunla birlikte Uruk'a döner.

Ut-Napiştim (Sümerce **Ziusudra**; her iki sözcük de “sonsuz yaşam” anlamına geliyor): Ubar-Tutu’nun oğlu. Sümer kaynaklarında bilge bir kral, Akad kaynaklarında şurup-pak kenti rahibi olarak görölüyor. Tanrı Ea’nın yardımıyla bütün canlıların tohumunu Tufan’dan, yok olmaktan kurtarıp, tanrılar da onu ölümsüz kılıp güneşin doğduğu yere, Dilmun’a yerleştirirler.

Destanda Geçen Yer Adları

Anşan: Güney-batı İran’da bir bölge. Sümerler oradan yay yapımında kullanılan sert bir kereste getirirlerdi.

Amanos: İskenderun Körfezi’nin sağında, kuzeye doğru yükselen sıradağlar.

Behistun: İran’ın batı bölgesinde, Pers kralı Dârâ’nın çok yüksek bir kaya yüzeyine üç dille oyduğu dev yazıtın bulunduğu yer.

Dilmun: “Güneşin doğduğu yer”de, Basra Körfezi’nde olduğu sanılan düşsel yer. Ut-Napiştim’e ölümsüzlük veren tanrılar onu oraya yerleştirdiler.

Hermon: Lübnan’la Suriye arasındaki bir dağ.

Kiş: Fırat kıyısında, bugünkü Bağdat’ın güneyinde kurulmuş ilk Sümer yerleşkelerinden biri.

Maşu: (Akadca “ikiz” demek). Çift doruklu ve çok yüksek olduğu düşünölen bir dağ. Destan’a göre, Güneş, doğudan batıya doğru günlük yolculuğunda onun iki doruğu arasından geçirdi. Yeri Güney-Doğu Anadolu ya da Kuzey Irak’ta olabilir.

Nippur: Mezopotamya’nın güneyinde, Dicle’nin kıyısında kurulmuş ilk Sümer yerleşkelerinden biri. 1890-1900 yıllarında Amerikalı kazıbilimciler çok sayıda tablet buldu. Bunların bir bölümü Philadelphia, bir bölümü İstanbul Müzesi’ne verildi.

Nizir: Batı İran'da, Urmiye Gölü'nün güneyindeki yüksek dağ.

Şuruppak: İlk Sümer yerleşkelerinden biri. Bağdat'ın güneyinde, Fırat kıyısında kurulmuştu. "Yaşam tohumu"nu Tufan'dan kurtaran kişinin, Ut-Napiştim'in kenti. Bugünkü adı Fara.

Ugarit (bugünkü adı Ras-Şamra): Suriye'de, Destan'ın kimi parçalarının bulunduğu bir İlkçağ kenti.

Uruk: Fırat kıyısında, Şuruppak'ın güneyinde kurulmuş ilk Sümer yerleşkelerinden en önemlisi. Tufan'dan sonra gelen kralların, özellikle Gilgamiş'in kenti. Tevrat'ta Erek diye geçer. Bugünkü adı Varka.

Bir Açıklama

Bu yapıt, yıllar önce, “İnsanoğlunun beş bin yıllık şiir serüveni” alt başlığıyla yayınlanmış Yeryüzü Şiiri ve Yeryüzü Destanları adlı iki ciltlik bir yapıtın üçüncüsü. Tek bir bütünü oluşturacak gereçlerin üç ayrı kurgu içinde yer alması okuyucunun önüne biktırıcı yoğunlukta örnekler yığmama kaygısına dayanıyordu.

Bu çalışmaya, binlerce yıl öncesinden bugüne ulaşmış söz varlıklarının topluca sergileneceği bir “şiir müzesi” kurmak amacıyla başlamıştım. Bu nedenle, diller, kitaplar ve ülkeler arasında kırk yıl süren çok uzun bir yolculuğa çıktım, bu “müze”ye gerekli ürünleri sağlamak için.

“Müze”min bir parçası da Gılgamış Destanı’ydı. Geniş bir bölümünü 1970’lerde Soyut dergisinde yayınlamıştım. George Contenau’nun 1939’da yayınlanmış olan Épopée de Gilgamesh adlı çevirisiydi ilk yararlandığım kaynak. Daha sonraki yıllarda, Destan’ın Batı dillerinde yeni birçok çevirisi yayınlandı. Her yeni çeviriyle, yapıtın eksik yerleri azalıyor ve yeni kazılardan elde edilmiş bilgilerle ya da Batı müzelerinde yeni bulunmuş parçalarla zenginleşiyordu. Bütün bu yayınları izleye izleye, destanı bugün bilinen en az eksikli duruma getirdim. Çalışmamın kırk yıl sürmesi bu yüzden.

Destan’a başlamadan önce, Sümer ve Asur şiirinin bir özelliğini belirtmem gerekiyor. Herhangi bir şiiri kurgulayan kişi ya da topluluk, yapıt boyunca, gerekli gördüğü yerlerde, kimi dizeleri ya da parçaları sık sık yinelerdi. Destan’da

da karşılaştığımız bu uygulamanın gerekçesi şu: Yapıt, kimi dinsel törenlerde, topluluklar karşısında, özel bir ezgiyle söylenirdi. İlk Çağ şiiri sözel bir yaratıdır, okuyucuları yoktur, dinleyicileri vardır yalnız. Herhangi bir şiiri seslendiren kişinin, dinleyiciler üzerinde belirli bir etki bırakmak amacıyla, birtakım ezgisel olanaklardan yararlanması gerekir. Destan'da bol örnekleri var bu uygulamanın. Anlatıya zel bir tat katan bu tutumu ben de çevirimde özenle korumaya çalıştım.

Kazıbilimcilerin, araştırıcıların yüz elli yıl süren çabaları sonunda, destanın yaklaşık üçte ikisi elimize geçmiş oldu. Ama geri kalan bölümünü elde etmemiz olanaksız artık. Irak'ta yapılacak yeni kazılarla birtakım eksikleri tamamlayacak yeni verilere ulaşmamız olanaksız. İnsanlığın bugüne dek gördüğü en alçakça saldırılardan biri sonunda, Amerikan bombaları, yeryüzü uygarlığının eşik taşlarını yerle bir etti.

Sait Maden

İçindekiler

Özel Bir Tarihleme	vii
Başlarken	ix
Bir Açıklama	xxix
I. Tablet	1
II. Tablet	13
III. Tablet	27
IV. Tablet	35
V. Tablet	47
VI. Tablet	55
VII. Tablet	65
VIII. Tablet	77
IX. Tablet	83
X. Tablet	91
XI. Tablet	105
XII. Tablet	119
Kaynakça	129

I. Tablet

Gılgamış Uruk kentini görkemli surlarla çeviren acımasız, güçlü bir kraldır. Tanrıça Aruru, onunla başa çıkması için, kilden bir adam yoğurur: Enkidu.

Enkidu hayvanlar arasında büyür. Günün birinde bir sokak kızı onun erkeklik içgüdüsünü uyandırır, uygarlaşması için kente götürür.

Bu arada Gılgamış iki düş görür, annesi Bilge Ninsun da şöyle açıklar: “Bir arkadaş edineceksin, kurtarıcı bir yoldaş.”

O ki her şeyi gördü, tanıtmak isterim onu ülkeye,
o ki her yeri tanıdı, her şeyi bildi,
açığa çıkardı her yerde bütün gizleri
her şeyi kavrayan o bilgeler bilgisi.

- 5 Gizli şeyleri gördü ve aktardı saklı olanı,
Tufan'dan daha eski bir bilgiyi ilette bize.
Uzun bir yoldan dönüp, yorgun ve mutlu,
görüp geçirdiklerinin öyküsünü bir taşta kazıdı.
Sur çektiirdi çevresine Büyük-Alanlı-Uruk'un
10 ve kutsal Eanna'nın,¹ eşsiz hazinenin.
Şu ağ gibi sık örgülü sura bak,
bir benzeri olmayan şu temeli gör,
çok uzaktan getirilen şu eşiğe bir dokun,
İştar'ın konağı Eanna'ya doğru gel,
15 hiçbir kral, hiçbir insanoğlu yapamadı bir benzerini.
Uruk'un suruna çık, bir dolaş,
incele temeli, gözden geçir tuğla duvarı,
gör pişmiş tuğladan mı, değil mi,
Yedi Bilge² koymuş mu, koymamış mı temellerini?
20 Üç bin dönüm kent, üç bin dönüm bağlık, üç bin
dönüm kır,
işte bu dokuz bin dönümün hepsidir Uruk.

1 Eanna: Tanrı Anu'nun ve Tanrıça İştar'ın tapınağı.

2 Yedi Bilge: Tanrı Ea'nın insanları eğitmek, uygarlaştırmak için yeryüzüne gönderdiği bilgeler.

Şimdi de git bakır kutuyu³ ara,
tunç halkayı tutup çevir,
gizli kapağı bulup aç,
25 lacivert taşından tableti çıkar okumak için,
gör ne sınavlardan geçmiş Gılgamış!

Gizemli, ünlü, eşsiz hükümdar,
Uruk'un yiğit oğlu, süsen boğa,
adamlarının önderi,
30 ya da arkadan gelen, güç vermek için onlara,
yaman savaş ağı, halkının koruyucusu,
taş duvarları yıkan coşkunun su:
Böyleydi işte Lugalbanda'nın oğlu yüce Gılgamış,
Kutsal İnek Ninsun'un oğlu.
35 Böyleydi işte Gılgamış, o göz kamaştıran yiğit!
O açtı dağın geçitlerini,
tepelerin ensesinde kuyular açtı,
güneşin doğduğu yere dek o geçti engin denizi,
görmediği yer kalmadı Ölümsüz Yaşam'ı ararken,
40 korkusuzca giden o oldu Uzak Ut-Napiştım'e dek,
o kurdurdu yeniden Tufan'da yok olmuş tapınakları.
İnsanlar arasında yoktu tek kişi
hükümdarlıkta onu geçebilecek
ve diyebilecek tek kişi: "Kral benim, yalnız ben!"

45 Gılgamış ta doğuştan başkaydı:
üçte ikisi Tanrı etinden, üçte biri insan etinden!
Mâh tasarlamıştı gövdesinin biçimini,
yüzünün biçimini düşünmüş ve [...]
ayrıca onun [...] güçlüğü [...]
50 tepeden tırnağa [...]
[...]. Büyük-Alanlı-Uruk'ta gider gelirdi hep,

3 Bakır kutu: Büyük yapıların altında gizli bir yere, onu yaptıran kralın adını içeren bakır bir levha konurdu.

- bir mandanın gücü vardı dimdik tuttuğu başında,
bir benzeri yoktu silahlarındaki vuruşun,
55 yanındakiler ayakta beklerdi buyruklarını,
korkudan titrerdi Uruk gençleri,
“Oğulu babasına bırakmıyor Gilgamiş” derlerdi,
“gece gündüz çalımından [...]”
Büyük-Alanlı-Uruk’un çobanı, o, Gilgamiş,
60 güçlü, ünlü, becerikli ve bilge
Gilgamiş bırakmıyor hiçbir kızı sevdiğine,
bir yiğidin söz kesilmiş kızını bile!”
Onların sızlanışını dinleyen Gök Tanrıları
bu işi Uruk’un Tanrısı Anu’ya aktardılar:
65 “Kudurmuş bir manda bu senin yarattığın Gilgamiş,
bir benzeri yok silahlarındaki vuruşun,
yanındakiler ayakta bekliyor buyruklarını,
oğulu babasına bırakmıyor Gilgamiş,
gece gündüz çalımından [...]”
70 Büyük-Alanlı-Uruk’un çobanı, o, Gilgamiş,
güçlü, ünlü, becerikli ve bilge
Gilgamiş bırakmıyor hiçbir kızı sevdiğine,
bir yiğidin söz kesilmiş kızını bile!”
- Onların sızlanışını dinleyen Anu
75 yanına çağırdı Aruru’yu, Büyük Tanrıça’yı:
“Sensin Gilgamiş’ı yaratan, bir eşini yarat şimdi de,
yüreği onunkine eş olsun atılganlıkta,
hep birbirleriyle kapışsınlar da Uruk rahat etsin!”
Aruru bunu duyunca tasarladı Anu’nun istediğini,
80 ellerini yıkadı, bir tutam kil alıp çölün ortasına bıraktı,
orada yarattı yiğit Enkidu’yu, o kaya parçasını:
Gövdesi kıllıydı, saçları kadınlarınkine benzerdi
buğday başaklarınca lüle lüle,
ne insan yüzü görmüştü ne de kent, Şakkan gibi,
85 ceylanlarla birlikte otlar,

suya inerdi hayvan sürüleriyle,
hoşlanırdı sudan yaban hayvanlarıyla.
Tuzakçı bir avcı günün birinde
bir su başında yüz yüze geldi onunla,
90 bir gün, iki gün, üç gün yüz yüze geldi hep onunla.
Avcı onu görünce korkudan taş kesildi,
berikiyse şaşırdı kaldı sessiz, kımıltısız,
yanındaki sürüyle barınağına dönünce.
Avcının içi daralmış, yüzü kararmıştı,
95 bun girmişti yüreğine,
yüzü uzak bir yoldan gelenin yüzü gibiydi.
Gitti, ağız açıp konuştu, dedi ki babasına:
“Baba, adamın biri var, yabandan gelmiş,
ülkede en güçlü, en yaman kişi o,
100 kolları bir Anu kayasından¹ daha berk;
boyuna gelip gidiyor yaban yazıda,
boyuna ot otluyor çevresindeki sürüyle,
hiç eksik olmuyor su başlarından.
Korktum, yanına yaklaşmadım,
105 kazdığım çukurları doldurdu,
gerdiğim ağları kopardı her yerde,
elimin altından kaçırdı yaban hayvanlarını,
yapacak iş bırakmadı bana yazıda.”

Babası ağız açıp konuştu, dedi ki avcıya:
110 “Oğlum Gılgamış oturur Uruk kentinde,
yoktur ondan daha yiğit,
kolları bir Anu kayası’ndan daha berk;
doğru ona git oğlum,
anlat bu adamın gücünü.
115 Bir sokak kızı katar senin yanına, al götür,
kız yener o adamı, güçte geri kalmaz ondan;
adam bir su başında suvarırken sürüsünü

¹ Anu kayası: Göktaş.

120 kız çıkarır giysilerini, açar güzelliklerini,
onu görünce yaklaşır adam
ve elinde büyüyen sürü yüz çevirir ondan böylece.”

Babasının öğüdünü dinleyip
avcı yola çıktı Gılgamış'ı bulmaya,
gide gide ulaştı Uruk kentine.
“Dinle beni Gılgamış, sözüme kulak ver,
125 adamın biri var, yabandan gelmiş,
ülkede en güçlü, en yaman kişi o,
kolları bir Anu kayasından daha berk,
boyuna gidip geliyor, gidiyor yaban yazıda,
boyuna ot otluyor yaban hayvanlarıyla,
130 hiç eksik olmuyor su başlarından.
Korktum, yanına yaklaşmadım,
kazdığım bütün çukurları doldurdu,
gerdiğim bütün ağları kopardı her yerde,
elimin altından kaçırdı bütün yaban hayvanlarını,
135 yapacak iş bırakmadı bana yazıda!”

Gılgamış avcıya dedi ki:
“Git avcı, yosma bir kadın al yanına, bir sokak kızı,
o adam bir su başında suvarırken sürüsünü,
kız çıkarır giysilerini, açar güzelliklerini,
140 adam görünce kızı dayanamaz, yaklaşır,
elinde büyüyen sürü yüz çevirir ondan böylece!”

Avcı gitti, bir sokak yosması aldı yanına,
yolunu tuttular gidecekleri yerin,
varacakları yere vardılar üç günde;
145 avcıyla sokak yosması yerleştiler oraya,
su başında beklediler bir gün, iki gün.
Su içmeye indi sürü,
indi yaban hayvanları, kandılar suya,

Enkidu da yanlarındaydı, o yaban yazıda doğmuş,
150 ceylanlarla birlikte ot otlayıp
sürüyle su başına inip su içen,
hayvanlarla su içmeye bayılan Enkidu.

Yosma gördü o adam azmanını,
yabandan gelme o canavarı.
155 “İşte ta kendisi! Aç göğsünü hele yosma,
aç koynunu, tatsın vereceğin bütün zevki,
kaçınma, soluğunu al onun;
seni görür görmez yaklaşacak yanına,
soyun, at giysini, bırak yatsın senin üstüne,
160 öğret şu yaban dölüne kadınlığı,
elinde büyüyen sürü yüz çevirecek ondan
aşkla saldırışları mırıl mırıl örterken seni.”

Yosma açtı koynunu zevk vermek için ona,
kaçınmadı onun soluğunu almaktan,
165 kız attı giysilerini, o da yattı kızın üstüne,
kız öğretti o yaban adamına kadınlığı,
adamin tutkuyla saldırışları mırıl mırıl örttü kızı.

Altı gece yedi gün onunla yattı Enkidu;
onun verdiği zevki doyasıya tadınca
170 hayvanlarının yanına dönmek istedi;
ama Enkidu’yu görünce hayvanlar kaçtı,
yaban hayvanları uzaklaştı ondan;
ileri atılmak istedi, ama bedeninde eski güç yoktu,
dizlerini oynatamadı sürüsü uzaklaşırken,
175 bitmişti Enkidu, koşamadı eskisi gibi,
ama kavrayışı gelişmiş, genişlemişti.
Döndü, oturdu yosmanın dizi dibine
ve yosma Enkidu’nun yüzüne baktı, baktı bir süre
ve konuştu. Enkidu kavradı kızın demek istediklerini.

- 180 Yosma diyordu ki Enkidu'ya:
“Yakışıklısın Enkidu, Tanrı gibisin,
ne diye hayvanlarla dolanır durursun ıssız yazıda?
“eni Büyük-Alanlı-Uruk’a götüreyim, gel,
Anu’nun, İştär’in yerine, kutsal tapınağa,
185 oturduğu yere o yaman mı yaman Gilgamiş’in,
en yiğitleri sindirdiği yere bir boğa gibi!”

Enkidu anladı yosmanın dediklerini,
kendini duymuştu, bir dost arıyordu şimdi.
Enkidu dedi ki yosmaya:

- 190 “Gidelim güzel kız, götür beni
Anu’nun, İştär’in yurdu o kutsal tapınağa,
oturduğu yere Gilgamiş’in, yaman mı yaman,
en yiğitleri sindirdiği yere bir boğa gibi!
Dövüşmek isterim onunla, meydan okurum,
195 bağırmak isterim Uruk’un ortasında: ‘Benim en güçlü!’
girmek isterim oraya değiştirmek için yazgıları;
yamandır çölde doğan: güçle dolup taşar çünkü.”

- “Gel öyleyse,” dedi Yosma, “gidip bulalım onu,
seni Gilgamiş’a göstereyim, biliyorum yerini,
200 gel hadi, Enkidu, Büyük-Alanlı-Uruk’a gel;
delikanlılar güzel kemerler kuşanır orada,
her gün yeni bir bayramdır,
sazlar, davullar çalınır her yerde,
sokak yosmaları öyle endamlı,
205 öyle güzeldirler, öyle hoş kokarlar ki
uluları bile yataklarından kaldırırlar geceleyin.
Ah Enkidu, bilmiyorsun yaşamayı sen,
sevinçler, acılar adamı Gilgamiş’i göstereceğim sana,
gör onu, yüzüne bak uzun uzun,
210 erkekçe bir gençlikle, yaşamla dolup taşar o,
eşsiz bir güzellikle donatılmıştır gövdesi,

sendekinden daha çok güç vardır onda hâlâ,
dinlenme nedir bilmez gece gündüz.
Ah Enkidu, kurtul şu yabanlıktan,
15 Gılgamış, ki sever Tanrı Şamaş onu,
Anu, Enlil, Ea geniş bir soluk vermişlerdir ona,
sen daha yabandan gelmeden
seninle ilgili düşler görürdü Uruk'ta.
Gerçekten de bir gün uyandığında anasına dedi ki:
20 “Ana, bir düş gördüm bu gece,
alırken çevremi bütün yıldızlar
Anu kayası gibi bir kaya düştü yanıma;
kaldırmak istedim ya bana pek ağır geldi,
devirmek istedim ya kımıldatamadım yerinden,
25 yanımda duruyordu bütün Uruk,
onun başına toplanmıştı bütün kent,
insanlar kaynaşıyordu çevresinde,
üzerine üşüşmüştü delikanlılar,
ayaklarını öpüyorlardı sıska çocuklar gibi;
30 bir kadını okşar gibi okşadım onu,
aldım, senin ayaklarının dibine koydum,
sen de benim dengimmiş gibi davrandın ona.”

Bilge Ninsun şunu dedi oğluna,
görmüş geçirmiş bilge Ninsun şunu dedi Gılgamış'a:
35 “Gökteki yıldızlar senin yoldaşlarındır.
Anu kayası gibi üstüne düşen şey,
o kaldırmak isteyip de kaldıramadığın,
devirmek isteyip de kımıldatamadığın şey,
o benim ayaklarımın dibine koyduğun,
40 eş gibi yanına aldığın,
bir kadını okşar gibi okşadığın şeye gelince
yiğit bir adamı gösterir o, kurtarıcı bir yoldaşı;
odur ülkede en güçlü, en yaman kişi,
kolları bir Anu kayasından daha berk;

245 bir kadını okşar gibi okşamana gelince
hiç ayrılmayacak demektir o senin ardından;
budur işte gördüğün düşün anlamı.”

Gilgamiş bir başka gün şunu dedi annesine:
“Ana, bir düş daha gördüm,
250 bir balta yatıyordu yerde, Büyük-Alanlı- Uruk’ta,
çevresine toplanmıştı herkes,
bütün Uruk oradaydı,
çevresi kalabalıktan geçilmiyordu;
bir kadını okşar gibi okşadım onu,
255 aldım, senin ayaklarının dibine koydum,
sen de benim dengimmiş gibi davrandın ona.”

Bilge Ninsun şunu dedi oğluna:
görmüş geçirmiş bilge Ninsun şunu dedi Gilgamiş’a:
“Bir adamdır, oğlum, o gördüğün balta senin,
260 onu sevmen, bir kadını okşar gibi okşamana gelince,
benim de senin dengin gibi davranmama gelince,
yiğit biri gelecek demektir sana, yardımsever biri;
odur ülkede en güçlü, en yaman kişi,
kolları bir Anu kayasından daha berk.”

265 Gilgamiş ağız açıp annesine dedi ki:
“Yüce Enlil’in istemiyle, kim bilir,
bir yardımcı, bir dost kazanırım belki de,
evet, bir yardımcı, bir dost kazanırım.”
İşte düşlerini Gilgamiş böyle açıklıyordu annesine.

270 Gilgamiş’ın bu düşlerini Enkidu’ya anlatıyordu yosma,
su başında oturup okşarlarken birbirlerini.

II. Tablet

Enkidu yosmayla birlikte kente gider. Yolda karşılaştıkları bir adamdan Gılgamış'ın kentlilere ne denli kötü davrandığını öğrenir. Çok kızar. Uruklular bu yabanıl yaratığı büyük bir şaşkınlıkla izlerler. Sonunda Enkidu Gılgamış'la kapışır. Yenîşmezler. Kısa sürede arkadaş olurlar.

Gılgamış Sedir Ormanları'na gidip, oranın bekçisi dev Humbaba'yı öldürüp Uruk'a kereste getirmek istemektedir. İki arkadaş yol hazırlığı olarak demircilere koca koca silahlar yaptırırlar.

[İkinci Tablet'in üçte ikisi kırık. Eksik yerlerin bir bölümü Hammurabi Kitaplığı'ndan kalan eski bir metinden tamamlanabiliyor.]

Enkidu, yosmanın karşısına oturmuştu,
birbirlerini okşarlardı.

Enkidu unutmuştu eskiyi.

Altı gün yedi gece boyunca

5 onunla yattı Enkidu kudurmuş gibi.

Yosma ağız açtı, Enkidu'ya dedi ki:

“Yakışıklısın Enkidu, Tanrı gibisin,
ne diye hayvanlarla dolanır durursun ıssız yazıda?

Gel, Büyük-Alanlı-Uruk'a götüreyim seni,

10 Anu'nun konağı o eşsiz tapınağa.

Kalk Enkidu, götüreyim seni

Eanna'ya, konağına Anu Tanrı'nın,

o yaman mı yaman Gılgamış'ın oturduğu yere.

Hem sen de onun gibisin,

15 seversin onu kendin gibi;

Hadi kalk şu çobanların yattığı yerden!”

Enkidu anladı yosmanın dediklerini,

kendini duymuştu, bir dost arıyordu şimdi.

Kadın giysilerini kaldırdı, bir parçasıyla onu giydirdi,

20 öbür parçasıyla kendisi giyimli kaldı.

Sonra elinden tutup
bir çocuğu götürür gibi alıp götürdü
çoban çadırlarına doğru,
bir ağılin bulunduğu yere,
çobanlar da başına üşüştüler hep.

[...]

[Altı dize eksik.]

Doğduğu yerde o yiğit
ilkyaz otlarını yedi hep,
hayvanların sütüydü
emmeye alıştığı.
Önüne ekmek koydular,
sıkıntıyla baktı, inceledi:
Enkidu bilmiyordu ekmek yemeyi,
anlamıyordu içki içmekten.
Yosma ağız açtı, Enkidu'ya dedi ki:
“Ekmek ye Enkidu, yaşamın gereğidir bu,
içki iç, halkın göreneğidir bu.”
Enkidu ekmek yedi doyuncaya dek,
yedi çanak içki içti,
içi açıldı, bağırdı keyfinden,
gönlü sevinçle doldu, ısıdı yüz çizgileri;
kıllı, kaba gövdesini suyla ovdu,
bir de yağ sürününce adama döndü,
giysi giyindi üstüne, güvey gibi oldu,
aldı silahını, aslanların üstüne gitti.
Gece sabahlara dek uyudu çobanlar,
o, kurtları kırıp geçirdi, aslanları kovaladı,
yaşlı sığirtmaçlar uyku yüzü görebildiler.
Onların bekçisiydi Enkidu,
adama dönmüş adam, yiğitler yiğidi.

[...]

[On dört dize eksik.]

- Kadınla oynasırken Enkidu
70 gözlerini kaldırınca bir adam gördü.
Yosmaya dedi ki:
“Kız, çağır da gelsin şu adam!
Ne işi var onun burada?
Adını bilmek isterim.”
- 75 Yosma çağırdı adamı,
adam gelince Enkidu ona dedi ki:
“Yiğit, nereye gidersin öyle evcen,
neyin nesi bu yorucu yolculuk?
Adam ağız açtı, dedi ki Enkidu’ya:
- 80 “Bir yemeğe çağırdılar beni,
böyledir töresi buralıların
düğün günlerinde;
lezzetli yemeklerle donatmam gerek
düğün sofrasını.
- 85 Büyük-Alanlı-Uruk’un kralı için
açıktır perde, kocaya ayrılan perde yalnız,
Büyük-Alanlı-Uruk’un kralı Gilgamiş için
açıktır perde, insanı gözlerden saklayan perde,
kocanın yasal perdesi.
- 90 Gelinlik kızla önce o yatar,
ondan sonra kocanın sırası gelir.
Böyledir Tanrı’nın yargısı:
Daha göbek bağı kesildiğinde
Tanrı bunu böyle belirlemiştir!”
- 95 Adamın bu sözlerinden
Enkidu’nun yüzü sarardı.

[...]

[On bir dize eksik.]

[Duyduğu bu sözler Enkidu’yu öfkelenendirir. Uruk’a gidip Gılgamış’tan hesap sormaya karar verir.]

Enkidu önden gidiyordu,
sokak kızı arkadan.

- 10 Büyük-Alanlı-Uruk’tan içeri girdiğinde
kalabalık aldı çevresini.
Büyük-Alanlı-Uruk’un sokağına vardığında
insanlar toplanıp dediler:
“Görünüğu Gılgamış’a benziyor;
15 bedeni daha bir ufak,
ama daha sağlam yapısı.
Doğduğu yerde bu yiğit
ilkyaz otlarını yermiş hep,
yaban hayvanlarının sütüymüş
20 “emmeye alıştığı.”

Uruk’ta kurban kesilirdi her zaman
insanlar arınsın diye;
bakır bir [...] kurulmuştu
korkunç görünüşlü bu yiğit için.
25 “Bir Tanrı’ya benzeyen Gılgamış’la
boy ölçüşecek adam bu adam işte!”

- Bir “Tanrıça İştar yatağı” serilmişti,
bu gece başgöz olacaktı Gılgamış.
Gerdek evinin kapısında, Enkidu
30 ayağını koydu enlemesine,
içeri girmesin diye Gılgamış.

Bakışıyla tarttı Gılgamış
önünü kesen bu adamı,
onu bakışıyla tarttı Gılgamış.

- 135 Adam kudurmuş bir [...] gibiydi
yaban yazıda yetişmiş olduğundan.
Enkidu fırladı Gilgamiş'in önüne,
kapıştılar büyük alanında Uruk'un.
Enkidu ayağıyla kapıyı tutup
140 bırakmadı Gilgamiş'i içeri.
Birbirlerini tarttılar, kapıştılar,
eşikler, pervazlar titredi, duvar sallandı.
Gilgamiş'la Enkidu kapıştılar
tartarak birbirlerini usta güreşçilerce,
145 eşikler, pervazlar titredi, duvar sallandı.
Enkidu eğildi o zaman
ayağı yine yerde,
öfkesi yatışmıştı, çevirdi göğsünü.
Enkidu çevirince göğsünü,
150 dedi ona, Gilgamiş'a:
“Evet, seni böyle benzersiz
Tanrıça annen getirdi dünyaya,
annen, Tanrıça Ninsun,
o gökler ağılının körpe ineği.
155 Başın bütün erkek başlarından daha yüksekte!
Enlil sana verdi yalnızca
halklar üzerinde egemenliği!”

[Eski Anlatı'nın İkinci Tablet'i bu dizayle son buluyor.]

[...]

- “Ülkenin en yaman, en yiğit kişisi o,
gövdesi bir Anu kayasından daha berk,
bir sur kulesi gibi yüksek boynu da!”
Gilgamiş'in annesi ağız açıp konuştu,
5 Göksel İnek Ninsun dedi ki oğluna:
“Oğlum [...]

yapıp ettiklerinden hoşlanmıyor Enkidu.”

“Evet, gerdek evinin kapısında, ayakta
acı acı yakındı benim yapıp ettiklerimden.

10 Ama bu Enkidu’nun anası babası yok,
omuzlarından aşağı dökülüyor saçları,
yaban yazıda doğmuş, kimse bakmamış ona.”

Enkidu bu sözleri duyunca
kalakaldı sessiz, düşünceli.

15 Gözleri yaşlarla doluydu,
üzüntülüydü yüreği,
içi içini yiyordu hep.

Gılgamış ağız açıp konuştu,
dedi ki Enkidu’ya:

20 “Kardeş, neden yaşlarla dolu,
neden öyle sıırıslıklam gözlerin?
Neden üzüntülü yüreğin,
neden için içini yer öyle?”

Enkidu ağız açıp konuştu,
dedi ki Gılgamış’a:

25 “Boğazım uyuştı, kardeş,
kopardığım iniltilerden,
kollarım cansız sarkıyor sanki,
gücüm güçsüzlük olmuştur.”

0 Gılgamış ağız açıp konuştu,
dedi ki Enkidu’ya.

[...]

[Dokuz dizelik bir eksik.]

[Gılgamış, Sedir Ormanları gözcüsü Humbaba’yı orta-
dan kaldırmak için, Enkidu’yu yüreklendirmeye çalışır.]

“Ormanda dev Humbaba yaşar,
yok etmeye gidelim onu seninle,

kurtaralım ülkeyi kötülüğünden,
kesmeye gidelim sedir ağaçlarını.”

- 45 Enkidu ağız açıp konuştu:
dedi ki Gılgamış’a:
“Bilirim ben, kardeş, yaban yazıda
sürümle dolaşırken öğrendim,
iki kez altmış konaktır ormanın çevresi,
50 kim dalabilir ki içine?
Tufan gümbürtüsü gibidir
Humbaba’nın bağırması,
ağzının yanında hiç kalır ateş,
ölümünden beterdir Humbaba’nın soluğu.
55 Ne diye yeltenirsin böyle bir işe,
ne diye kalkışırın böyle bir çılgınlığa?
Bu savaşa atılan kişi
Humbaba’nın karşısında bulur kendini.”

- Gılgamış ağız açıp dedi ki Enkidu’ya:
60 “Sedirlerin dağına çıkmak isterim,
ki ulu ormanın ortasındadır;
sedirleri kesip Humbaba’yı öldürmek için.
Evet, gitmek isterim Sedir Ormanı’na,
Humbaba’nın olduğu yere.
65 Bir balta yeter bana vuruşmak için,
korkuyorsan sen burada kal,
ben tek başıma dalarım ormandan içeri.”

- Enkidu ağız açtı, dedi ki Gılgamış’a:
“Ne, gidecek miyiz Sedir Ormanı’na?
70 Tanrı Vêr⁵ korur orayı, Humbaba’dır bekçisi,
gücüne güç yetmez, uyku nedir bilmez o,
Tanrı Vêr’dır ona gücünü veren,

5 Vêr: Fırtına tanrısı.

Adad'dır⁶ öneren onu,
kendisiyse [...]

75 koruyabilsin diye bütün Sedir Ormanı'nı
Enlil 'yedi şimşek'le donattı onu.”

Gılgamış ağız açıp dedi ki Enkidu'ya:
“Kim çıkabilir, kardeş, ta göklere dek,
orada Tanrılar oturur Şamaş'la birlikte.

80 İnsanoğlunun sayılıdır günleri,
yapıp ettikleri bir yel esintisidir ancak.
Şimdi sen korkuyorsan ölmekten
yiğitliğin, üstünlüğün ne işe yarar?

İstersen önün sıra gideyim,
85 ağzın bana seslensin: “İlerle, korkma!”
Ardımda sağlam bir ad bırakırım ölürsem,
vuruşmaya kalkışmıştı Gılgamış derler
Humbaba canavarıyla.

Sen yaban yazıda doğup büyüdün,
90 aslanlar arasında yetiştin, anımsa bunu.”

[...]

[Yedi dize eksik.]

“Böyle söylemekle beni çok üzdün,
tamam, seninle geliyorum ben de
sedir ağaçlarını kesmek için;
100 sağlam bir ad bırakırım böylece ardımda.”
“Gel benimle kardeş, demircilere varalım,
gözümüzün önünde silahlarımızı dövsünler.”

Kalktılar, birlikte demircilere vardılar;
ustalar baş başa verip akıl danıştılar birbirlerine.

6 Adad: Doğa güçleri tanrısı.

- 105 Koca koca baltalar dövdüler,
her biri altmış okkalık nacaklar dövdü
koca koca hançerler dövdü
namluları kırkar okkalık,
kabza siperleri onar okkalık...
- 110 Her birinin silahları iki yüzer okkalık oldu.
Uruk'un kapanınca yedi sürgülü kapısı
haberi duyan herkes bir araya geldi,
sevinç yağdı Uruk'un sokağına;
bu sevinç sesleri arasında Gilgamiş
- 115 Büyük-Alanlı-Uruk'un sokağında
onlarla birlikte duruyordu.
Şunları dedi Gilgamiş
Büyük-Alanlı-Uruk'un halkına:

- “Canavar Humbaba'nın üstüne gitmek isterim,
120 o çok anılanı görmek isterim,
adı her ülkede çok anılanı;
ona Sedir Ormanları'nda saldırmak
ve bütün ülkeye göstermek isterim
bir Uruk çocuğunun ne yaman olduğunu.
- 125 Sedir ağaçlarını devirmeye gidip
ölümsüz bir ün bırakmak isterim ardımda!”

- Büyük-Alanlı-Uruk'un yaşlıları
Gilgamiş'a karşı çıktılar:
“Gençsin Gilgamiş, gönlün seni yanıltıyor,
130 kalkışacağın işi bilmiyorsun aslında.
Duyduk ki Humbaba'nın görünüşü pek korkunç,
kim karşı durabilir silahlarına?
Ormanın çevresi altmış konaklık yol,
kim dalabilir ki içine?
- 135 Tufan gümbürtüsüne benzer Humbaba'nın bağırması,
ateştir ağzı, ölümdür soluğu,

ne diye yeltenirsin böyle bir işe?
Humbaba'nın ocağına saldırı demektir bu!”

140 Yaşlılar Kurulu'nun bu sözlerini dinlerken
güldü Gılgamış, dedi ki arkadaşına:
“Kardeş, şunu demeliyim aslında:
Ödüm kopuyor ondan, hiç gider miyim!
Yoo hayır, gideceğim Sedir Ormanı'na
gideceğim azılı Humbaba'yla vuruşmak için!”

[...]

[Yedi dize eksik.]

[Uruk'un yaşlıları, Gılgamış'ı inadından vazgeçiremeyince, bu tehlikeli girişiminin başında onu kutsarlar, öğüt verirler.]

“Kendi Tanrın sana yoldaşlık etsin,
etsin de doğru yolu kolay bul
Büyük-Alanlı-Uruk'un kıyısına dönünceye dek.”
155 Gılgamış diz çöküp Şamaş'a yakardı:
“Dilerim gerçek olur bu sözler,
gidiyorum Şamaş, elimi sana uzattım işte,
oralarda başıma bir iş gelmesin,
sağlıcakla döndür beni Uruk'un kıyısına,
160 koruyucu bir gölge yay üstüme!”
Sonra yoldaşını çağırıp
olacakları hesapladı onunla birlikte.

[...]

[Altı dize eksik.]

[Güneş Tanrısı Şamaş'tan gelen olumsuz bir ön belirti söz konusu burada. Gilgamiş üzülür.]

Yaşlar boşanıyordu Gilgamiş'in gözlerinden:

- 170 “Hiç tanımadığım bir yoldan geçeceğim ya
ne yöndedir bilmiyorum.
Başım belaya girmez de
geri dönebilirim gönül dirliğiyle, Tanrım,
verdiğin mutluluğu tadacağım işte o zaman,
175 seni tahtlara oturtacağım ey Şamaş!”

Pusatları önlerine getirildi o zaman,
baltalar, koca koca hançerler,
yaylar, ok kılıfları.

- 180 Kuşandılar bunları birlikte,
baltaları omzuna astı Gilgamiş,
omzuna astı Anşan yayını,
aldı hançeri kınıyla birlikte
kemerine astı,
yola koyuldular böylece.

- 185 Gilgamiş'in çevresine toplanmıştı herkes,
“Ne zaman dönersin?” diye soruyorlardı.

III. Tablet

Gılgamış'la Enkidu, kentlilerin öğütleri ve iyi dilekleriyle Sedir Ormanları'na doğru yola koyulurlar.

Gılgamış'ın annesi Bilge Ninsun, oğlunun bu tehlikeli yolculuktan sağ salım dönmesi için Tanrı Şamaş'a yakarır.

Yaşlılar Gılgamış'ı kutsayıp
öğüt verdiler yol konusunda:
“Güvenme yalnızca bileğinin gücüne, Gılgamış,
Gözlerini dört aç, hep uyanık ol!

5 Önden yürüsün Enkidu,
yolları bilir o, daha önce geçmiştir.
Ormanın giriş yerlerini de bilir
Humbaba'nın bütün düzenlerini de.

10 Yoldaşını kurtardı ya eskiden,
gözleri keskindir, iyi korur seni.
Şamaş ulaştırsın seni istediğin yere,
gözlerine göstereceğin ağzının dediğini,
çıkılmaz yolları açsın senin önünde,
15 düz etsin hepsini ayaklarına!

Sana sevineceğin haberler getirsin gece,
dileğini gerçekleştirirken yanında bulunsun Lugalbanda,⁷
tez vakitte ulaş amaçladığın şeye,
Humbaba'nın ırmağında (?) yıka ayaklarını,
20 Akşam üzeri bir kuyu kaz,
su eksik olmasın kırbanda,
Şamaş'ın onuruna taze sular saç,
Lugalbanda'yı da unutma sakın!”

- Lugalbanda: Gılgamış'ın atası. Tufan'dan sonraki üçüncü kral. Burada tek tanrılı dinlerdeki “melek” kavramının ilk biçimini görüyoruz. Nasıl herkesin bir koruyucu meleği varsa, Sümerlerde de her bireyin koruyucu bir tanrısı vardı.

Enkidu ağız açıp Gılgamış'a şöyle dedi:

- 15 “Yola çıkacağım, dedin, işte çıktın da,
korku nedir bilme, gözün üzerimde olsun hep,
Bilirim savaşçılara gereken yolları,
bizi Humbaba'ya götürecek yolları.
Buyur da gidelim artık, halkı başımızdan sav!”

- 10 Gılgamış Uruk'un yaşlılarına dedi ki:
“Çarpışmaya gidiyorum azılı Humbaba'yla ben,
görmeye gidiyorum o çok anılanı her yerde,
adı bütün ülkelerde en çok anılanı.
Benimle Enkidu da gelmekte.
15 Başaracağım size dediğim o işi,
aranıza döneceğim gönül dirliğiyle.”

Bu sözleri duyar duymaz
onun için iyilikler diledi gençler:
“Git Gılgamış, yolun açık olsun,
0 istediğin yere ulaştırsın seni!”

[Eski Anlatı'nın sonu.]

[...]

Gılgamış ağız açıp konuştu,
dedi ki Enkidu'ya:

“Gel Enkidu, seninle Egalmak'a⁸ gidelim önce,
Ninsun'un yanına varalım, Ulu Ece'nin;
bilgeler bilgesidir o çünkü, her şeyden anlar,
o söyleyecektir bize en uygun yolu.”

El ele tutuşup Egalmak'a gittiler Gılgamış'la Enkidu.
yanına varmak için Ninsun'un, Ulu Ece'nin.

Egalmak: Tanrıça Ninsun'un Uruk kentindeki tapınağı. Sözcük “yüce saray” anlamına geliyor.

- 10 Tapınaktan içeri girip, yanına varıp
“Ninsun,” dedi Gilgamiş, “gücüm yerinde
Humbaba’nın oturduğu uzak ülkeye ulaşım
bilmediğim bir dövüğe kalkışmak için,
bilmediğim bir yolu yürümek için.
- 15 Geri döneceğim güne dek,
Sedir Ormanı’na varıncaya dek,
öldürene dek dev Humbaba’yı,
Şamaş’ın nefret ettiği o beladan ülkeyi temizleyene dek
ey Ninsun, benim için Şamaş’tan yardım dile,
20 dile ki Humbaba’yı öldürüp keseyim sedir ağaçlarını,
erinç gelsin bütün ülkeye,
sereyim ayaklarına ünümün kazançlarını.”
Ninsun üzüntüyle dinledi oğlunun bu sözlerini.

[...]

- Ninsun odasına çekildi,
yıkandı, üzerine tulal⁹ süründü,
geçirdi sırtına güzel bir giysi,
boynuna güzel bir gerdanlık takıp,
5 kuşanıp kemerini, başına tacını koyup
yerlere su serperek
damın üzerine çıktı merdivenleri tırmanıp.
Orada, Şamaş’a doğru tütsüler yaktı,
saçılar sundu, ona kaldırarak ellerini:
- 10 “Niçin,” dedi, “oğul diye bana Gilgamiş’ı verdin?
niçin ona taşkın bir yürek verdin?
Onu hiç bilmediği bir yola yöneltiyorsun şimdi,
Humbaba’ya götürecek bir yola,
bilmediği bir dövüğe kalkışsın diye,
15 bilmediği yerlerden dolaşsın diye!

9 Tulal: Beden temizliği ve büyü işlemlerinde kullanılan bir bitki. Sözcük Akadca “Temizlen!” anlamına geliyor.

Gidip dönünceye değin o,
Sedir Ormanları'na varıncaya değin,
canavar Humbaba'yı öldürüp
o baş belasından ülkeyi kurtarıncaya değin,
gündüzleri, senin göğü dolandığın süre boyunca
çekinmeden uyarsın da seni genç karın Ayya
Gecenin Gözcüleri'ne¹⁰ ismarla oğlumu, gözkulak
olsunlar.”

[...]

[Sütunun burasında elli dizeye yakın bir eksiklik var. Eksiklik üçüncü sütunun başlarında da sürüyor. Bu bölümde Ninsun belki de oğlunun sağlıcakla dönmesi için Şamaş'a yalvarışını sürdürüyor olabilir. Destan, dördüncü sütunun onbeşinci dizesinde şöyle başlıyor:]

Tütsüyü söndürdü, birçok kez okuyup üfledikten sonra
Enkidu'yu çağırdı öğüt vermek için:
“Sen benim karnımdan çıkmadın, yiğit Enkidu,
yine de kendimden sayıyorum seni,
Gilgamiş'in obla'larından¹¹ sayıyorum.”
Ve Enkidu boynuna belirteç asmışlar gibi,
büyük rahibeler, tapınak görevlileri, kutsal kadınlar
ve tapınakta yetişmiş Tanrı kızları¹²
onu oraya adanmış bir çocuk gibi karşılamışçasına
dedi ki: – “Enkidu'yum ben işte,
“Ninsun Gilgamiş'in oblalarıyla bir tuttu beni!”
Ninsun: – “Bak,” dedi, “Enkidu,

Gecenin gözcüleri: Şamaş geceleyin karısıyla uyurken onun yerine ortalığa göz-
kulak olan büyük yıldızlar.

Obla: Çocuk yaşta tapınak hizmetine verilmiş kişi. Boyunlarına görevlerini be-
lirten bir belirteç asılmış. Sözcük Akadca “görev belirteci” anlamına geliyor.
Tanrı kızları: Sümer ve Asur tapınaklarında, buraların giderini karşılamak için
“fuhuş” hizmeti veren genç kadınlar bulunurdu. Bu fuhuşun bir amacı da, ya-
pan kişinin Tanrı'yla bütünleşmesini sağlamaktı. Bu kadınlar sokağa çıktıkları
zaman özellikleri anlaşılсын diye başlarını örterlerdi.

n'olur [...]"

Ve Enkidu dedi ki Ninsun'a:

"Gılgamış [...].

[...]

"[...] Sedir Ormanları'na varıp

oradan geri dönünceye dek

ona aylar da gerekse, ona yıllar da gerekse..."

[...]

[Bundan sonraki yirmi dize kırık. Beşinci sütun bütünüyle yitik. En sonundaki birkaç dizeden ne denildiği anlaşılmıyor. Altıncı ve son sütunda sağlam kalmış dizelerden, Uruk ileri gelenlerinin iki arkadaşına yol için öğüt verdikleri anlaşıyor.]

[...]

"Enkidu yoldaşını korusun, gözkulak olsun ona, bütün tuzaklardan aşırınsın;

sana ısmarlıyoruz kralımızı işte;

nasıl götürdüysen öyle getir, geri ver bize."

Enkidu ağız açıp konuştu, dedi ki Gılgamış'a:

"Bir kez daha, kardeşim..."

[...]

IV. Tablet

Gılgamış yol boyunca altı düş görür. Korkulu düşlerdir bunlar. Ama Enkidu mutlu bir sonucun belirtileri olarak yorumlar hepsini.

Uzun bir yolculuktan sonra ormanın eteklerine gelirler.

[Altı sütunluk tabletin büyük bir bölümünün yüzeyi yer yer kırık ya da silik. Okunabilir yerlerden anlaşıldığına göre, değişik çeviri ve yorumlardaki benzemezliklere karşın, bu tablet Gılgamış'ın Sedir Ormanları yolculuğu sırasında gördüğü altı düşü anlatıyor.]

[...]

İki kez yirmi konaklık yolun sonunda bir şeyler yediler,
10 iki kez otuz konaklık yolun sonunda az durup dinlendiler,
iki kez elli konaklık yol gittiler bütün gün boyu.
Bir buçuk aylık yolu üç günde aldılar.
[...] ¹³ dağına vardılar böylece.
Akşamüstü Şamaş'ın önünde bir kuyu kazdılar
15 ve kuyunun içine [...].
Gılgamış o dağın doruğuna çıktı,
kavrulmuş undan saçı serpti Şamaş'a.
“Dağ, bana bir düş getir, uğurlu bir düş!” dedi.
Enkidu Gılgamış'a okuyup üfledi
20 apansız bir bora kopup uzaklaşırken,
sonra onu yatırdı
çevresine büyümlü bir çember çizip.
Gılgamış çenesini dizlerine dayamış dururdu,
üstüne boşandı insanların yazgısı uyku.

[...]

13 Suriye ile Lübnan arasındaki Hermon Dağı.

[On beş dize eksik.]

- 0 Ama gece yarısı birden uyandı,
doğrulup dedi ki arkadaşına:
“Şöyleydi gördüğüm düş az önce, kardeş:
Dağlık bir yerden geçiyorduk,
dağ yarılp üstümüze devrildi birden,
5 ama sazlık sinekleri gibi uçuverdik biz.”
Yaban yazıda doğmuş olan Enkidu
şöyle yorumladı yoldaşının düşünüşü:
“Hayırlı bir düş o senin gördüğün düş,
her bakımdan önemli;
0 düşünde gördüğün o dağın anlamı
Humbaba’yı boğazlayacağız demektir,
ölüsünü bir yana atacağız demektir.
Uğurlu bir işaret alacağız Şamaş’tan yarın.”

- İki kez yirmi konaklık yolun sonunda bir şeyler yediler,
0 iki kez otuz konaklık yolun sonunda az durup dinlendiler,
iki kez elli konaklık yol gittiler gün boyu.
Akşamüstü Şamaş’ın önünde bir kuyu kazdılar
ve kuyunun içine [...].
Gilgamiş o dağın doruğuna çıktı,
5 kavrulmuş undan saçı serpti Şamaş’a,
“Dağ, bana bir düş getir, uğurlu bir düş!” dedi.
Enkidu Gilgamiş’a okuyup üfledi,
sonra onu yatırdı
çevresine büyülü bir çember çizip,
5 [...] gibiydi bu çember.
Gilgamiş çenesini dizlerine dayamış dururdu,
üstüne boşandı insanların yazgısı uyku.
Ama gece yarısı birden uyandı,
doğrulup dedi ki arkadaşına:

[...]

[Kırık bir bölüm. İkinci düş ve bunun yorumu Bağdat Müzesi'ndeki bir başka tabletten tamamlanıyor: RL, 173.]

- 70 “Dağın doruğuna çık, oraya bak!
Tanrıların uykusundan yoksun kaldım işte.
Kardeş, yeni bir düş gördüm,
uğursuz, karanlık bir düştü, beterin beteri.
Bir yaban mandasıyla boğuşuyordum,
75 öyle bir böğürüyordu ki yer yarılacaktı nerdeyse,
kaldırdığı toz göğü karartıyordu.
Ben onun karşısında [...].
O sırada biri kolumdan tuttu,
çektı beni [...]
80 kırbasından su içirdi bana.”

- “Gittiğimiz Tanrı ondan başka (?), dedi Enkidu,
hiç de düşman değil o manda sana.
Güneş-Tanrı Şamaş’tan başkası değil o!
Güç durumlarda elimizden tutacaktır o.
85 Kırbasından sana su içiren adamsa
senin kişisel tanrın, sana gücünü sağlayan tanrı,
Lugalbanda o! İkisini bir araya getirdik mi
bir iş başaracağız ki dünyada benzeri olmayacak !”

[...]

[Ninova Tableti’nden:]

- İki kez yirmi konaklık yolun sonunda bir şeyler yediler,
iki kez otuz konaklık yolun sonunda az durup dinlendiler,
iki kez elli konaklık yol gittiler gün boyu,
akşamüstü Şamaş’ın önünde bir kuyu kazdılar
5 ve kuyunun içine [...]

Gılgamış dağın doruğuna çıktı,
kavrulmuş undan saçı serpti Şamaş'a.
“Dağ, bana bir düş getir, uğurlu bir düş!” dedi.

Enkidu Gılgamış'a okuyup üfledi
apansız bir bora kopup uzaklaşırken.

Sonra onu yatırdı
çevresine büyümlü bir çember çizip.
[...] gibiydi bu çember.

Gılgamış çenesini dizlerine dayamış dururdu,
üstüne boşandı insanların yazgısı uyku.

Ama gece yarısı birden uyandı,
doğrulup dedi ki arkadaşına:

“Kardeş, bana mı seslendin, niçin uyandım,
bana mı dokundun, niçin rahatım kaçtı,
bir Tanrı mı geçti, bu güçsüzlüğüm ne?
Kardeş, bir düş daha gördüm, üçüncü bir düş,
aklımı başımdan alan bir düş:

Göğü korkunç bir çığlık dolduruyor gibiydi,
gümbür gümbür ötüyordu yer;

sonra hava karardı, göz gözü görmez oldu,
bir şimşek çaktı, bir ateş tutuştu,
alev aldı her yer, ölüm yağıyordu gökten;
sonra yangın bitti, ateş söndü,
kül kesildi ortalığa yayılmış korlar.

Aşağı inelim de orda konuşalım, hadi.”

Enkidu bunları duyunca şöyle yorumladı bu düşü:

[...]

[Tabletin bundan sonraki bölümü kırılmış olduğundan,
Enkidu'nun bu üçüncü düşle ilgili yorumunu başka bir
kaynaktan (RL, 174) öğreniyoruz:]

“Kardeş, gördüğün bu düşün

şudur tabiri bence:

Humbaba [...] gibidir.

Daha gün ağarmadan

5 onun hakkından geleceğiz demektir.

Çok kızdığımız Humbaba’yı yeneceğiz,

onu yeneceğiz kuşkusuz.

Uğurlu bir işaret alacağız bu sabah Şamaş’tan.”

İki kez yirmi konaklık yolun sonunda bir şeyler yediler,

10 iki kez otuz konaklık yolun sonunda az durup dinlendiler,

iki kez elli konaklık yol gittiler bütün gün boyu,

[...] dağına vardılar böylece.

Akşam Şamaş’ın önünde bir kuyu kazdılar,

ve kuyunun içine [...].

15 Gilgamiş o dağın doruğuna çıktı,

kavrulmuş undan saçı serpti Şamaş’a.

“Dağ, bana bir düş getir, uğurlu bir düş!” dedi.

Enkidu bir şeyler okuyup üfledi Gilgamiş için,

apansız bir bora kopup uzaklaşırken.

20 Sonra onu yatırdı

çevresine büyümlü bir çember çizip.

[...] gibiydi bu çember.

Gilgamiş çenesini dizlerine dayamış dururdu,

üstüne boşandı insanların yazgısı uyku.

25 Ama gece yarısı birden uyandı,

doğrulup dedi ki arkadaşına:

[...]

[Tablet, kırıklar yüzünden, Gilgamiş’in dördüncü düşü-
nü ve bu düş üzerine Enkidu’nun yorumunu içermiyor.
Ama Hititçe çevirideki şu yirmi dört dizelik parça eksik-
liği biraz giderebiliyor.]

[...]

“Düşün çok güzel, çok hoşuma gitti doğrusu.”
Yüzünü eğdi [...].

El ele tutuşup yürüdüler, gece gelince durdular.
Gecenin içinden fışkıran uyku bastırdı üzerlerine.
Ama gece yarısı uyku Gılgamış'ı bıraktı,
o da Enkidu'ya açtı düşünüy: “Kardeş,
sen beni uyandırmadıysan niçin uyandım?
Enkidu, kardeşim, bir düş gördüm, ama sen
uyandırmasaydın niçin uyanacaktım?
İkinci bir düş gördüm ilk düştten sonra.
Bu düşümde bir dağ devrildi,
beni yere savurdu ayaklarımdan kavrayıp [...]
Keskin bir ışık vurdu her şeye: Bir adam göründü,
ülkenin en güzel adamı, olağanüstü;
beni çekip çıkardı dağın altından,
bana su içirdi, ferahlattı beni,
sonra da ayaklarımı yere bastırdı.”

Enkidu Gılgamış'a dedi ki:
“Kardeş, yola çıkıyoruz [...]
Humbaba her şeye düşmandır,
ama şu gördüğün dağ hiçbir şeye düşman değil.
Gel, duyduğun korkudan kurtul;
sana [...] görecek;
gördüğün adama gelince.”

[...]

İki kez yirmi konaklık yolun sonunda bir şeyler yediler,
iki kez otuz konaklık yolun sonunda gece oldu, durdular,
iki kez elli konaklık yol gittiler gün boyu,
üçüncü günün sonunda
[...] Dağı'na vardılar.

Akşamüstü Şamaş'ın önünde bir çukur kazdılar
ve çukurun içine [...].

Gilgamiş o dağın doruğuna çıktı,
kavrulmuş undan saçı serpti Şamaş'a.

10 “Dağ, bana bir düş getir, uğurlu bir düş!” dedi.

Enkidu Gilgamiş'ı okuyup üfledi
apansız bir bora kopup uzaklaşırken.

Sonra onu yatırdı
çevresine büyümlü bir çember çizip.

15 Gilgamiş çenesini dizlerine dayamış uyurdu,
üstüne boşandı insanların yazgısı uyku.

Ama gece yarısı birden uyandı,
doğrulup dedi ki arkadaşına:

[...]

[Uzun bir kopukluk. Beşinci düş ve yorumu yitik. 5. sütunun son on beş dizesinde Gilgamiş, Tanrı Şamaş'a yakarmaktadır.]

Şamaş'ın önünde gözyaşı döküyordu Yiğit:

40 “Bir anımsa anam Ninsun'a verdiğin sözü
Uruk'ta: ‘Benim yanımda ol, dinle beni!’”

Büyük-Alanlı-Uruk'ta doğmuş Gilgamiş'ın
bu sözlerini işitti Şamaş,

hemen göğü çınlattı onun için şu duyuruyla:

45 “Aman bastır onu inine dalmadan önce;
ormanda saklanmadan önce;

ağır yedi zırhını kuşanmadı daha,
yalnız birini kuşandı, ötekiler boş!”

O zaman ikisi de el ele tutuşup
daldılar içeri kudurmuş mandalar gibi.

50 İlk anda korkunç bir bağırış tutturdu.

ormanların gözcüsü Humbaba.
Humbaba [...] gibi. [...]

[Buradaki eksik dizelerin birkaçını başka bir kaynaktan
(RL, 176) buluyoruz:]

“Kardeş [...] gidiyoruz;
Humbaba her şeye düşmandır,
ama şu gördüğün dağ hiç öyle değil.
Gel, duyduğun korkuyu at yüreğinden.
[...] çıkacaktır ortaya.
Gördüğün adama gelince [...].

[...]

[Yeniden Ninova Tabletleri.]

“İnelim [...].
Kaygan bir yer burası.
İnsan tek başına yürüyemez burada,
ama iki kişiye [...]
iki üçün hakkından gelebilir kolayca,
kimse koparamaz üç bükümlü bir kırı,
iki genç aslan daha güçlüdür babalarından!”

[...]

[On yedi dizelik bir boşluk.]

Enkidu ağız açıp Gilgamesh’a dedi ki:
“Ben ormandan içeri girmeyi başarsam bile,
yol bulsam bile kollarımda güç kalmayacak!”
Gilgamesh ağız açıp Enkidu’ya dedi ki:
“Kardeş, niçin ürküyoruz burada?”

İşte sırasıyla bütün dağları aştık,
yolun sonuna geldik, işte orman karşımızda,
sedirleri kesmeden geriye dönüş yok!

35 Kardeş, sen ki vuruşmayı bilirsin,
ustasın kavgada, dövüşte,
ölümünden korkmazsın büyümlü otlarla ovarsan gövdeni,
[...]

sesini bir davul gibi gümbürdet,
bitsin kollarının uyuşukluğu, dizlerinin güçsüzlüğü!

40 Elimden tut kardeş, gel birlikte yürüyelim,
yüreğın savaş ateşiyile tutuşsun,
ölümü hiçe say, yaşamı yücelt!

Bir kimseden sorumlu kişi dayanıklı olmalı her şeye;
önde yürüyen kişi yoldaşını kollayıp gözetir,
45 sağlam bir ad bırakır kendinden sonrakilere.”

Ormanın kıyısına vardılar böylece,
konuşmayı kesip orada öylece durdular.

V. Tablet

Orman bütün görkemiyle karşılarındadır. Derken dev Humbaba görünür. “Ne diye geldiniz buraya, ölümünüzü mü arıyorsunuz?” der. Gılgamış korkmuştur. Enkidu onu yüreklendirmeye çalışır.

Sonunda, zorlu bir boğuşmanın ardından, canavarın işini bitirirler. Ormandan kestikleri koca koca sedir ağaçlarını Fırat üzerinden Nippur’a götürmeye hazırlanırlar.

Ormanın kıyısında öylece durup
sedirlerin yüksekliğine bakarlardı,
girişe elverişli bir yer araştırarak.
Humbaba'nın gelip geçtiği yerde bir açıklık vardı,
5 yolları düzdü, belirgindi.
Sedirler Dağı'nı gördüler uzaktan,
o Tanrılar barınağını,
İrnini Tanrıça'nın¹⁴ tapınağını.
Dağın ötesine doğru yayılıyordu
10 göz alabildiğine yemyeşil dallar.
Çok hoştu gölgelikleri,
ortalık burcu burcuydu yaydıkları kokudan.
Orman öylesine sık çalılarla kaplıydı,
sedirler, burcu burcu *ballukku*'lar¹⁵ [...].
15 İki konak genişliğinde bir hendek dolanıyordu ormanı
ve üçte bir uzaklıkta başka bir hendek.

[...]

[Yaklaşık otuz beş dize okunamıyor. Eksik yerler iki yiğidin
ormana girişini, Humbaba'yla karşılaşmalarını anlatıyor.]

14 İrnini: Tanrıça İştar'ın bir başka adı.

15 Ballukku: Bilinmeyen bir ağaç türü.

Humbaba ağız açıp konuştu, dedi ki Gılgamış’a:
“Gel de bana meydan oku diye, Gılgamış,
kafasızlar, deliler akıl vermiş olmalı sana.
Hey Enkidu, babasını bilmeyen balık dölü,
kaplumbağalar gibi ana sütü emmemiş olan sen!
İlk gençliğinde uzaktan gözetlerdim seni,
ama yanına yaklaşılmazdım özellikle.
Seni şimdi tutup öldürsem içim açılır,
Gılgamış’ı buraya sen getirdin de ondan!
Bir düşman, gözü dönmüş bir yabancı.
Onun, Gılgamış’ın göğsünü parçalayıp
yem diye atsam gerektir kartallara, akbabalara!”

Gılgamış da ağız açıp konuştu, dedi ki Enkidu’ya:
“Kardeş, Humbaba yüz değiştirdi,
boyu bosu [...] yüreğim [...] şu anda!”
Ama Enkidu ağız açıp konuştu, dedi ki Gılgamış’a:
“Kardeş, ne demek ola ki böyle ödleğe konuşmak,
ne diye ağzına kapak vurursun, gizlersin kendini?
Şimdi tek bir çıkış yolu var;
erimiş bakırı tam kalıba dökme sırası,
iki saat ısıtıp bir o kadar soğutunca (?)
Dehşet salmak, yıkım salmak istersen
ayrılma buralardan, geri dönme!
[...] daha beter vur!”

[...]

[Yaklaşık otuz dizelik bir boşluk. Enkidu Gılgamış’ı yüreklendirmek için ona bir şeyler söylüyor olsa gerek. Anlatı yeniden başladığında Gılgamış Humbaba’yla konuşmaktadır.]

- Gilgamiş Humbaba'nın önünde onun başına vurdu.
Yeri çığnıyorlardı tabanlarıyla,
5 Hermon'la Lübnan'ı çökertir gibiydi sarsıntıları.
Ak bulut kara oldu,
ölüm sis gibi çöküyordu üzerlerine.
Ve Şamaş Humbaba'ya karşı
büyük fırtınalar¹⁶ kaldırdı:
10 Kuzey rüzgârı, güney rüzgârı,
doğu rüzgârı, batı rüzgârı, üfüren rüzgâr,
bora rüzgârı, kasırga rüzgârı, kötü rüzgâr, toz rüzgârı,
öldürücü rüzgâr, don rüzgârı, fırtına, hortum!
Üzerine çullandı on üç rüzgâr, kararttı yüzünü,
15 ne ileri gidebiliyordu ne geri
Gilgamiş'in silahları karşısında.
Yaşam tutkunu Humbaba dedi ki ona:
“Sen çocuktun daha Gilgamiş, annen seni [...] /
ve [...]’den iniyordun,
20 bu dağın kralı Şamaş'ın buyruğu altında büyüdün,
ah sen Uruk yüreğinin oğlu, yüce Gilgamiş!
[...]de, her buyruğuna baş eğeceğim,
istemediğin kadar ağaç vereceğim sana,
kokulu mersin çalıları bile vereceğim,
25 [...] kentinin yapılarını süslemeye yarar hepsi de.

Ama Enkidu ağız açıp konuştu, dedi ki Gilgamiş'a:
“Dinleme, kardeş, Humbaba'nın sözlerini,
yalvarmalarına aldırma [...]”.

[...]

[Otuz dizelik bir eksiklik. Humbaba, canını kurtarmak için, Enkidu'yu yola getirmeye çalışmaktadır.]

16 Sümerler rüzgâr, fırtına gibi doğa güçlerinin birer tanrı olduğuna inanırlardı.

“Bilirsin sen Gılgamış’ın nedir amacı,
orman üzerine düşüncesi ne,
bilirsin sen onu yumuşatmanın yolunu.
İstesem öldürürdüm seni, şu dipsiz ormanımda
boğazlayıp yem diye atabilirdim
kurda kuşa, yılanı çiyana!
Şimdi senin elinde beni kurtarmak Enkidu;
Gılgamış’a söyle de canıma kıymasın!”
Ama Enkidu ağız açıp konuştu, dedi ki Gılgamış’a:
“Şu Sedir Ormanları gözcüsünün
bitir işini, kardeş, gebert şunu!
Sedir Ormanları gözcüsü Humbaba’nın
bitir işini, kardeş, gebert şunu
çağrısını Yüce Enlil¹⁷ duymadan daha,
bize kızmadan Büyük Tanrılar daha,
Enlil Nippur’dan, Şamaş da Larsa’dan;¹⁸
Humbaba’yı yenmiş olmanın
sonsuz onurunu pekiştir hemen!”

[...]

[4. sütunun sonu. 5. sütunun başında yine otuz dizeye yakın bir eksiklik var. Bu eksikliğin bir bölümü eski bir kaynakta şöyle:]¹⁹

[...]

“[...] onlar edemesinler,
bu da, öteki de kocayamasın!
Enkidu da Gılgamış gibi ulaşamasın kıyıya!”
Enkidu ağız açıp Gılgamış’a dedi ki:

Humbaba’ya Sedir Ormanları gözcülüğünü Tanrı Enlil vermiştir. Bunu bilen Enkidu daha Enlil öğrenmeden onu öldürmesi için Gılgamış’ı sıkıştırmaktadır. Enlil Nippur kentinin, Şamaş da Larsa kentinin kurucu ve koruyucu tanrıları. Şikago Doğubilimleri Müzesi’ndeki bir tablet.

“Kardeş, boşuna konuştum, beni dinlemedin sen.
[...] edeceğim Humbaba’yı.”

[...]

Bunun üzerine Gilgamiş Enkidu’ya dedi ki:
“Bir terslik olur da Humbaba’yı alt edemezsek
ormana dağılıp gider parıltıları²⁰
bunlar dağılınca da aydınlık biter.”

5 Enkidu Gilgamiş’a dedi ki:
“Kardeş, kuşu tutarsan yavruların işi kolaydır,
çayırda koşuşan yavrular gibidir o parıltılar,
nasıl olsa arar buluruz.
Vur ona, yeniden vur öldüresiye,
10 yardımcılarına da vur öldüresiye!”
Yoldaşının sözünü tuttu Gilgamiş,
aldı baltayı eline,
çekti kemerinden kılıcı,
vurdu Humbaba’nın boynuna öldüresiye
15 ve arkadan yetişince Enkidu
üçüncü vuruşta devrilip gitti Humbaba,
sessizlikte yitip gitti parıltıları.

Gözcü Humbaba’yı yere serdi Gilgamiş,
iki konak öteden sedir ağaçları inledi.
20 Onu yere serdi Enkidu yoldaşıyla bir olup,
orman uğuldadı, sedir ağaçları inledi.
Orman gözcüsünü yere serdi Enkidu,
böğürtüsünden titredi Hermon ve Lübnan,
dağlar sarsıldı, doruklar titredi.
25 Böyle gitti ölüme sedir ağaçları gözcüsü,
dağılıp yok oldu yedi parıltısı da.

20 Tanrılar insan gözünün dayanamayacağı bir ışık saçarlardı. Humbaba da Tanrı soyundan olduğu için böyle bir parıltı saçmaktadı.

Gılgamış, yüz okkalık bir yükü sırtına vurup
daldı ormandan içeri:

Yirmi okkalık bir ağ,²¹ seksen okkalık kılıç,

Anunnaki Tanrılar'ın gizli barınağına daldı böylece.²²

[...]

[Asurbanipal Kitaplığı'ndan gelen Beşinci Tablet'in son bölümü kırık. Uruk kazılarında çıkan oldukça sağlam bir tablet bu eksiği bir parça kapatıyor.]

Gılgamış ağaçları keserken

Enkidu işaret koyuyordu kütüklere.

Enkidu ağız açıp konuştu, dedi ki Gılgamış'a:

“Kardeş, ulu bir ağacı devirdik,

ucu göğü deliyordu, o kadar yüksek.

Bir kapı kanadı yap ondan

boyu doksan karış, eni otuz karış olsun,

kalınlığı iki karış,

ara bağlantıları, ortada, altta, üstte

on beşer karış olsun.

Nippur'a götürelim Fırat üzerinden onu;

Nippur bayram eder sevinçten.”

[...] bir sal yapıp çattılar

ve Enkidu salın üstüne çıktı,

Humbaba'nın kesik başını getirirken Gılgamış.

Ağ'ın ne işe yaradığı bilinmiyor.

Humbaba'yı öldürmekle tanrıları kızdırdıklarını düşünen Gılgamış'la Enkidu, onların gönlünü almak için, Nippur'daki tapınağa büyük, gösterişli bir kapı armağan etmek isterler. Bu nedenle ormandan kereste götüreceklerdir.

VI. Tablet

Uruk'a döndüklerinde Tanrıça İştar Gılgamış'ın yakışıklılığına vurulur. "N'olur, benim kocam ol!" der.

Gılgamış geri çevirir bu öneriyi. Sevgililerine ettiği kötölükleri bir bir İştar'ın yüzüne vurur.

Tanrıça çok öfkelenir Gılgamış'a. Gök Boğası'nı onun üzerine salar. Ama iki arkadaş Boğa'yı öldürür.

Gilgamiş saçını yıkadı, alın bağını sildi,
saç lülelerini arkaya attı,
kirli giysilerini çıkarıp yenilerini giydi,
üstüne bol bir gömlek geçirip, beline kuşak bağlayıp
5 tacını koyunca başına
onun yakışıklılığından büyülendi İştâr Tanrıça.
“Gel,” dedi, “Gilgamiş, benim kocam ol,
bedeninin meyvesini sun bana!
Gel, benim kocam ol, karın olayım senin!
10 Altından, lacivert taşından bir araba koşturayım sana,
tekerlekleri altından, koşum takımları el-meşû’dan,²³
koca katırlar yerine fırtınalar²⁴ koşulu;
sedir kokularıyla girsinler sarayımıza!
Sen girince sarayımıza
15 en soylu rahibeler öpsün ayaklarını,
yere kapansın önünde krallar, güçlüler, eceler,
vergi diye getirsinler sana düz yurdun, dağlık yurdun
ürünlerini,²⁵
keçilerin üçüz, koyunların dördüz doğursun,
sıparların yük taşımakta katırlara baskın çıksın,
20 araba atların yarışlarda hep başı çeksin!
öküzlerin benzersiz olsun boyunduruk altında!”

23 El-meşû: Anlamı kesinleşmemiş bir sözcük. Amber olduğu sanılıyor.

24 Bkz.: 53. sayfadaki açıklama.

25 Düz yurt: Bugünkü Güney Irak, Dağlık Yurt: Kuzey Irak.

Gılgamış ağız açıp konuştu, dedi ki İştar Ece'ye:
“Sana ne vermem gerekir kocan olursam,
güzel kokular mı, giysiler mi vermem gerekir,
yiyecek, azık mı vermem gerekir?
Tanrısallığa yaraşan ekmek yersin sen,
saraylara uygun içki içersin sen,
beni [...] gerekir,
seni [...] dökmem gerekir,
seni [...] ile sarıp sarmalamam gerekir;
yoo hayır, evlenemem seninle, kocan olamam!
Soğukta insanı ısıtmayan ocaksın sen,
rüzgârı tutmayan derme çatma kapısın,
savunucularının üstüne devrilen saray,
altında yatana boğan bir yorgan(?),
götürenin üstünü kirleten zift,
taşıyanın üstüne boşalan su tulumu,
taş duvarı çatlatan kireç,
çökerten koçbaşı bir dost ülkeyi,
giyenin ayağını vuran çarık!
Hep sevdiğin bir âşığın oldu mu senin,
tuzagından kaçan bir gözden oldu mu?
Bir bir sayayım sana âşıklarını!..
[...]²⁶

O gençlik sevgilin Tammuz'a
her yıl gözyaşı döktürüp ağıt yaktırdın,
renk renk alallu'yu²⁷ sevdin de
sonra vurup kanatlarını kırdın,
kappî, kappî!²⁸ diye bağıırır ağaçlıklarda o gün bugündür,
Güçlölükte üstüne yok Aslan'ı sevdin,
sevdin de birçok çukur kazdın ona her yerde,
At'ı sevdin, o savaş ustasını,

Çok kırık bir dize.

Alallu: Hindistan'a özgü bir kuş, yeşil karga.

Kappî, kappî: Akadca “Kanatlarım, kanatlarım!”

- onu kamçıya, kayışa yazgılı kıldın,
 iki kez yedi saat koşmaya yazgılı kıldın,
 55 suyu bulandırıp içmeye yazgılı kıldın,
 anası Silili'yi²⁹ yas tutmaya yazgılı kıldın!
 Çoban'ı sevdin, o Çoban ki
 külde sana çörekler pişirirdi her zaman,
 oğlaklar keserdi her gün;
 60 ona vurdun,³⁰ kurda çevirdin,
 kendi yardımcıları yanından kovdu onu,
 kendi köpekleri arkasından ısırды onu!
 Babanın bahçıvanı Işullanu'ya tutuldun,
 sana her gün bir küfe hurma getirir,
 65 sofranı donatırdı güzelce.
 Ondan gözlerini hiç ayırmazdın, gittin yanına,
 “Gel, erkekliğinden zevk alalım Işullanu'm,
 elini uzatıp dokun orama!” dedin.
 Ama Işullanu dedi ki sana:
 70 “Anam yemek pişirmedi mi, ben de getirmedim mi az önce,
 neden yiyeyim utanç ekmeğini şimdi,
 sazdan örtü olur mu soğuktan korunmak için?”³¹
 Sen bu sözleri duyunca
 vurdun, tallalu'ya³² döndürdün onu,
 75 bahçenin bir yanına bıraktın,
 ne inebilir, ne çıkabilir artık.
 Sen beni sevmeyegör, onlar gibi olurum ben de!”

İştar bu sözleri duyunca
 çok kızdı, yukarıya, Anu'nun göklerine çıktı,

29 Silili: Anlamı bilinmeyen bir sözcük.

30 Tallalu: “Köklü bir değişiklik sağlamak için büyüğü bir sopayla dokunmak” anlamına gelebilir.

31 Işullanu anlamazlıktan gelerek sözcük oyununa başvuruyor: Akadca *akalu* hem “yemek” hem “sevişmek”; *elpitu* hem “saz” hem “sevişmek”, *lapatu* da “dokunmak” demek.

32 Tallalu: Akadca kurbağa.

ağladı İştar Anu'nun, babasının önünde,
gözyaşı döktü Antu'nun, anasının önünde,
“Bana çok kötü sözler söyledi Gilgamiş, baba,
bir bir saydı bütün ayıplarımı,
bütün ayıplarım ile lençlerimi!”

Anu ağız açıp konuştu,
dedi ki Ece'ye:

“Ne? Gilgamiş'ı kışkırtan sen değıl miydin
bir bir saysın diye bütün ayıplarını,
bütün ayıpların ile lençlerini?”

İştar ağız açıp konuştu,

Tanrı Anu'ya, babasına dedi ki:

“Baba, n'olur, Gök Boğası'nı ver bana,
Gilgamiş'ı öldürsün, ateş doldursun evine.
Bana Gök Boğası'nı vermezsen
kırarım bulunduğı yerin kapısını,
inerim Yeraltı Ülkesi'ne, cehenneme,
salarım ölüleri oradan, yesinler diye sağıları,
ölüler sağılardan daha çok olsunlar diye!”

Anu ağız açıp konuştu,

dedi ki İştar Ece'ye:

“Sen benden Gök Boğası'nı istersen
Uruk ülkesinde yedi yıl saman yılı olacaktır,¹³
bu nedenle buğday biriktir önceden bol bol!”
ot biriktir önceden bol bol.”

İştar ağız açıp konuştu,

dedi ki babasına, Anu Tanrı'ya:

“Yeterince buğday biriktirdim,
yeterince ot biriktirdim baba,
yedi saman yılı boyunca açlıktan kurtulmak için,

“Samandan başka yiyecek bir şey bulunmaz” anlamında.

- 110 buğday biriktirdim şimdiden bol bol,
ot biriktirdim bol bol.
Gılgamış'tan öç almak istiyorum artık [...] ³⁴
baba, n'olur, Gök Boğası'nın yularını ver bana!”
- 115 Anu duyunca İştar'ın bu sözlerini
tutup yularını Gök Boğası'nın, verdi İştar'a,
İştar da onu yeryüzüne indirdi,
götürdü Uruk'un ortasına.
Irmağa geldi [...]
- 120 Boğa'nın ilk puflamasıyla bir çukur açıldı yerde,
yüz Uruk yığidi, iki yüz Uruk yığidi,
üç yüz Uruk yığidi düştü içine!
Boğa'nın ikinci puflamasında yeni bir çukur açıldı,
iki yüz Uruk yığidi, üç yüz Uruk yığidi düştü içine;
- 125 üçüncü kez puflamasıyla bir çukur açıldı Enkidu'nun
yanında,
Enkidu düştü içine,
ama birden fırlayıp tuttu Boğa'yı boynuzlarından.
Boğa köpükler savurdu Enkidu'nun yüzüne,
vurdu ona kuyruğunun kalın yanıyla.
- 130 Enkidu ağız açıp konuştu,
dedi ki Gılgamış'a:
“Kardeş, biz seninle ne utkular kazandık,
ama nasıl kurtulacağız şimdi bu Boğa'dan?
Kardeş, buldum onu devirmenin yolunu,
135 ikimizin gücü yetecek onu yenmeye;
yüreğini koparacağım Şamaş'a sunmak için.
Kovalayacağım şimdi ben onu,
yakalayacağım kuyruğunun dibinden,
sımsıkı tutacağım iki elimle,

34 Çok kırık bir dize.

40 sense tam önünde duracaksın Boğa'nın,
ve boynuzlarının arasına, tam ense köküne
indireceksin olanca gücünle hançerini!"

Enkidu bunu der demez fırlayıp tuttu Boğa'yı,
tuttu kuyruğunun dibinden,
45 kavradı eliyle sımsıkı.
Gılgamış da bunun üstüne, usta bir güreşçi gibi,
karşısına çıktı korkusuz
ve boynuzlarının arasına, ense köküne
sapladı bir anda hançeri.

50 Boğayı öldürdüler, yüreğini çıkardılar,
koydular Şamaş'ın önüne.
Geri çekildiler, yere kapandılar Şamaş'ın önünde,
iki kardeş gibi yere oturdular sonra.
Büyük-Alanlı-Uruk'un duvarına çıktı İhtar,
155 üzgün üzgün durup "Olmaz olası!" dedi,
"Gök Boğası'nı öldürüp rezil etti beni Gılgamış!"
Enkidu İhtar'ın bu sözünü duyunca
Boğa'nın bir budunu koparıp fırlattı ona,
"Seni bir elime geçirsem olacağın budur," dedi,
160 "kollarına asarım onun bağırsaklarını!"
İhtar başına topladı yollu kızları,
sokak yosmalarını, tapınak güzellerini,
yakınıp dövündüler Boğa'nın budu önünde.

Bütün demircileri, bütün döküm ustalarını
165 yanına çağırdı Gılgamış.
Adamlar şaşakaldılar boynuzların kalınlığına,
otuzar okkalık lapis taşındandı her biri,
altın kabuklarının kalınlığı ikişer parmaklı,
içleri ellişer kova yağ alıyordu.
170 Gılgamış kendi Tanrısı Lugalbanda'ya sundu bunları

- üzerine sürünüp ovunması için;
krallık odasına getirtip astı onları.
Gittiler, ellerini yıkadılar Fırat'ın suyunda,
bir arabaya atlayıp
175 Uruk'un büyük sokağında gezindiler,
Uruklular toplanıp geçişine baktılar onların.
Gilgamiş soruyordu saraydaki halayıklara keyifle:
“Kimdir yiğitler arasında en güzel yiğit?
Kimdir erkekler arasında en güzel erkek?
180 Biz çok kötü kızıp fırlattık da Boğa'nın budunu
İştari bulamadı sokakta kendisini avutacak tek kişi,
[...].”
Gilgamiş büyük bir şölen verdi sarayında,
sonra herkes uyudu yataklarına serilip.
185 Enkidu da yattı; bir düşünce gördü;
uyandığında yorumladı bu düşünce,
Sonra dedi ki arkadaşına:

[...]

VII. Tablet

Tanrılar Humbaba'yı ve Gök Boğası'nı öldürdüğü için Enkidu'yu ölüme mahkûm ederler.

Enkidu hastalanır. Kendisini yabanıl yaşamdan koparıp getirenleri ilençler, onlara kargışlar yağdırır.

Geceleyin düşünde Cehennem'i, oradaki korkunç yaşamı görür.

[Tabletin başlangıç bölümü, ilk dize dışında, bilinmiyor.]

[...]

“Kardeş, Büyük Tanrılar ne diye toplandılar?”

[...]

[Eksiklik, Boğazköy’de bulunmuş Hititçe çevirideki şu yirmi iki dizeyle biraz olsun giderilebiliyor.]

“Bu gece gördüğüm düşü dinle:
Anu, Enlil, Göksel Şamaş toplanmışlardı.
Anu Enlil’e dedi ki:

‘Gök Boğası’nı ne diye öldürdüler,
5 Humbaba’yı ne diye öldürdüler?
Dağın sedirlerini kesen var ya, ölmeli o!’
Ama Enlil ‘olmaz,’ dedi, ‘Enkidu ölmeli,
Gılgamış ölmemeli bence!’”

Göksel Şamaş karşı çıktı Yüce Enlil’e:

10 “Benim sözüm üzerine gidip öldürmedi mi onlar
Humbaba’yı, Gök Boğası’nı?
Suçsuz yere mi ölecek şimdi Enkidu?”

Ama Enlil kızdı Göksel Şamaş’a:

“Öyle diyorsun ya sen değil miydin

her gün yanlarına giden, onlara denk biriymiş gibi?”
Enkidu Gılgamış’ın önünde yatıyordu, hastaydı,
gözlerinden yaşlar boşanıyordu.
“Kardeşim, canım kardeşim, Tanrılar niçin
kardeşimin yerine beni suçsuz saydı?
Demek ki ölümler arasına yerleşeceğim
ölümün eşiğinden geçerek,
göremeyeceğim canım kardeşimi bir daha?”

[...]

[Görüldüğü gibi, Tanrılar, Humbaba’yı ve Gök Boğası’nı
öldürdüğü gerekçesiyle Enkidu’yu ölüme mahkûm eder-
ler. O da, Tanrılar başı Enlil’den bağışlanmasını dilemek
için, Gılgamış’la birlikte, Nippur kentindeki büyük Enlil
Tapınağı’na gitmeye kalkar.]

Enkidu ağız açıp konuştu, dedi ki Gılgamış’a:
“Kardeş, gel Nippur’a gidelim!”
Oraya vardılar, tapınaktan içeri girecekleri sırada
Enlil için yaptığı kapıyı gördü Enkidu.

[...]

[4 dize eksik.]

Gözlerini kapıya doğru kaldırmıştı,
Enkidu kapıyla konuşuyordu bir insanla konuşur gibi:
“Hey kapı, ormandan gelen kapı,
insan aklı yok sende elbet!
Senin keresteni bulabileyim diye
tam iki yüz beru³⁵ yol teptim,
buldum sonunda sedir ağaçlarının en büyüğünü.

Beru: Akadca bir uzunluk birimi.

Sendeki kerestenin bir benzeri yok:
boyu doksan karış, eni otuz karış,
kalınlığı iki karış;
ara bağlantıları, ortada, altta, üstte
20 on beşer karış.
Seni kesip biçtim, yapıp çattım, Nippur'a
Enlil Tapınağı'na taşıdım.
Bana vereceğin ödülün, edeceğin iyiliğin
bu olacağını bilseydim, kapı,
25 baltamla bir güzel parçalardım da seni
bir sal yapıverirdim tahtalarından.”

[...]

[Sütunun sonu kırık. İkinci sütunun başı da öyle.]

“Ama seni yapıp çatan benim, hey kapı,
seni ta Nippur'a taşıyan benim!
Bensiz istesen de var olamazdın.
15 Gelecekte bir kral kargışlasın seni,
bir Tanrı ortadan kaldırsın seni,
bir başkası da adını silsin üstünden
kendi adını koymak için!”
Gıysilerini yırtıp yere attı üzüntüsünden.
20 Onun dediklerini dinliyordu Gılgamış,
gözlerinden yaşlar boşanıyordu.
Ağız açıp konuştu, dedi ki Enkidu'ya:
“Kardeş, sen ki o kadar akıllı, anlayışlısın,
ne diye söylersin öyle tuhaf sözleri?
25 Çok korkmuş olsan da gördüğün düş önemli,
dudakların sinek gibi vızıldayıp dursa da,
kaygı veren çok şey olsa da gördüğün düş önemli.
Sağlıklı bir insanın bile aklını karıştırabilir Tanrılar,

sağlıklı bir insanın bile aklını karıştırabilir bu düş.
Ben Büyük Tanrılara yalvaracağım senin için,
arayıp bulacağım senin koruyucu Tanrını
ve ona doğru dönüp [...] ve Tanrılar Babası Enlil'e!
Baş Tanrı Enlil sana acısın diye
senin adak yontunu³⁶ yaptıracağım altından;
hiç kaygılanma, kardeş, tansıklar yaratacak bu altın!
Enlil bir şey buyurmaya görsün [...] demektir,
vazgeçmez buyurduğu bir şeyden, unutmaz onu;
karar vermeyegörsün, ne vazgeçer ne de unuttur,
kardeş [...].
onun insanlara dair yargıları bu yolla gelir.”

Enkidu, gün ışıyınca,
başını Şamaş'a doğru kaldırıp ağlamaya başladı,
gözlerinden yaşlar boşanıyordu onun alevleri altında.
“Sana sığınyorum Şamaş, kara yazgımın elinden.
O avcı bozuntusu, kötü yürekli tuzakçı
bırakmadı bende eski dostlarıma benzerlik,
kendi dostlarına benzemez olsun o da;
kazancından yoksun et, gücünü bitir,
geliri hepten azalsın senin önünde,
tuzağına düşmeden bulut gibi dağılsın av!”

İlendikten sonra avcıya böyle yürekten
bu kez de sokak yosmasına ilendi:
“Şöyle gel de yazgını belirleyeyim senin, sokak yosması,
bir yazgı ki sonsuza dek sürüp gidecek:
ilencin en beterini savuruyorum sana,
alsın etkisi altına seni bir anda;
mutlu bir yuva kuramayasın kendine,

Adak yontu: Tanrı'dan bir dilekte bulunan kişi, onun adını taşıyan tapınağa, dileğinin yerine gelebilmesi için, altından dökülmüş bir küçük yontu koymış.

genç kadınlar arasına giremeyesin,
 60 şarap tortusu kirletsin güzel göğsünü,
 bayramlık giysilerine sarhoşlar kussun!
 [...].
 [...] bir çömlek kırığı!
 Işıl ışıl baş[...]tan payına bir şey düşmesin!
 65 Yargıçlar [...]!
 Herkesin övüncü o çil çil gümüş hiç bulunmasın evinde,
 kaldığın yerlerin en hoşu hep kapının eşiği olsun,
 hep yol kıyıları olsun barınağın,
 70 ıssız alanlar olsun yatıp kalktığın yer,
 kent surlarının gölgesi olsun dinlendiğin yer,
 dikenler batsın ayaklarına, böğürtlenler sürünsün,
 sarhoşlar, ayyaşlar vursun yanaklarına,
 sokaktan geçtiğinde yuhalasınlar seni,
 75 sıvacı sıvamasın evinin damındaki çatlağı,
 baykuşlar yerleşsin duvarının deliklerine,
 hiçbir zaman şölen verilmesin evinde,
 kasığın pislik içinde olsun hep,
 sana kasığını açan [...] olsun hep
 cehenneme kadar yolun var, sen ki
 80 saf gönüllü beni eşimden ayırdın,
 günah işlettin bana yaban yazımda!”

Şamaş duyar duymaz onun bu sözlerini
 sorguya tuttu göklerin yukarısından:
 “Niçin böyle ilenirsin güzel yosmaya, Enkidu,
 85 o değil miydi Tanrılara yaraşır ekmek yediren sana,
 o değil miydi krallara yaraşır içki içiren,
 görkemli bir giysi giydiren sana,
 yakışıklı Gılgamış’ı veren sana arkadaş diye?
 Evet, şimdi Gılgamış, senin can kardeşin,
 90 geniş bir yatağa yatıracak seni,
 görkemli bir döşek serecek altına,

solunda bir yer açacak sana dinlenmen için
ayaklarını öptürecek yurdun ulularına,
Uruklulara ağıt yaktıracak, yaş döktürecek,
mutlu kullarımı yasa büründürecek senin için,
kirli saçlarla gezecek senin ölümünden sonra,³⁷
bir aslan postuna sarınıp çöllerde dolaşacak başıboş!”

Enkidu yiğit Şamaş’tan bu sözleri duyunca
büyük öfkesinden kurtuldu,
yüreği yatıştı bir anda.

“Gel,” dedi, “güzel yosma, başka yazgı belirleyeyim ben
sana,

seni ilençleyen ağzım kutsasın bu kez!

Uğrunda yanıp tutuşsun hükümdarlar, yüce erk sahipleri,
iki konak öteden dövünsünler sabırsızlıkla;
dört konak öteden saçlarını silksinler sabırsızlıkla,
asker, kendini tutamayıp, kemerini çözsün senin için
lacivert taşları, altınlar versin sana,
güzel küpeler armağan etsin sana,
etsin de yağmurlar yağsın toprağına, dolsun ambarların,
büyücü seni alsın, Tanrıların sarayına götürsün,³⁸
koca senin yüzünden yedi çocuklu karısını boşasın!”

Enkidu sustu, öyle bitkindi ki!

Yatağına uzanmıştı geceleyin;

bir bir açıkladı arkadaşına düşündüklerini:

“Dinle, kardeş, bu gece gördüğüm düşü,
gök gümbürdüyor, yer yankılanıyordu,
ikisinin ortasında ayaktaydım ben,
karanlık yüzlü bir adam vardı ileride,

Kirli saçlarla gezmek: Yas tutmak.

“Inanna-İştar Tapınağı’na bağlı fahişeler örgütüne katmak için götürsün” anlamında.

tıpkı canavar Anzu'ya³⁹ benziyordu,
 elleri aslan pençeleri gibiydi,
 120 tırnakları kartal cırnakları gibiydi,
 beni sımsıkı tuttu saçlarımdan kavrayıp;
 ona vurdum mu, ip atlar gibi havaya sıçırıyordu.
 o bana vurduğunda yere kapaklanıyordum ben,
 kudurmuş bir manda gibi çiğnedi,
 125 sardı gövde mi sımsıkı.
 “Kurtar beni kardeş!” diye bağırdım sana, ama yardımına
 gelmedin,
 korkmuştun [...].

[...]

[4 dize eksik.]

“[...] beni güvercine çevirdi;
 kollarım teleklerle kaplanmıştı kuş gibi,
 aldı beni, İrkalla'nın⁴⁰ karanlık yurtluğuna götürdü,
 135 girişi olan çıkışı olmayan o yurtluğa,
 geçtiği yerlerden dönülmeyen o yola,
 içindekilerin ışıktan yoksun olduğu,
 açıklarını tozla giderdikleri, ekmeklerinin kil olduğu,
 kuş tüy gibi bir örtüyle kaplandıkları yere,
 140 ışık yüzü görmeden, karanlıkta oturdukları yere.
 Ben o toz içindeki yurtluktan içeri girdiğimde
 nereye baktıysam bir sürü taç gördüm,
 ne yana döndüysem duyduğum konuşan taçlı başlardı,
 başlar ki yeryüzünün efendileriydi bir zaman.
 145 Tanrı Anu ile Enlil'e kızarmış et yetiştirir,
 pişmiş ekmek, serin su taşırırlardı hep.

39 Anzu: Dev boyutlu bir kertenkele.

40 İrkalla: Akadca “cehennem”.

İçersine girdiğim o toz içindeki yurtlukta
büyük rahipler, soylular oturuyordu,
yüce arıtmacılar, yalvaçlar oturuyordu.
Büyük Tanrılar'ın ulakları oturuyordu,
Etana⁴¹ oturuyordu, Şakkan oturuyordu
ve Cehennem Ecesi Ereşkigal oturuyordu!
Cehennem Başsorumlusu olan Belet-Şeri, onun önünde
diz çökmüş,
elindeki levhadan bir şeyler okuyordu yüksek sesle.
Başını kaldırınca beni gördü, bağırdı:
‘Bu adamı kim getirdi buraya?’”

[...]

[Beşinci sütunun geri kalan bölümü kırılıp yitmiş, altıncı
sütunun başında Enkidu gene Gılgamış'a anlatıyor.]

“Başımdan neler geçti neler sizinle birlikte,
anımsa kardeş sizinle hangi yollarda dolandığımı!”

“Kardeşim bir düş gördü, yoruma gelmeyen bir düş,
bütün gücünü yitirdi bu yüzden!” dedi Gılgamış.

Enkidu uzanıp yattı kımıldamadan,
İlk gün öyle geçti, ikinci gün öyle geçti,
Enkidu hastaydı, kötüleliyordu gitgide,
üçüncü gün öyle geçti, dördüncü gün öyle geçti,
beşinci gün, altıncı gün, yedinci gün öyle geçti,
sekizinci, dokuzuncu gün, onuncu gün öyle geçti,
Enkidu daha da kötüleşti bu arada,
on birinci gün, on ikinci gün öyle geçti,
on ikinci günün sonunda yatağından doğrulup
Gılgamış'a seslendi, yanına çağırıp dedi ki:
“Kardeşim beni sevmiyor demek,

Etana: Kiş kentinin söylencesel bir kralı.

dediği gibi Uruk'ta [...]
dövüşürken korkmuştum, beni yüreklendirmişti;
o gün beni kurtaran kardeşim yüzüstü bıraktı şimdi.
Ama sen de, ben de [...]"

[...]

[Tabletin bundan sonraki bölümü yitik.]

VIII. Tablet

Enkidu ölmüştür. Gılgamış kentin uluları önünde, arkadaşı için uzun bir ağıt yakar, onun üstün niteliklerini sayıp döker. Kentin kuyumcularını çağırarak onun doğal büyüklükte, altın bir yontusunu yaptırır.

[Enkidu'nun can çekişmesini ve ölümünü anlatan bu tabletin üçte ikisi kırık.]

Sabahleyin gün ışıyınca

Gılgamış dedi ki arkadaşına

“Enkidu, kardeşim, bir ceylandı senin anan,
baban bir yaban eşeğiydi, onun dölüsün.

5 Dört yaban eşeği büyüttü seni sütüyle,
sana bütün otlakları öğretti yaban hayvanları,
Sedir Ormanı'nda geçtiğin yollar
gece gündüz durmadan ağlasın sana.

Büyük-Alanlı-Uruk'un geniş yollarında yaşlılar ağlasın
sana,

10 arkamızdan gelirken bizi kutlayan halk ağlasın sana;
dağların, tepelerin dorukları,
birlikte aştığımız doruklar ağlasın sana,
çayırklar öz ananmış gibi ağlasın sana,
sedirlerin yağı gözyaşı olsun da aksın sana,

15 o sedirler ki yanlarına yaklaşılamazdık;
ağlasın sana ayı, sırtlan, pars, kaplan, geyik, çakal.
aslan, boğa, gazal, dağ keçisi, her türden hayvan,
ağlasın kutsal Ulay,⁴² kıyıları boyunca
birlikte uzun uzun gezindiğimiz Ulay;

20 ağlasın yüce Fırat

42 Ulay: Dicle'nin Basra Körfezi'ne yakın bir kolu.

tulumlarımıza nice kez su aldığımız Fırat;
Büyük-Alanlı-Uruk'un, Gök Boğası'nı öldürdüğümüz
kent,

utkularımızı bilen kentliler ağlasın sana;
ağlasın sana tarlaları kurtulmuş çiftçi,
gönül borcunu şarkıyla dile getiren, adını yücelten
çiftçi,⁴³

ağlasın sana Büyük Uruk'un [...]ları,
senin adına övgüler düzen [...]ları,
ağlasın rahipler [...]
hafif bir içkiyle senin susuzluğunu gideren rahipler;
ağlasın [...] çobanlar sana,
senin için yağ getirenler armağan diye;
[...] ağlasın sana,
ağzına birbirinden güzel içkiler koyanlar;
gövdeni bir güzel merhemle ovan
sokak yosması ağlasın sana;
Düğün günü parmağına yüzük geçiren⁴⁴
çağrılılar ağlasın sana!
[...] ağlasın sana;
erkek kardeşlerin ağlasın sana kız kardeşlerin gibi;⁴⁵
[...] ağlayıp dövünsünler senin için,
saçlarını çözsünler senin için,⁴⁶
otlakta anan baban ağlasın sana!"

"Kentin uluları, dinleyin beni:
Enkidu'ya, kardeşime ağlayan benim,
ağlayıcılar gibi yanıp yakılan böyle!
Enkidu, sen yanıma astığım balta, sen kolumun gücü,
kemerimdeki kılıç, önümdeki kalkan,
bayramlık giysim, kasığımın örtüsü,

Belki Gök Boğası'nın verdiği zarardan tarlası kurtulduğu için.
Ne anlama geldiği bilinmiyor. O çağda, o topluma özgü bir görenek olsa gerek.
Enkidu'nun yaşamındaki hayvan kardeşleri.
Yas belirtisi.

olmaz olası bir cin elimden kaptı seni!
50 Kardeşim, sen başıboş katır, bozkır eşeği, çöl kaplanı,
ah Enkidu, kardeşim benim, başıboş katır,
bozkır eşeği, çöl kaplanı,
ah seninle nasıl tırmandık dağa,
nasıl tutup öldürdük Gök Boğası'nı,
55 Sedir Ormanı'nda saklı Humbaba'yı nasıl devirdik!
Nedir şimdi bu uyku, seni böyle kavrayan bu uyku?
Kararıp gittin, duymuyorsun artık beni!"

Ama başını bile kaldırmıyordu Enkidu,
Gilgamiş göğsüne dokundu: Çarpıyordu yüreği;
60 bir gelin gibi hemen yüzünü örttü onun,
çevresinde dört döndü bir kartal gibi,
bir sağına atıldı, bir soluna atıldı
yavrularından olmuş ana aslan gibi;
saç lülelerini yolup yolup saçtı yere,
65 güzel giysilerini fırlattı yere pis şeylermiş gibi.

Sabahleyin gün ışıyınca
bir haber saldı Gilgamiş bütün ülkeye:
"Demirciler, dökümcüler, kuyumcular, oymacılar
kardeşimin bir yontusunu yapın hemen!"
70 Onlar da kardeşinin bir yontusunu yaptılar,
boyu bosu tıpkı [...] gibiydi,
göğsü lacivert taşındandı, diğer her yeri altından.

[Tabletin geri kalan bölümündeki dizeler kırık. Okunabilen yerler şunlar:]

"Evet, şimdi ben, senin can kardeşin ben
geniş bir yatağa yatırdım seni,
görmekli bir döşek serdim altına,
solumda yer açtım sana dinlenmen için,

ayaklarını öpecek yurdun uluları,
Uruklulara ağıt yaktırdım, gözyaşı döktürdüm,
mutlu kullarımı yasa büründürdüm senin için,
senin ölümünden sonra saçlarım kirli geziyorum,⁴⁷
bir aslan postuna sarındım çöllerde dolaşmak için başıboş!”

Sabahleyin gün ışıyınca
Gilgamiş çıkardı giysilerini
ve kızıl bir[...]a sarındı.

[Otuz dizelik bir kırık. Büyük bir olasılıkla Enkidu’nun
gömülme töreni anlatılmaktadır.]

Bu sözleri duyar duymaz Gilgamiş
Cehennem Irmağı’nın tıpkısı yer tuttu yüreğinde.
Sabahleyin yeniden gün ışıyınca
Gilgamiş açarak sarayın kapısını
dışarı çıkarttırdı büyük elammaku⁴⁸ siniyi,
kızıl bir çanağa bal koydu,
mavi bir çanağa yağ koydu
ve Şamaş’a sundu bunları.

Bkz.: 72. sayfadaki açıklama.

Elammaku: Suriye dolaylarından getirilen ve ev eşyası yapımında kullanılan
değerli bir ağaç.

IX. Tablet

Gılgamış, Enkidu'nun cesedi önünde korkunç bir ölüm korkusuna kapılır. "Ölümsüz yaşam"ı aramaya karar verip yollara düşer. Gide gide görünüşleri korkunç Akrep Adamlar'ın beklediği Çatalbaşlı Dağ'a ulaşır. Yolculuğunun nedenini sorarlar, öğrendikten sonra da dağa girmesine izin verirler.

Gılgamış, uzun ve zorlu bir yürüyüşten sonra, kendini dallarından mücevherler sarkan ağaçlarla dolu bir bahçede bulur.

Gılgamış gönüldeşi Enkidu için
acı yaşlar döktü, ıssız yazılarda dolaştı.
“Ah, ölecek miyim, Enkidu gibi mi olacağım ben de?
Yüreğime bun girdi,
5 ölüm korkusu çekip dolanırım yaban yazıda.
Ubar-Tutu oğlu Ut-Napiştım’i bulayım diye
çıktım yola, vargücümle yürüdüm,
bir dağın eteğine ulaştım gece,
aslanlar gördüm, ödüm koptu;
10 başımı kaldırdım Ay Tanrısı Sin’e yakarmak için,
ama Tanrılar başı İştar’a yöneldi yakarışlarını:
Kurtar beni bu korkulardan!”

Geceleyin uykudan bir düş görerek uyandı;
ay ışığında [...]lar oynaşıyordu,
15 aldı baltasını eline,
çekti kemerinden kılıcı,
ok gibi daldı aralarına,
vurdu amansızca, paraladı hepsini.

[...]

[Otuz dizeye yakın eksiklik. Anlatı yeniden başladığında
Gılgamış bir dağın önündedir.]

Muşu⁴⁹ idi bu dağın adı;
Gılgamış oraya gelince bakıp gördü ki
dağın iki çatalı gözcülük eder doğup batışında güneşe,
dorukları göğün tavanına ulaşır,
temelleri dipte cehennemle birleşir,
kapısında Akrep-Adamlar gözcülük eder;
saldıkları korku dayanılmazdır, ölüm saçar görünüşleri,
korkunç görkemleri dağlara vurur,
güneşi beklerler doğuşunda, batışında.

Gılgamış bunları gördü, korkudan
ve dehşetten yüzü karardı,
sonra toparladı kendini, yanlarına yaklaştı.
Akrep-Adam karısına dedi ki:
“Eti Tanrı etindendir bu bize yaklaşan!”
Karısıysa Akrep-Adam’a dedi:
“Üçte ikisi Tanrı etinden, üçte biri insan etinden onun!”
Akrep-Adam dedi ki Gılgamış’a,
o Tanrılar dölüne:
“Ne diye uzun uzun yollar teptin,
ne diye geldin buraya, önüme değin,
geçmesi güç mü güç dağlardan geçerek?
Nedir yolunun sonu, bilmek isterim.”

[...]

[Otuz dizelik bir eksiklik.]

“Benim uzun uzun yollar tepişim
atam Ut-Napiştım’i bulmak içindir.
Bir Tanrılar toplantısına katıldı o, ölümsüzlüğe erdi;
soracaklarım var ondan ölüm üstüne, yaşam üstüne.”

Muşu: Akadca ikiz, çift başlı demek.

5 Akrep-Adam ağız açıp konuştu,
dedi ki Gilgamiş'a:
“Yürüyen olmamıştır şimdiye dek bu yolu,
dağın geçidinden geçen olmamıştır;
karanlıktır içerisi on iki konak boyunca,
10 öyle karanlıktır ki göz gözü görmez.
Güneşin çıktığı yandan [...]”
güneşin vurduğu yana [...]”

[...]

[Üçüncü sütunun son bölümüyle dördüncü sütunun baş
bölümü yitik.]

Gilgamiş dedi ki Akrep-Adam'a [...]:
“Ölüm korkusu içinde dolanıp durdum yaban yazıda,
yüreğime bun düştü, taban teptim buraya değin,
35 ağlaya inleye sürdürdüm bu uzun yolculuğu;
dağdaki yolu öğrettin şimdi sen bana.”

Akrep-Adam ağız açıp konuştu:
dedi ki Gilgamiş'a:
“Var git Gilgamiş, korkma hiçbir şeyden,
40 Çatalbaşlı Dağ'da sana yolu gösterdim,
aşarsın tepeleri, dorukları böylece,
ayakların seni sağ salim ulaştırır yolun sonuna;
açık işte karşında dağın kapısı.”

Gilgamiş bu sözleri duyunca
45 uydu Akrep-Adam'ın dediklerine,
Güneş'in yolunu tuttu dağdan içeri.
İki kez iki konaklık yolun sonunda
koyuydu karanlık, ışık yoktu,

önünde ardında göremiyordu hiçbir şey.
0 İki kez iki konaklık yolun sonuna gelince...

[...]

[22 dizelik bir kırık.]

İki kez dört konaklık yolun sonunda
koyuydu karanlık, ışık yoktu,
15 önünde ardında göremiyordu hiçbir şey.
İki kez beş konaklık yolun sonunda
koyuydu karanlık, ışık yoktu,
önünde ardında göremiyordu hiçbir şey.
İki kez altı konaklık yolun sonunda
30 koyuydu karanlık, ışık yoktu,
önünde ardında göremiyordu hiçbir şey.
İki kez yedi konaklık yolun sonunda
koyuydu karanlık, ışık yoktu,
önünde ardında göremiyordu hiçbir şey.
35 İki kez sekiz konaklık yolun sonunda
koyuydu karanlık, ışık yoktu,
önünde ardında göremiyordu hiçbir şey.
İki kez dokuz konaklık yolun sonunda
sezdi yüzünü yalayan kuzey rüzgârını,
40 ama koyuydu karanlık, ışık yoktu,
önünde ardında göremiyordu hiçbir şey.
İki kez on konaklık yolun sonunda
artık yakındı tan,
ama karanlık vardı iki konaklık yolun bir çeyreğinde.
45 iki kez on bir konaklık yolun sonunda artık belirmişti tan,
iki kez on iki konaklık yolun sonunda ağarmıştı her yer.

Gılgamış bahçeye doğruldu taştan, ağaçları görmek üzere:
Kırmızı akik meyve yüklüdü,

50 her salkım gözü okşayarak akıyordu âdeta.
Lacivert taşı yaprak yüklüdü
ve o dahi meyve yüklüdü, bakılması hoştu.

[...]

X. Tablet

Gılgamış deniz kıyısına, içki yapan ve satan Siduri'nin barınağına varır.

Büyük üzüntüsünü anlatır ona, “ölümsüz yaşam”ı aramaya çıktığını söyler.

Siduri “Gününü gün et!” der ona, “ölümsüz yaşam” Tanrılarca tek bir kişiye verilmiştir, “yaşam tohumu”nu Tufan’dan kurtaran Ut-Napiştım’e.”

Gılgamış ona nasıl ulaşabileceğini sorar.

“Yol çok uzundur, zordur, Ölüm Suları’nı geçmen gerekir. Bunu da sana ancak Ut-Napiştım’in kayıkçısı Urşanabi sağlayabilir.”

Şamaş acıdı Gılgamış’a, dedi ki:

“Niçin dolanır durursun ey Gılgamış böyle her yerde?
Eline geçmeyecek düşündüğün yaşam!”

Gılgamış dedi ki yiğitler yığidi Şamaş’a:

5 “Yolcu nasıl ararsa gideceği yolu
ben de öyle aradım işte, ovanın düzündə olsun,
yıldız bile görülmeyen toprağın bağrında olsun;
geç kaldım gibime geldi çok zaman,
10 gözlerim güneşi görsün ışığı boşansın üstüme istedim;
karanlık yok oluyordu sen ışıyınca,
ölüleri bile diriltirdi parıltıların.”⁵⁰

[...]

[Gılgamış’ın Şamaş’la konuşmasının gerisi yitik.]

[...]

İçkicibaşı Siduri bir başına yaşırdı denizin kıyısında,
bir şarap fıçısı verilmişti ona bir de altın testi.

Bir peçeyle örtülüydü yüzü.

Gılgamış bir hayli dolandı, sonra ona doğru geldi.

5 Hayvan postlarıyla kaplıydı üstü, ama Tanrı özü vardı
kendinde.

⁵⁰ Bu 11 dize yalnız GC-I, 127’de var.

Yüreğine bun girmişti,
yüzü çok uzak bir yoldan gelenin yüzü gibiydi.

İçkicibaşı ona bakıyordu uzaktan,
içinden konuşup düşünüyordu;
10 şunları dedi kendi kendine:
“Belki de bir kıyacıdır bu,
evet, olsa olsa bir kıyacıdır!
Nereye gider ki buradan böyle?”
Yaklaştığını görünce kapattı kanadı,
15 kapattı kapıyı, çekti sürgüyü.
Gılgamış kulak kabarttı çıkan gürültüye,
çenesini kaldırıp gözlerini üstüne dikti;
Gılgamış dedi ki İçkicibaşı’na:
“Ne gördün de kapattın kanadı İçkicibaşı?
20 Kapını niye kapattın, sürgünü çektin?
Yüzüme kapatırsan kapını böyle
kırarım kanadı, parçalarım sürgüyü!
[...| yaban yazıya.”

İçkicibaşı Gılgamış’a dedi ki:

[...|

[Dokuz dizelik kırık. Siduri kapısını açmış, Gılgamış’a kim olduğunu, nereden gelip nereye gittiğini, ölümlülere yasak olan bu yerde ne aradığını sormuştur büyük bir olasılıkla.]

Gılgamış ağız açıp dedi ki İçkicibaşı’na:
35 “Bana Gılgamış derler, Gök Boğası’nı öldürenim ben,
ormanın bekçisini öldürdüm.
Sedir Ormanı’nda yaşayan Humbaba’yı öldürenim ben,

aslanlar öldürenim dağın geçitlerinde!”

İçkicibaşı Gilgamiş’a dedi ki:

- 40 “Sen Gilgamiş’san, ormanın bekçisini sen öldürdüysen,
Sedir Ormanı’nda yaşayan Humbaba’yı sen öldürdüysen,
dağın geçitlerinde aslanlar öldürdüysen,
gökten inmiş Boğa’yı tutup sen öldürdüysen,
yanakların niye çökük, yüzün niye süzülmüş böyle,
45 niçin üzüntülüsün, yorgunsun öyle,
niye karnın acıyla dolu,
görünüşün niye çok uzaktan gelenin görünüşü,
yüzünü karartmış günün sıcağı, gecenin ayazı,
ne [...] dolaşıp durdun yaban yazıda?”

- 50 Gilgamiş dedi ki İçkicibaşı’na:
“Yanaklarım çökükse İçkicibaşı, yüzüm süzülmüşse,
üzgünsem, yorgunsam böyle,
karnım acı doluysa,
görünüşüm çok uzaktan gelenin görünüşü gibiyse,
55 yüzümü karartmışsa günün sıcağı, gecenin ayazı,
[...] dolaşıp durdumsa yaban yazıda,
ölüm korkusuyla dolaşıp durdum,
gönüldeşimin başına gelen iş çökertti de beni
yollara düştüm, dolanıp durdum yaban yazıda,
60 susmak elimde mi, dayanmak elimde mi?
Canımdan ileri arkadaşım çamura döndü,
Enkidu, canımdan ileri kardeşim çamura döndü!
Onun gibi yatmam gerekmez mi benim de,
kalkmamak üzere yatmam gerekmez mi benim de?”

[Gilgamiş’la Siduri arasındaki konuşma daha eski bir anlatıda (GC-I, 130) şöyle geçiyor:]

“Benim canımdan ileri arkadaşım,
benimle ne güçlüklerle katlanan kardeşim,

canımdan ileri Enkidu,
benimle ne güçlülere katlanan kardeşim
5 gitti bütün insanların ortak yazgısına!
Üstüne kapanıp gece gündüz ağladım,
izin vermedim gömülmesine
yedi gün yedi gece boyunca
belki çılgınlarımdan uyanır diye,
10 kurtlar düşünceye değin burnundan!
Onun ölümünden sonra gözüm dünyayı görmedi,
bir çapulcu gibi dolanıp durdum yaban yazıda.
işte senin karşıdayım şimdi İçkicibaşı,
görmeyecek miyim ölümü, çok korktuğum ölümü?”

15 İçkicibaşı Gılgamış’a dedi ki:
“Nereye koşuyorsun böyle, Gılgamış?
Eline geçmeyecek aradığın yaşam.
Tanrılar insanoğlunu yarattıklarında
yalnız ölüm oldu ona verdikleri,
20 kendi ellerinde tuttular yaşamı!
Karnın dolu olsun yeter Gılgamış, sen ona bak,
gece gündüz eğlenmene bak,
gününü gün et, keyif sür,
çalgılarla gece gündüz gül oyna,
25 hep güzel giysiler olsun üstünde,
başın temiz olsun, bedenin yıkanmış olsun,
elinden tutan yavruna bak,
karın mutluluğu tatsın göğsünde,
budur insanoğlunun tek yapacağı.”

[Siduri’nin bu önerilerini içermeyen Ninova Tableti şöyle sürüyor:]

30 Gılgamış dedi ki İçkicibaşı’na:
“Peki İçkicibaşı, Ut-Napiştım’e nasıl gidilir?

- Onu tanımanın yolu nedir, öğret bana
onu tanımanın yolunu öğret bana.
Geçebilirsem geçeceğim denizi,
35 geçemezsem dolaşıp duracağım yaban yazıda.”
İçkicibaşı Gilgamiş’a dedi ki:
“En eski zamanlardan beri hiç kimse
geçememiştir o denizi, Gilgamiş.
Tek bir geçen vardır, Yiğit Şamaş’tır o da;
40 hem Şamaş’tan başka kim geçebilir ki?
Çetin mi çetindir yol, geçiş güç mü güç,
Ölüm Suyu vardır orada, denizin önünü kapatır!
Oradan mı geçeceksin Gilgamiş?
Ne yaparsın Ölüm Suları’na varınca?
45 Ut-Napiştım’in kürekçisi var orada Gilgamiş,
yanında da Taştan Şeyler⁵¹
ormandan sedir dalı⁵² kesiyor şimdi.
Git, yüzünü görsün senin;
geçersen onunla geçebilirsin, yoksa geri dön.”
- 50 Gilgamiş bu sözleri duyunca
aldı baltasını eline,
kınından çekti kılıcı,
aramaya gitti usulca.
Birden aralarına düştü ok gibi
55 ormanı çınlatarak sesiyle.
Ur-Şanabi kılıcın parıltısını görüp,
duyunca baltanın sesini
kaçmaya yeltendi [...]
ama Gilgamiş vurdu kafasına,
60 tuttu kollarından ve [...] göğsünü.

51 Taştan Şeyler (Akadca “Şut-abne”): Kimi yorumculara göre (G. Contenau, R. Labat, J. Bottéro) Ölüm Suları’nın bir damlası bir canlıya değerse onu öldüreceği için, bu su ancak taştan yontulmuş kürekçilerle geçilebilir. Contenau “Taştan Şeyler”in Hititçe çeviride “Taş Yontular” biçiminde geçtiğini söylüyor (GC-I, 212).

52 Yenilebilen bir tür kertenkele anlamına da gelebiliyor (JB-I, 170).

Gemiye götüren Taştan Şeyler'e gelince
–ki Ölüm Suları geçilemez onlar olmadan–
Gılgamış parçaladı hepsini.⁵³

[...]

[Altı dizelik bir eksiklik. Ur-Şanabi'nin Sursanabu, Ut-Napiştım'ın Uta-Napiştım diye geçtiği bir eski yazmada (RL, 206) şöyle bir ayrıntı var:]⁵⁴

- 70 Onları paramparça etti öfkeyle,
sonra dönüp ötekine el attı
ve Sursanabu'ya dikti gözlerini.
Sursanabu Gılgamış'a dedi ki:
“Kimsin sen, nedir adın, söyle bana!”
75 “Sursanabu'yum ben, Uzak Ut-Napiştım'ın adamıyım.”
Gılgamış dedi ki Sursanabu'ya:
“Bana gelince, benim adım Gılgamış,
Anu'nun yurdu Uruk'tan geldim,
güneşin doğduğu çok uzun yolları aşıp
80 dağların bu yanına geçtim;
işte seni görmüş oldum Sursanabu, böylece.
Uzak Ut-Napiştım'i göster bana!”

Sursanabu Gılgamış'a dedi ki: “...”

[Ninova Anlatısı burada yeniden başlıyor.]

53 Gılgamış'ın “Taştan Şeyler”i parçalaması, Ur-Şanabi'nin geri dönme umudunu yok etmek ve böylece Ölüm Suları'nı tek başlarına geçmek zorunda kaldıklarını anlatmak içindir.

54 Sursanabu Gılgamış'a dedi ki:
“Gılgamış, bu Taştan Adamlar benim kürekçilerim
Ölüm suları bana değmesin diye.
Öfkelendin, parçaladın hepsini.
Geçmeye yarıyorlardı suyun öte yakasına.”

Ur-Şanabi Gılgamış'a dedi ki:

“Yanakların niye çökük, yüzün süzölmüş,

niçin üzgünsün, yorgunsun öyle,

niye karnın acıyla dolu,

5 niçin görünüşün uzaktan gelenin görünüşü,

niçin yüzünü karartmış günün sıcağı, gecenin ayazı,

ne [...] dolanıp durdun yaban yazıda?”

Gılgamış dedi ki Ur-Şanabi'ye:

“Nasil çökmesin yanaklarım, süzölmesin yüzüm,

10 nasıl üzüntülü, yorgun olmayayım,

karnım nasıl acıyla dolu olmasın,

görünüşüm nasıl çok uzaktan gelenin görünüşü gibi

olmasın,

nasil karartmasın yüzümü nasıl gün sıcağı, gece ayazı,

dolanıp durmayım nasıl yaban yazıda?

15 Kardeşim, o başiboş katır, bozkır eşeğı, çöl kaplanı,

Enkidu, o başiboş katır, bozkır eşeğı, çöl kaplanı

ki birlikte dağları aştık,

Gök Boğası'nı tutup öldürdük,

Sedir Ormanı'nda yaşayan Humbaba'yı öldürdük,

20 dağın geçitlerinde aslanlar öldürdük,

kardeşim, canımdan ileri arkadaşım

ki benimle ne güçlüklerle katlandı

Enkidu, canımdan ileri arkadaşım,

insanların ortak yazgısına boyun eğdi sonunda!

25 Üstüne kapanıp ağladım yedi gün yedi gece,

izin vermedim gömölmesine

kurtlar düşene dek burnundan!

Ölüm korkuttu beni, dolanıp duruyorum yaban yazıda;

aklımdan çıkmıyor kardeşimin başına gelen.

30 Çok uzun yollar yürüdüm, dolanarak yaban yazıda;

aklımdan çıkmıyor Enkidu'nun başına gelen.

Çok uzun yollar yürüdüm dolanarak yaban yazıda,

susmak elimde mi, dayanmak elimde mi?

Canımdan ileri arkadaşım çamura döndü,
Enkidu, canımdan ileri kardeşim çamura döndü.
Onun gibi yatmam gerekmez mi benim de,
|...| kalkmamak üzere yatmam gerekmez mi benim de?”

Gilgamiş Ur-Şanabi’ye dedi ki:
“Peki, Ur-Şanabi, nasıl gidebilirim Ut-Napiştim’e?
Onu tanımanın yolu nedir, öğret bana.
Geçebilirsem geçeceğim denizi,
Geçemezsem dolanıp duracağım yaban yazıda.”

Ur-Şanabi Gilgamiş’a dedi ki:
“Geçmene engel olan senin ellerin Gilgamiş,
Taştan Şeyler’i kırdın, bağlarını kopardın (?), çünkü
paramparça oldu Taştan Şeyler, bağları kopuk (?).
O yüzden al eline baltanı, dal ormana,
yüz yirmi sıruk kes, her biri otuzar karış,
kabuklarını soy, uçlarını meme gibi yuvarla,
sonra getir bana hepsini.”

Gilgamiş bu sözleri duyunca
aldı baltasını eline,
kınından çekti kılıcı,
girdi ormana, yüz yirmi sıruk kesti otuzar karışlık,
kabuklarını soyup, uçlarını meme gibi yuvarlayıp
aldı, Ur-Şanabi’ye getirdi hepsini.

Gilgamiş’la Ur-Şanabi gemiye bindiler birlikte,
denize açıldılar birlikte,
bir buçuk aylık yolu üç günde aldılar,
böylece Ur-Şanabi Ölüm Suları’na ulaştı.
Ur-Şanabi Gilgamiş’a dedi ki:
“Geri çekil, Gilgamiş, ilk sırığı al,
Ölüm Suyu değmesin eline, aman!

65 İkinci sıırğı al Gilgamiş, üçüncüyü, dördüncüyü al,
beşinciye, altıncıyı, yedinciye al,
sekizinciye, dokuzuncuyu, onuncuyu al eline Gilgamiş,
on birinciye al, on ikinciye al şimdi!”
Gilgamiş bütün sıırıkları bitirdi yüz yirmincede.⁵⁵

70 Kemerini çözüp belinden [...] sonra da çıkarıp giysilerini,
elleriyle bir korunak⁵⁶ yapıp kendine
öyle ilette gemiyi.

Ut-Napiştım uzaktan bakıyordu.
Düşünüp taşındı bir süre,
75 sonra şu sözleri söyledi:
“Niçin kırılmış geminin taştan [...]ları,
niçin yabancı biri var güvertede?
Bildiğim biri değil bu kişi,
boşuna bakıyorum, bildiğim biri değil.”

[Yirmi sekiz dizelik bir kopukluk. Burada geminin kıyıya yanaşması, Gilgamiş’in inmesi, Ut-Napiştım’in, tıpkı Siduri gibi, ona sorular sorması ve Gilgamiş’in verdiği yanıtlar yer alıyor olmalı.]

Ut-Napiştım Gilgamiş’a dedi ki:
110 “Yanakların niye çökük, yüzün niye süzülmüş,
niçin üzgünsün, yorgunsun öyle,
niye karnın acıyla dolu,
niçin görünüşün uzaktan gelenin görünüşü,
niçin yüzünü karartmış gün sıcağı, gece ayazı,
115 ne [...] dolanıp durdun yaban yazıda?”

55 Gilgamiş Ölüm Suları’nın sıırıkları ıslatıp eline bulaşmasını diye büyük çaba göstermektedir.

56 Korunak: Bu sözcüğün Akadcası karu (ambar) demek. Burada ne anlama geldiği açık değil.

- Gilgamiş dedi ki Ut-Napiştim'e:
"Nasıl yanaklarım çökmesin, yüzüm süzülmesin,
nasıl üzüntülü olmayım, yorgun olmayım böyle,
nasıl karnım acıyla dolu olmasın,
20 görünüşüm çok uzaktan gelenin görünüşü gibi olmasın,
nasıl yüzümü karartmasın günün sıcağı, gecenin ayazı,
nasıl dolanıp durmayım yaban yazıda?
Kardeşim, o başıboş katır, bozkır eşeği, çöl kaplanı
ki birlikte dağları aştık,
25 Gök Boğası'nı tutup öldürdük,
Sedir Ormanı'nda yaşayan Humbaba'yı öldürdük,
dağın geçitlerinde aslanlar öldürdük,
kardeşim, canımdan ileri arkadaşım
ki benimle ne güçlüklerle katlandı,
130 Enkidu, canımdan ileri arkadaşım
insanların ortak yazgısına boyun eğdi sonunda!
Üstüne kapanıp ağladım yedi gün yedi gece,
izin vermedim gömülmesine
kurtlar düşene dek burnundan.
135 Ölüm korkuttu beni, dolanıp duruyorum yaban yazıda,
aklımdan çıkmıyor kardeşimin başına gelen.
Çok uzun yollar yürüdüm, dolanarak yaban yazıda,
aklımdan çıkmıyor Enkidu'nun başına gelen;
çok uzun yollar yürüdüm dolanarak yaban yazıda.
140 Susmak elimde mi, dayanmak elimde mi?
Canımdan ileri arkadaşım çamura döndü,
Enkidu, canımdan ileri kardeşim çamura döndü.
Onun gibi yatmam gerekmez mi benim de,
kalkmamak üzere yatmam gerekmez mi benim de?"
- 145 Gilgamiş Ut-Napiştim'e dedi ki yine:
"Eh, dedim, Ut-Napiştim'e gideceğim ben,
Uzaktaki Ut-Napiştim'e gideceğim ben!
Dönüp dolaşmadığım yer kalmadı,

en aşılmaz dağları aştım,
 150 geçtim bütün denizleri;
 uyku nedir bilmedi yüzüm,
 uykusuzluk canıma yetti nerdeyse,
 etlerim sızladı çektiğim sıkıntılardan.
 Daha İçkicibaşı'nın evine gelmeden
 155 bütün giysilerim paramparça olmuştu.
 Ayılar öldürdüm, sırtlanlar, aslanlar, parslar,
 geyikler, daha bir sürü yaban hayvanı öldürdüm
 etlerini yemek, postlarıyla örtünmek için.
 Ah, kapatabilseydim korkuya, kaygıya kapımı,
 160 tıkanmış olsaydı ziftle, katranla.
 Ama yazgı gün yüzü göstermedi bana,
 tüketti beni, ben zavallıyı!"

Ut-Napiştım ona, Gılgamış'a dedi ki:
 "Seni saran bu umutsuzluk da nedir Gılgamış?
 165 Oysa Tanrı etiyle insan etinden yarattı seni Tanrılar,
 öz anan, öz baban gibi baktılar sana."

[...]

[Tabletin sonu kırık. Ayrıca arkadan gelen altıncı sütunun başından yirmi dize eksik. Anlatı Ut-Napiştım'ın Gılgamış'a öğütleriyle sürüyor.]

"Ne geçti eline kendini böyle hırpalamaktan,
 tükenmekten, acı çektirmekten kendine,
 etlerini üzüp, sızlatıp
 uzak ölümünü yaklaştırmaktan?
 5 İnsan soyu kırılmalı hep sazlıktaki bir kamyş gibi!
 Ne seçkin kızlar, ne seçkin delikanlılar
 götürüldü, bir düşün, ölümün eliyle,
 ölüm ki hiç kimse görmemiştir onu,

ölüm ki yüzünü görmemiştir hiç kimse daha,
sesini duymamıştır hiç kimse;
insanları kırıp geçiren acımaz ölüm!
Evler kurmuyor muyuz her zaman,
anlaşmalar yapmıyor muyuz her zaman,
mal bölüşmüyor muyuz her zaman,
düşmanlık mı yok ülkede her zaman,
deniz kabarmıyor mu her zaman, dalga götürmüyor mu
her şeyi?⁵⁷

Güneşi gören gözler
yok oluveriyor günün birinde!
Uyuyanla ölü aynı şeydir;
ölümün resmini çizen çıkmamıştır,
ne var ki insan, var olduğundan beri
[...]'nin tutsağıdır hep.
Günün birinde [...].
Toplandı Büyük Tanrılar, Anunnakiler,
Yazgı Tanrıçası Mammitu⁵⁸
yazgıları belirledi onlarla birlikte;
hem yaşamı verdi biz insanlara, hem de ölümü,
ama ölümün zamanını vermedi.”

[...]

Bu iki dize GC-EG'de şöyle:

“Kulilu kuşuyla kilippu kuşu havalanmıyor mu her zaman?”

MR-GD'de şöyle:

“Herhangi bir günde nehir taşar ve memleketi su basar,

“balıkçıl kuşları nehir boyunca uçarlar.”

RL-EG'de şöyle:

“Irmak alçalıp yükselmiyor mu her zaman,

“kulilu kuşuyla kilippu kuşu havalanmıyor mu her zaman?”

JB-EG'de şöyle:

“Irmak kabarmıyor mu her zaman

“rüzgârın alıp götürdüğü su sinekleri gibi?”

Kulilu ve kilippu sözcüklerinin anlamı bilinmiyor.

Manmitu: Büyük Ana Tanrıça'nın sanlarından biri.

XI. Tablet

Gılgamış, Ur-Şanabi'nin yardımıyla, birçok güçlüğü üstesinden gelerek, Ut-Napiştım'ın bulunduğu Ölümsüzlük Ülkesi'ne, Dilmun'a varır.

Ut-Napiştım Tufan serüvenini anlatır Gılgamış'a. Bir "güçlülük" sınavından geçirir onu. Zavallılığına acır. "Denizin dibinde dikenli bir ot vardır. İnip onu bulabilirsen ölümsüzlüğü elde edersin." der.

Gılgamış iner denizin dibine, otu bulur, yukarı çıkarır, ama çok geçmeden yılanı kaptırır.

Gilgamesh dedi ki Uzak Ut-Napiştım'e:
"Sana bakıyorum da Ut-Napiştım,
görünüşün hiç de ayrı değil benimkinden,
evet, tıpkı benim gibisin sen de,
5 yalnız, içinde savaşma gücü kalmamış,
yan gelip yatıyorsun güzelce!
Söyle, nasıl girebildin Tanrılar toplantısına,
nasıl elde ettin ölümsüz yaşamı?"

Ut-Napiştım Gilgamesh'a dedi ki:
10 "Bak sana şimdi bir gizi açacağım,
Tanrıların bir gizini açacağım.
Bilirsin Şuruppak kentini,
bilirsin, Fırat'ın kıyısındadır;
Tanrılar eskiden orada otururdu.
15 Büyük Tanrılar bir gün Tufan'a karar verip
Anu Tanrı'yla görüştüler, babalarıyla;
danışmanları Yiğit Enlil'di,
gözcüleri Ninurta,
su ustaları Ennigu;
20 gizlilik üzerine ant içen Ea da yanlarındaydı;
Orada konuşulanları sazdan bir duvara aktardı:⁵⁹

59 Bilgelik Tanrısı ve insanoğlunu seven Ea, Tanrıların büyük toplantısında alınan karara açıkça karşı çıkmış olmamak için, durumu insanlara dolaylı bir yoldan, sazlarla yapılmış bir duvar aracılığıyla aktarır; duvarın ardında Ut-Napiştım'in oturduğunu bilmektedir çünkü.

Sazdan duvar, kamyştan duvar,
dinle beni sazdan duvar, dinle beni kamyştan duvar!
Şuruppak adamı, Ubar-Tutu oğlu,
yık evini, ondan bir gemi yap kendine hemen!
Bırak malı mülkü, kurtar yaşamı,
neyin varsa koyver gitsin, kurtar yaşam soluğunu;
her canlıdan bir örnek koy gemiye,
elinle kuracağın gemiye.
Boyutları yerli yerinde olmalı,
eni boyuna denk olmalı,
üstünü Apsu⁶⁰ gibi bir çatıyla kapat!”

Ben bunu anlayınca dedim ki efendime, Ea’ya:
“Buyruğun can baş üstüne, hemen yaparım,
ama ne diyeceğim halkıma, kentime, ululara?”
Ea ağız açıp konuştu
ve ben kuluna dedi ki:
“Yiğidim, onlara diyeceğin şu:
Anladığıma göre artık Enlil beni sevmiyor,
bu yüzden daha çok kalamam kentinizde,
Enlil’in toprağına ayak basamam.
Apsu’ya ineceğim, Tanrım Ea’nın yanında oturmak için.
Ben gidince Enlil bereket yağdıracak üzerinize,
sürü sürü kuşlar, sepet sepet balıklar yağdıracak;
öyle bol ürünler verecek ki
sabahları çörekler yağdıracak üzerinize,
akşamları da peynir sağanakları!”⁶¹

“Sabahleyin, gün ışıyınca
bütün halk çevreme toplandı,

Apsu: Sümerlerin evren tasarımına göre, üzerinde bütün varlıkların yer aldığı tatlısu okyanusu. Ea’nın yurdu. Üstünü bir çatı gibi, gökyüzü örtmektedir. Çörek ve peynir (Bottéro’ya göre) burada bir sözcük oyunu var. Sümerce çörek “gug”, peynir de “gigi” demek. Bunların Akadcaları ise “kukku” ve “pukku”. Aralarında Sümercedeki ses yakınlığı yok (JB-I, 186).

[...] koyun getirenler,
 50 [...] koç getirenler,
 [...] delikanlılar [...] evlerden [...] gizlice [...] Varlıklılar zift getiriyordu,
 55 yoksullar birtakım gereçler.
 Beşinci gün geminin kaburgası çatılmıştı;
 alanı bir iku'ydu,⁶² iç bölmeleri iki kez on iki ninda,⁶³
 dış yüzeyiye çevre on iki kez on iki ninda.
 Böylece belirledim genel biçimi,
 60 altı güverteye böldüm iç alanı,
 gemi yedi katlı oldu böylece.
 Dokuz bölmeye ayırdım iç boşluğu,
 böğürlerine takozlar çaktım,
 gerekli donanımı bir güzel düzenledim;
 65 altı sar⁶⁴ zift döktüm eritme teknesine,
 üç sar katran döktüm,
 üç sar yağ getirdi gerdelciler,
 kalafat için gereken bu yağdan başka
 iki sar da gemici bir yana koydu.
 70 Her gün öküzler kestirdim ustalara,
 her gün koyunlar kestirdim.
 İşçiler bir ırmağın suyu kadar şarap içtiler,
 türlü türlü içki içtiler.
 Bir şölen düzenledim sonunda
 75 akitu⁶⁵ şöleni gibi;
 sonra gidip yıkandım, ellerimi dinlendirdim.
 Yedinci günün sonunda gemi bitmişti;
 onu suya indirmek çok güç olacağından
 kaydırmak için kütükler koydurdum her yanına
 80 böğürleri yarıya dek suya batsın diye.”

62 İku: Yaklaşık 3.600 metrekairelik bir alan ölçüsü.

63 Ninda: 60 metrelik bir uzunluk ölçüsü.

64 Sar: Yaklaşık 3.600 litrelik bir oylum ölçüsü.

65 Akitu: Sümerlerde yılın en büyük bayramı.

“Varımı yoğumu gemiye götürdüm ertesi gün,
elimde ne gümüş varsa,
elimde ne altın varsa gemiye götürdüm;
ne evcil hayvan varsa büyük küçük hepsini,
35 evimde kim varsa çoluk çocuk hepsini gemiye götürdüm,
yaban hayvanları bindirdim, ustalar bindirdim gemiye,
kalkış zamanını Şamaş bana bildirmişti:
Sabahleyin çörekler, akşam da peynirler yağdıracağım,
o zaman gemiye bin, kapısını sıkıca kapat!”

90 “Derken geldi çattı uğursuz zaman:
sabah çörek yağdı, akşam da peynir.
Ortalığa baktım, ortalık korkunçtu.
Hemen gemiye girdim, kapattım kapıyı.
Gemimi kalafatlayan Puzur-Amurru’ya⁶⁶ bağışladım
95 kentteki sarayımı, içindeki her şeyle.”

“Sabahleyin gün ışıyınca
baktım, göğe kara bir bulut ağdı,
ortasında *Adad* gürleyip duruyordu,
önünde de Sullat’la Haniş,
100 düzlerden, doruklardan aşan Tanrı sözcüleri.
Nergal göğün bütün tıkaçlarını kırdı,
Ninurta yukarıdan bütün sarnıçları taşırdı
ve Anunnakiler, Cehennem Tanrıları, meşaleler sallayarak
öz alevleriyle tutuşturdular bütün ülkeyi.
105 Adad öldürücü sessizliğini yaydı göğe boydan boya,
karanlığa gömerek ışıklı her şeyi.”

“Testi gibi kırıldı yeryüzünün temelleri.
Fırtına bütün gün esti kudurmuştan beter,
ortalığı kasıp kavurarak

66 Puzur-Amurru: Tanrı Amurru’nun gizlice koruduğu demek.

- 110 ve belanın büyüğü, kaşusu⁶⁷ gibi,
 insanların başına çöktü;
 kimse kimseyi görmez oldu böylece,
 ayırt edilmez oldu gök varlıkları.
 Bunun üzerine Tanrılar korkup Tufan'dan
 115 yukarılara kaçtılar, Anu Tanrı'nın göğüne,
 orada köpekler gibi kıvrılıp yattılar.”

Doğuran bir kadın gibi bağıırıyordu İştâr Tanrıça,
 o güzel sesli Tanrılar Ecesi yakınıyordu:

- Çamura dönsün o gün,
 120 Tanrılar Kurulu'nda kötü sözler ettiğim gün!
 Tanrılar Kurulu'nda neden kötü sözler ettim,
 neden kıyım buyurdum kullarımı kırıp geçirecek?
 Denizi doldursunlar diye mi yarattım onları ben
 balık yavruları gibi?”
 125 Tanrılar, Anunnakiler onunla ağlardı,
 gözü yaşlı, bitkin Tanrılar,
 topluca yakınır, inlerlerdi.”

“Altı gün yedi gece boyunca
 Tufan kasırgası yurdu kasıp kavurdu,
 130 yedinci gün geldiğinde
 sona erdi fırtına, kasırga, bora
 doğuran bir kadın gibi çırpıntılar içinde.
 Deniz döndü, rüzgâr dindi, Tufan kesildi.
 Kapağı bir açtım, temiz hava çarptı yüzüme,
 135 ortalığa baktım, ortalık sessizdi,
 çamura dönmüştü insanoğlu her yerde,
 çatıların üstü baştan başa bataklıktı.
 Diz çöküp ağladım kımıldamadan,
 yanaklarımdan yaşlar süzüldü.

- 140 Kıyıları aradım denizin sınırlarında,

67 Kaşusu: Ancak tanrıların kullanabileceği, öldürücü bir silah.

ötelelden bir kara parçası yükselmekteydi;
gemi Nizir Dağı'na oturdu.
Dağ onu tuttu, sallanmaya komadı.
Bir birinci gün, bir ikinci gün
15 dağ onu tuttu, sallanmaya komadı.
Bir üçüncü gün, bir dördüncü gün
dağ onu tuttu, sallanmaya komadı.
Bir beşinci gün, bir altıncı gün
dağ onu tuttu, sallanmaya komadı.
50 Yedinci gün gelince
dışarı bir güvercin saldı,
konacak yer bulamayıp geri döndü.
Dışarı kırlangıç saldı,
konacak yer bulamayıp geri döndü.
55 Dışarı karga saldı,
karga gitti, suları alçalıyor gördü,
kondu yere, gaga çaldı, geri dönmedi.
Bütün canlıları dört yöne saldı,
Tanrılara bir kurban kestim,
160 dağın doruğunda bir sunu hazırladım,
her yana yedişer tütsü ocağı koydum,
içlerine sedir, mersin kokulu saz ufaladım.
Tanrılar kokuyu aldılar,
Tanrılar hoş kokuyu aldılar,
165 sinekler gibi üşüştüler sununun yanına.
Tanrılar Ecesi⁶⁸ gelir gelmez,
Anu Tanrı'nın onu sevindirmek için yonttuğu
lacivert taşından sinek'lerini⁶⁹ salladı:
Ey buradaki Tanrılar, dedi,
170 bugüne kadar unuttum mu hiç
şu lacivert taşından gerdanlığımı,
bugünleri de unutmam, anımsarım elbet,

68 Tanrılar Ecesi: Tanrıça İştar.

69 Boncukları sinek biçiminde yontulmuş gerdanlık.

hiç mi hiç unutmam!

Buyursun Tanrılar, bu sunudan pay alsınlar,
yalnız Enlil gelmesin!

Odur çünkü Tufan'ı düşüncesizce salıp
kullarımı yok etmeye kalkışan!"

Ama Enlil çıkageldi,

çok kötü kızdı gemiyi görünce.

Çok kötü kızdı Tanrılara, İgigilere:

"Yaşamı bir kurtaran oldu demek ki,
oysa tek bir canlı sağ kalmamalıydı!"

Ninurta ağız açıp konuştu

ve Yiğit Enlil'e dedi ki:

"Bir şey yaratabilen kim var ki Ea'dan başka?
Ea'dır bilen her türlü yolu, yöntemi!"

Ea ağız açıp konuştu

ve Yiğit Enlil'e dedi ki:

"Sen Tanrıların en bilgisi, sen Yiğit,
nasıl saldın Tufan'ı düşüncesizce?

Suç suç işleyene çektir,

günahı günah işleyene çektir;

öldürmenin ne gereği var onları?

Bağışlayıcı ol, yok etme!

Daha yeğdir bu Tufan'dan

insanların aslanlarla yok edilmesi,

daha yeğdir bu Tufan'dan

insanların kurtlarla yok edilmesi,

daha yeğdir bu Tufan'dan

ülkenin kıtlıkla boşaltılması,

daha yeğdir bu Tufan'dan

Era'nın⁷⁰ insanları kırıp geçirmesi!

Büyük Tanrılar'ın gizini ele vermedim ben,

70 Era: Cehennem, veba ve yıkım Tanrısı Nergal'ın bir adı.

15 Bilgeler Bilgesi'ne⁷¹ bir düş gördürdüm de ondan öğrendi;
yazgısına şimdi siz karar verin!”

“Bunun üzerine Enlil gemiye çıktı,
elimi tuttu, yanına kaldırdı beni,
karımı da kaldırıp diz çöktürdü yanına.
Alınlarımıza dokunup kutsadı bizi:

10 “Ut-Napiştım insan soyundandı eskiden,
bize, biz Tanrılara benzesin şimdi o da, karısı da,
gitsin uzağa yerleşsin, ırmakların döküldüğü yere!”
Alıp uzağa yerleştirdiler beni, ırmakların döküldüğü yere,
senin için şimdi Gilgamiş, nasıl bir araya gelir Tanrılar
15 aradığın ölümsüz yaşamı bulasın diye?
Altı gün yedi gece uykusuz kal şimdi.”

Gilgamiş daha oturur oturmaz
uyku sis gibi çöktü üstüne.

Ut-Napiştım karısına dedi ki:

20 “Ölümsüz yaşamı dileyen şu adama bak,
uyku sis gibi çöktü üstüne!”

Uzak Ut-Napiştım'e karısı dedi ki:

“Dürt de uyansın şu adam,
geldiği yoldan sağ esen dönsün yerine,

25 çıktığı kapıdan dönsün evine!”

Ut-Napiştım karısına dedi ki:

“İnsanoğlu kötüdür, sana kötülük eder bu,
ama günlük ekmeğini pişir, başucuna koy,
duvara bir çizik çiz uyuduğu her gün için.”

230 Kadın onun günlük ekmeğini pişirip koydu başucuna,
duvara bir çizik çizdi uyuduğu her gün için.

İlk ekmek kupkuru kesildi,
ikincisi küf tuttu, üçüncüsü yaş kaldı,

71 Bilgeler Bilgesi: Ut-Napiştım.

235 kabuğu beyazlaştı dördüncüsünün,
beşincisi beneklendi, altıncısı bayatladı,
iyiydi yedincinin durumu
Gılgamış'ı dürtüp uyandırdığında.

Gılgamış dedi ki Uzak Ut-Napiştım'e:
"Tam uykuya dalmıştım ki
240 dürttün de uyanıverdim işte!"
Ut-Napiştım Gılgamış'a dedi ki:
"Peki, say bakalım, Gılgamış, günlük tayınlarını,
kaç gün uyudun, göstereceğim sana:
Bak, birincisi kupkuru,
245 ikincisi küf tuttu, üçüncüsü yaş,
dördüncüsünün kabuğu beyaz,
beşincisi benek benek, altıncısı bayat,
yenecek durumda yedincisi
seni dürtüp uyandırdığım şu anda."
250 Gılgamış Uzak Ut-Napiştım'e dedi ki:
"N'etsem gerek Ut-Napiştım, n'eylesem gerek?
Bütün üyelerimi cin⁷² tuttu,
ölüm yerleşti uyuduğum odaya,
ayağımı nereye atsam ölüm orada!"

255 Ut-Napiştım gemici Ur-Şanabi'ye seslendi:
"Ne iskele seviyor seni artık ne su yolu,
sen ki bir kıyıdan ötekine gider gelirdin vazgeç artık,
buraya getirdiğin şu adam var ya
bedeni pislikten kabuk bağlamış,
260 giydiği post yok etmiş güzelliğini,
al da onu, Ur-Şanabi, yunağa götür,
kirlerinden arınsın da kar gibi olsun,
postunu atsin da alıp götürsün deniz,
yeniden doğmuşa dönsün güzel bedeni,

72 Cin: Ölüm cini.

5 yeni bir çatkı bağlasın başına,
güzel bir giysi geçirsin üstüne;
yasadışı kente varıncaya dek,
yolunun sonuna erinceye dek
üstü başı hep temiz, bakımlı olsun!”
0 Ur-Şanabi aldı onu, yunağa götürdü,
kirlerinden arındırıp kar gibi yaptı,
postunu attı da deniz alıp götürdü,
yeniden doğmuşa döndü güzel bedeni;
yeni bir çatkı vurdu başına,
5 güzel bir giysi geçirdi üstüne,
yasadışı kente varıncaya dek,
yolunun sonuna erinceye dek
üstü başı hep temiz, bakımlı olsun diye.

Gilgamiş’la Ur-Şanabi gemiye bindiler,
30 birlikte denize açıldılar.

Uzak Ut-Napiştım’e karısı dedi ki:
“Çok acılı, çok yorgun geldi buraya Gilgamiş,
ona bir şey verseydin yurduna dönerken.
Gilgamiş bu sözü duyunca
85 kanca atıp kıyıya yanaştırdı gemiyi.
Ut-Napiştım ise ona dedi ki:
“Çok acılı, çok yorgun geldin buraya Gilgamiş,
sana ne versem ki yurduna dönerken?
Bir gizi açayım sana Gilgamiş,
90 insanoğlunun bilmediği bir gizi:
Bir ot var, kökü dikenli bir ot,
dokunmayagör parmaklarına batar,
böğürtlen dikenini gibidir dikenleri
işte ele geçirirsen bu otu
:95 ölümsüz yaşamı avcunda bil!”

Gılgamış bu sözleri duyunca bir çukur kazdı hemen,
 ağır taşlar bağladı ayaklarına,
 denizin dibine erdirince bu taşlar onu
 kaptı o bitkiyi, aldırmadan dikenlerine,
 300 ayaklarına bağlı taşları çözdü,
 deniz de onu fırlattı geldiği kıyıya.
 Gılgamış denizci Ur-Şanabi'ye dedi ki:
 "Ölüm korkusuna birebirdir bu bitki,
 en yüce sağaltıya kavuşur insan onunla.
 305 Büyük-Alanlı-Uruk'a götüreceğim onu,
 etkisini anlamak için birine yedireceğim,
 adı 'gençleşen yaşlı adam' olacak,
 sonra da kendim yeyip döneceğim ilk gençliğime!"

İki kez yirmi konak sonunda bir şeyler yediler,
 310 iki kez otuz konak sonunda gece geldi, durdular.
 Gılgamış bir çukur gördü, serin su dolu,
 içine atladı yıkanmak üzere;
 bitkinin kokusunu aldı bir yılan,
 deliğinden çıkıp sessizce kaptı bitkiyi,
 315 gömlek değiştirdi o anda, geri dönerken.

Gılgamış oturup ağladı,
 yanaklarından yaşlar süzüldü,
 Denizci Ur-Şanabi'ye dönüp dedi ki:
 "Ur-Şanabi, kollarım kimin için yoruldu,
 320 kanım kimin için aktı?
 Şu yer aslanına⁷³ ettiğim iyiliği
 edemedim kendime.
 iki konak boyunca deniz kabarıyor baksana,
 çukur kazmak için kullandığım araçlar dibi boyladı,
 325 orayı gösteren bir ipucu bulamam artık!

73 Yer aslanı: Yılanı niteleyen bir deyim.

Üstelik bir hayli uzak düşmüş oldum,
kayığı da kıyıda bırakmış oldum!”

İki kez yirmi konak sonunda bir şeyler yediler,
iki kez otuz konak sonunda gece geldi, durdular.
Sonunda geldiler Büyük-Alanlı-Uruk’a.

Gılgamış dedi ki Ur-Şanabi’ye:

“Ur-Şanabi, Uruk’un suruna çık, bir dolan,
incele temeli, gözden geçir tuğla duvarı,
gör pişmiş tuğladan mı, değil mi,

Yedi Bilge koymuş mu, koymamış mı temellerini?

Üç bin dönüm kent, üç bin dönüm bağlık, üç bin
dönüm kır:

Uruk’tur işte bu dokuz bin dönümün hepsi!”

XII. Tablet

Bu bölüm destana sonradan eklenmiş bir parçadır. Kendi aralarında çok tutarlı bir bütün oluşturan on bir bölümlük anlatıya anlam ya da yapı bakımından hiçbir katkı sağlamıyor.

Bunun ne amaçla eklendiği belli değil. Destan, görüldüğü gibi, on birinci bölümün sonunda, birinci bölümün ilk altı dizeyle bitiyor ve böylece çok tutarlı bir bütünlük kazanıyor.

Bu bölüm Ninova Anlatısı'na eklenmiş olan bir Sümer söylencesi. *Destan'ın İlk Biçimleri* bölümünde bir özeti verilmişti: "Gılgamış, Enkidu ve Cehennem" (s. 20).

Ninova Anlatısı'nın VII. bölümünde Enkidu ölür. Ama XII. bölümde sağdır ve Gılgamış'ın arkadaşı değil, onun hizmetindeki bir kişidir. Bu açık tutarsızlığı bile bile, eski bir Sümer söylencesinden çevrilmiş olan bu parçayı Ninova Anlatısı'nın sonuna kimlerin ne zaman ve ne amaçla eklediğini hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz.

Konunun özetini yineleyelim: Fırat kıyısında bir söğüt ağacı yetişmiştir: Huluppu. Ama Güney Rüzgârı kökünden söküp atar onu. Tanrıça İnanna da alıp kendi bahçesine diker. İlerde kerestesinden bir taht, bir de yatak yaptırmayı düşünür. Ama ağacın köküne bir yılan yerleşir, tepesine bir kuş, ortasına da bir Şeytan. İnanna kardeşi Utu'ya (Güneş'e) başvurur bunları yok etmesi için. Ama Utu oralı olmaz. Gılgamış koşar yardıma. Ağacı, yılanı öldürür, kuşu dağa, Şeytan'ı çöle sürer.

İnanna, Gılgamış'ın bu iyiliğine karşılık, onun ağaç gövdesinden bir davul kasnağı, bir dalından da davul tokmağı yapmasına ses çıkarmaz. Erk simgeleri, büyü araçlarıdır. Uruk kralı kent halkını sindirmek, ezmek amacıyla kullanır bunları. Ama halkın, özellikle genç kızların yakınması üzerine, davul ve tokmak Cehennem'in içine düşer.

Enkidu Gılgamış'a yardım olsun diye Yeraltı'na inip, bunları geri getirmeye kalkışır. Anlatı Cehennem'in ayrıntılı bir betimlemesiyle sona erer.

Yukarıda da değinildiği gibi, Destan'ın bütüncül yapısıyla hiçbir biçimde uyuşmayan bu bölüm, Asur dönemi anlatılarındaki birtakım eksiklerin, kuşkulu adların ya da kuşkulu yerlerin aydınlatılması açısından çok yararlı olmuştur.

[Sümer ozanları bütün destansı ya da söylencesel şiirlerine Yaratılış'ı betimleyen dizelerle başlarlardı. Bu bölümün bildiğimiz ilk beş dizesi de aynı geleneği sürdürüyor. (SNK-HCS, 119)]

5 Nice ki Gök Yer'den uzaklaşmış oldu,
nice ki Yer Gök'ten ayrılmış oldu,
nice ki İnsan'ın adı belirlendi,
nice ki An Göğü götürdü,
nice ki Enlil Yer'i götürdü...

[...]

[Anlatı, yaklaşık otuz dizelik bir eksiklikten sonra, Huppup ağacının tasviriyle başlıyor:]

Kökleri arasında uykusuz bir Yılan çöreklenmişti,
İndugut kuşu⁷⁴ yuvalanmıştı tepesinde,
Lilla⁷⁵ yerleşmişti ortasına.

[...]

74 İndugut kuşu: Kimi uzmanlar bu sözcüğü “fırtına kuşu” ya da “kartal” diye çeviriyor.

75 Lilla: Şeytan.

Gılgamış çözdü belinden elli okkalık kemerini,
[...] aldı baltasını eline,
vurdu kökler arasında uykusuz gelip giden Yılan'a,
yavrusunu yakalayıp dağa saldı;
Lilla'nın ortadaki yuvasını dağıttı,
dağıttı, yerle bir etti;
kesti ağacın kökünü, tepesine vurdu;
kentliler yanına geldiler, ağacın tepesini kestiler.
Anlı şanlı İnanna'ya verdi bir taht yapılması için,
ona verdi bir taht yapılması için.
Dallarından kendine Pukku⁷⁶ yaptırdı,
tepesinden kendine Mikku⁷⁷ yaptırdı.

[...]

[Gılgamış çevresine toplananlarla birlikte, Pukku ve Mikku aracılığıyla bir büyü işlemine girişir. Pukku'nun çevresine bir halka çizer. Herkes derin bir sessizlik içinde onu izlemektedir. Derken küçük bir kız çocuğunun çığlığı duyulur:]

“Onun Pukku'suyla Mikku'su Yeraltı'na⁷⁸ düştü!”

[Gılgamış elini uzatır, yakalayamaz,
ayağını uzatır, yetişemez;
Yeraltı Tanrıları'nın sarayları önüne oturur da
gözyaşı döker Gılgamış, yüzü sapsarı olmuştur.]

“Ah benim Pukku'm, ah benim Mikku'm!
Pukku'mun ne dayanılmaz bir gücü vardı!”

Pukku: Marangozun Huluppu ağacından yaptığı davul.

Mikku: Davul tokmağı.

Yeraltı: Cehennem.

[...]

[Buraya kadarki kısa bölüm yalnız Contenau'da (GC-I, 152) var. Söylence Ninova Kitaplığı'ndan kalma Akadca çeviriyle sürüyor.]

“Bilseydim marangozun⁷⁹ evine bırakırdım onu bugün,
marangozun karısına bırakırdım, öz anam gibi,
marangozun kızına bırakırdım, öz kardeşim gibi!
Şimdi kim çıkarır Yeraltı'ndan Pukku'yu,
5 şimdi kim çıkarır Yeraltı'ndan Mikku'yu?”

Enkidu Gılgamış'a, efendisine dedi ki:
“Niçin ağlıyorsun efendim,
niçin üzülyyorsun böyle?
Ben şimdi Pukku'yu da çıkarırım Yeraltı'ndan,
10 Mikku'yu da çıkarırım!”

Gılgamış dedi ki Enkidu'ya, uşağına:
“Yeraltı'na inmek istersen
iyice kulak ver şu sözlerime:
Üstüne temiz giysiler giyme,
15 ölümler yabancı olduğunu anlarlar;
kokulu yağlar sürünme,
kokuyu alanlar çevrene üşüşür;
sopanı yere fırlatma,
onun çarptığı gölgeler⁸⁰ başına toplanır hep;
20 gürzünü ileri geri sallama,
gölgeler korkudan sağa sola kaçışır;
çarık giyme ayaklarına,
gürültü etme Yeraltı'nda;
sevdiğin, ölmüş karını kucaklama,

⁷⁹ Davulla tokmağı yapan usta.

⁸⁰ Gölgelemler: Ölümler, ölümlerin hayaletleri.

sevmediğin, ölmüş karını dövme;
sevdiğin, ölmüş oğlunu kucaklama,
sevmediğin, ölmüş oğlunu dövme;
Yeraltı'ndaki yakınmalar kavrır seni
ve Ninuza'nın⁸¹ annesinin, yatan annesinin yakınmaları,
ki örtü yoktur omuzlarında,
su testisi gibi yuvarlak göğüslerinde.”

Ama Enkidu kulak asmadı efendisinin uyarılarına,
temiz bir giysi giydi üstüne,
ölüler yabancı olduğunu hemen anladılar onun;
kokulu yağlar süründü,
kokuyu alanlar çevresine toplandı hemen;
sopasını yere fırlattı,
sopanın çarptığı gölgeler hemen başına üşüştü;
gürzünü ileri geri salladı,
gölgeler korkudan sağa sola kaçıştılar;
çarık giydi ayaklarına,
gürültü etti Yeraltı'nda;
sevdiği, ölmüş karısını kucakladı,
sevmediği, ölmüş karısını dövdü;
sevdiği, ölmüş oğlunu kucakladı,
sevmediği, ölmüş oğlunu dövdü;
Cehennem'in yakınmaları kavradı onu
ve Ninuza'nın annesinin, yatan annesinin yakınmaları,
ki örtü yoktu omuzlarında
ve su testisi gibi yuvarlak göğüslerinde.

Böylece Enkidu Yeraltı'ndan geri dönmedi.
Namtar⁸² tutmadı onu, Asakku⁸³ tutmadı,
Yeraltı tuttu onu!

⁸¹ Ninazu: Enlil'in oğlu, Sağlık Tanrısı.

⁸² Namtar: Ölüm cini.

⁸³ Asakku: Hastalık cini.

55 Nergal'ın amansız tuzakçısı Rabisu⁸⁴ tutmadı,
Yeraltı tuttu onu!
Yiğitlerin savaş alanında düşmedi,
Yeraltı tuttu onu!

60 Ninsun'un oğlu ağladı Enkidu'nun ardından,
Ekur'a gitti, Enlil'in tapınağına,
“Enlil Baba,” dedi, “Pukku Yeraltı'na düştü bugün,
Mikku Yeraltı'na düştü elimden;
geri getirmek için oraya indi Enkidu, ama dönmedi,
Namtar almadı, Asakku almadı,
Yeraltı aldı onu!
65 Nergal'ın amansız tuzakçısı Rabisu almadı,
Yeraltı aldı onu!
Yiğitlerin savaş alanında düşmedi,
Yeraltı aldı onu!”

Enlil Baba'nın ağzından tek söz çıkmadı.

70 Gilgamiş Tanrı Sin'e gitti tek başına,
“Sin Baba,” dedi, “Pukku Yeraltı'na düştü bugün,
Mikku Yeraltı'na düştü elimden!
Geri getirmek için inen Enkidu'yu Yeraltı aldı!
Namtar almadı onu, Asakku almadı,
75 Yeraltı aldı!”
Nergal'ın amansız tuzakçısı Rabisu almadı onu
Yeraltı aldı!
Yiğitlerin savaş alanında düşmedi o,
Yeraltı aldı!”

80 Sin Baba'nın ağzından tek söz çıkmadı.

84 Rabisu: Hastalık cini.

Gilgamiş Ea Tanrı'ya gitti bu kez tek başına.
“Ea Baba,” dedi, “Pukku Yeraltı'na düştü bugün,
Mikku Yeraltı'na düştü elimden.
Geri getirmek için inen Enkidu'yu Yeraltı aldı!
Namtar almadı onu, Asakku almadı,
Yeraltı aldı!
Yiğitlerin savaş alanında düşmedi o,
Yeraltı aldı!
Nergal'ın amansız tuzakçısı Rabisu almadı onu,
Yeraltı aldı!”

Ea Baba, işitince bu sözleri,
dedi ki Yiğit'e, Erkek Nergal'a:
“Ey Yiğit, ey Erkek Nergal, dinle beni!
Sen Yeraltı'nda küçük bir delik açabilseydin
Enkidu'nun ruhu, bir hayalet gibi⁸⁵ çıkardı yeryüzüne,
anlatırdı kardeşine Yeraltı'nda olup bitenleri.”

Yiğit Nergal, Erkek Nergal, bu sözü uygun görerek,
küçük bir delik açtı Yeraltı'nda
ve Enkidu'nun ruhu dışarı çıktı bir hayalet gibi.
Uzun uzun kucaklaştılar bırakmayıp birbirlerini,
yan yana oturup uzun uzun konuştular.
“Dostum, dostum, söyle bana,
söyle bana Yeraltı'nda gördüklerini!”

“Söz açmayacağım, dostum, onlardan sana!
Söz açacak olsam onlardan sana
oturur ağlarsın dostum!”

“Olsun, ne yapalım, oturur ağlarım ben de!”

“Bu ten var ya, dostum, el sürmekten hoşlandığın ten,
kurtlar kemiriyor onu eski bir giysi gibi;

Ya da bir “soluk”, bir “esinti” gibi (RL, 125).

- 115 bu ten var ya Gilgamiş, el sürmekten hoşlandığın ten,
toz toprak içindedir tepeden tırnağa artık!”
Gilgamiş dedi ki toz toprak içine çömeliş,
Kral Gilgamiş dedi ki toz toprak içine çömeliş,
“Bak Enkidu, senin Yeraltı’nda gördüğün o [...]”, “Evet,
gördüm.”

[...]

- “Tek oğlu olanı gördün mü?” – “Evet, gördüm,
duvarın dibine çökmüş, acı acı ağlıyor!”
“İki oğlu olanı gördün mü?”, “Evet gördüm,
kerpiçten bir evde oturmakta o, ekmek yiyor.”
5 “Üç oğlu olanı gördün mü?”, “Evet gördüm,
Uçurum’un⁸⁶ tulumlarından su içiyor kana kana.”
“Dört oğlu olanı gördün mü?”, “Evet gördüm,
keyfi yerinde [...] gibi.”
“Beş oğlu olanı gördün mü?”, “Evet gördüm,
10 iyi bir yazıcı gibi açık elli o,
büyükler arasında oturuyor, saraya gidip gelmekte.”
“Altı oğlu olanı gördün mü?”, “Evet gördüm,
saban süren biri gibi mutlu o!”
“Yedi oğlu olanı gördün mü?”, “Evet gördüm,
15 Tanrıların arasına oturmuş, müzik dinliyor!”
“Kalıtsısı olmayanı gördün mü?”, “Evet gördüm
oturmuş, [...] yiyor!”
“Seren direğinden düşeni gördün mü?” , “Evet gördüm,
Yeraltı’na indi az önce [...] koparmaya.”
20 “Onurlu bir ölümle öleni gördün mü?” , “Evet gördüm,
yatağında dinleniyor sırtüstü, güzel sular içiyor.”
“Savaşta öleni gördün mü?”, “Evet gördüm,
babasıyla anası onun başını tutuyor, karısı da üstüne
eğilmiş.”

86 Uçurum: Yeryüzünü çeviren tatlısu okyanusu: Apsu.

“Cesedi çölde bırakılanı gördün mü?” ,“Evet, gördüm, gölgesi dinlenme nedir bilmiyor Yeraltı’nda!”

“Gölgesiyle kimsenin ilgilenmediğini gördün mü?” “Evet gördüm, atılmış yemek artıklarıyla çöpleniıyor sokakta!”

[...]

Kaynakça

AP-S:

André Parrot: *Sumer*, Coll. des Formes, Gallimard, Paris, 1960.

AP-HS:

André Pichot, *Histoire de la Science*, Gallimard, 1991.

BPSL:

Biblical Paralels from Sumerian Literature, University of Pennsylvania, USA, 1954.

GC-I:

George Gontenau, *Epopée de Gilgamesh*, Artisan du Livre, Paris, 1939.

GC-II:

George Contenau, *La Civilisation d'Assur ve de Babylone*, Payot, Paris, 1937.

HC-EG:

Hubert Conte, *Epopée de Gilgamesh*, Editeurs Français Réunis, Paris, 1975.

HM-G:

Hubert Masson, *Gilgamesh*, A Mentor Book, USA, 1972.

JB-I

Jean Bottéro, *Epopée de Gilgamesh*, Gallimard, Paris, 1992.

JB-II:

Jean Bottéro, *Mésopotamie - L'Ecriture, la Raison et les Dieux*, Gallimard, Paris, 1987.

LD-M:

L. Delaporte, *La Mesopotamie*, La Renaissance du Livre, Paris, 1923.

ME-CAB:

Mircea Eliade, *Cosmologie et Alchimie Babylonienne*, Gallimard, Paris, 1991.

ME-THR:

Mircea Eliade: *Traité d'Histoire des Religions*, Payot, Paris, 1970.

MGK-EG:

M. G. Kovacs: *The Epic of Gilgamesh*, Stanford University Press, 1989.

MR-GD:

Muzaffer Ramazanoğlu, *Gilgamış Destanı*, Maarif Vekâleti, Ankara, 1944.

NE:

Naissance de l'Écriture, Réunions des Musées Nationaux, Paris, 1982.

NT:

William Ryan - Walter Pitman, *Nuh Tufanı*, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2003.

ONT-STDTİ:

Osman N. Tuna, *Sümer ve Türk Dillerinin Târihi İlgisi*, Türk Dil Kurumu, 1990.

ORG-H:

O. R. Gurney, *The Hittites*, Pelican Books, Londra, 1952.

PG-GL:

Pierre Garelli, *Gilgamesh etsy Légende*, Imprimerie National, Paris, 1960.

RL-EG:

René Labat, *Epopée de Gilgamesh (Les Religions du Proche-Orient adlı yapıtta)*, Fayard-Denoel, Paris, 1972.

SNK-HCS:

Samuel Noah Kramer, *Histoire Commence à Sumer*, Arthaud, Paris, 1957.

*Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi'nde
Yayımlanan Eserler*

1. GURUR VE ÖNYARGI
Jane Austen
2. GECEYE ÖVGÜLER
Novalis
3. MUTLU PRENS
-BÜTÜN MASALLAR, BÜTÜN ÖYKÜLER-
Oscar Wilde
4. SEÇME MASALLAR
Hans Christian Andersen
5. KEREM İLE ASLI
Hazırlayan ve Çev. İsa Öztürk
6. YÜREK BURGUSU
Henry James
7. DUINO AĞITLARI
Rainer Maria Rilke
8. MODESTE MIGNON
Honoré de Balzac
9. KANLI DÜĞÜN
Federico Garcia Lorca
10. HÜSN Ü AŞK
Şeyh Galib
Çev. Abdülhâki Gölpinarlı
11. YARAT EY SANATÇI
Johann Wolfgang von Goethe
12. GORGİAS
Platon
13. DEDEKTİF (AUGUSTE DUPIN) ÖYKÜLERİ
Edgar Allan Poe

14. ERMIŞ ANTONIUS VE ŞEYTAN
Gustave Flaubert
15. YERLEŞİK DÜŞÜNCELER SÖZLÜĞÜ
Gustave Flaubert
16. PARİS SIKINTISI
Charles Baudelaire
17. YERGİLER
Juvenalis
18. YUNUS EMRE, HAYATI VE BÜTÜN ŞİİRLERİ
Abdülbâki Gölpınarlı
19. SEÇME ŞİİRLER
Emily Dickinson
20. KAMELYALI KADIN
Alexandre Dumas Fils
21. DÖRTLÜKLER
Ömer Hayyam
22. YAŞAM BİLGELİĞİ ÜZERİNE AFORİZMALAR
Arthur Schopenhauer
23. DENEMELER
Michel de Montaigne
24. DEVLET
Platon
25. GARGANTUA
François Rabelais
26. OBLOMOV
İvan Aleksandroviç Gonçarov
27. UTOPIA
Thomas More
28. TARİH
Herodotos
29. KAYGI KAVRAMI
Søren Kierkegaard
30. ŞÖLEN-DOSTLUK
Platon
31. YÜZBAŞININ KIZI
-BÜTÜN ROMANLAR, BÜTÜN ÖYKÜLER-
Aleksandr Sergeyeviç Puşkin
32. SEVİYORDUM SİZİ
Aleksandr Sergeyeviç Puşkin
33. MADAME BOVARY
Gustave Flaubert
34. BABALAR VE OĞULLAR
İvan Sergeyeviç Turgenyev
35. KÖPEĞİYLE DOLAŞAN KADIN
Anton Pavloviç Çehov

36. BÜYÜK OYUNLAR
Anton Pavloviç Çehov
37. CİMİRİ
Molière
38. MACBETH
William Shakespeare
39. ANTONIUS VE KLEOPATRA
William Shakespeare
40. AKŞAM TOPLANTILARI
Nikolay Vasilyeviç Gogol
41. HITOPADEŞA
Narayana
42. MANTIK AL-TAYR
Feridüddin Attâr
43. HAGAKURE: Saklı Yapraklar
Yamamoto
44. EŞEKARILARI, KADINLAR SAVAŞI
VE DİĞER OYUNLAR
Aristophanes
45. SUÇ VE CEZA
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski
46. SIS
Miguel de Unamuno
47. BRAND-PEER GYNT
Henrik Ibsen
48. BİR DELİNİN ANI DEFTERİ
Nikolay Vasilyeviç Gogol
49. TOPLUM SÖZLEŞMESİ
Jean Jacques Rousseau
50. MİLLETLERİN ZENGİNLİĞİ
Adam Smith
51. MASALLAR
Jean de La Fontaine
52. GULLIVER'İN GEZİLERİ
Jonathan Swift
53. URSULE MIROUËT
Honoré de Balzac
54. RUBAİLER
Mevlânâ
55. MEDEA
Seneca
56. JULIUS CAESAR
William Shakespeare
57. BİLİMLER VE SANAT ÜSTÜNE SÖYLEV
Jean Jacques Rousseau

58. KADIN HAKLARININ GEREKÇELENDİRİLMESİ
Mary Wollstonecraft
59. KISA ROMANLAR, UZUN ÖYKÜLER
Henry James
60. HOPHOPNAME (Seçmeler)
Mirze Elekber Sabir
61. KARAMAZOV KARDEŞLER
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski
62. TOPRAK ARABACIK (Mriççhakatika)
Şudraka
63. DİLLERİN KÖKENİ ÜSTÜNE DENEME
Jean Jacques Rousseau
64. AKTÖRLÜK ÜZERİNE AYKIRI DÜŞÜNCELER
Denis Diderot
65. YAŞAMININ SON YILLARINDA GOETHE İLE
KONUŞMALAR
Johann Peter Eckermann
66. PHAEDRA
Seneca
67. ABEL SANCHEZ –Tutkulu Bir Aşk Hikâyesi–
TULA TEYZE
Miguel de Unamuno
68. PERICLES
William Shakespeare
69. SANAT NEDİR
Lev Nikolayeviç Tolstoy
70. III. RICHARD
William Shakespeare
71. DÎVÂN-I KEBİR
Mevlânâ
72. BİR İNGİLİZ AFYON TİRYAKİSİNİN İTİRAFLARI
Thomas De Quincey
73. ATİNALI TIMON
William Shakespeare
74. AKIL VE TUTKU
Jane Austen
75. ILLUMINATIONS
Arthur Rimbaud
76. YÜCE SULTAN
Miguel de Cervantes Saavedra
77. SİYASAL İKTİSADIN VE VERGİLENDİRMENİN
İLKELERİ
David Ricardo
78. HAMLET
William Shakespeare

79. EZİLENLER
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski
80. BİNBİR HAYALET
Alexandre Dumas
81. EVDE KALMIŞ KIZ
Honoré de Balzac
82. SEÇME MASALLAR
E.T.A. Hoffman
83. HÜKÜMDAR
Niccolò Machiavelli
84. SEÇME ÖYKÜLER
Mark Twain
85. HACI MURAT
Lev Nikolayeviç Tolstoy
86. İKİ BÜYÜK DÜNYA SİSTEMİ ÜZERİNE DİYALOG
Galileo Galilei
87. ÖLÜLER EVİNDEN ANILAR
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski
88. SEÇME AFORİZMALAR
Francis Bacon
89. MASUMİYET VE TECRÜBE ŞARKILARI
William Blake
90. YERALTINDAN NOTLAR
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski
91. BİZANS'IN GİZLİ TARİHİ
Prokopios
92. OTHELLO
William Shakespeare
93. IV. HAÇLI SEFERİ KRONİKLERİ
Geoffroi de Villehardouin
Henri de Valenciennes
94. UPANİSHADLAR
95. GALİB DÎVÂNI
Mirza Esedullah Han Galib
96. ALÇAKGÖNÜLLÜ BİR ÖNERİ
Jonathan Swift
97. FRAGMANLAR
Sappho
98. KURU GÜRÜLTÜ
William Shakespeare
99. MAHŞERİN DÖRT ATLISI
Vicente Blasco Ibañez
100. GÜVERCİNİN KANATLARI
Henry James

101. GEZGİN SATICI
Guy de Maupassant
102. TROIALI KADINLAR
Seneca
103. BİR HAVVA KIZI
Honoré de Balzac
104. KRAL LEAR
William Shakespeare
105. MURASAKİ SHİKİBU'NUN GÜNLÜĞÜ
Murasaki Shikibu
106. EMILE
Jean Jacques Rousseau
107. ÜÇ SİLAHŞOR
Alexandre Dumas
108. RUDİN - İLK AŞK - İLKBAHAR SELLERİ
İvan Sergeyeviç Turgenyev
109. SİVASTOPOL
L. N. Tolstoy
110. YAŞAMIMDAN ŞİİR VE HAKİKAT
Johann Wolfgang von Goethe
111. DIRİLİŞ
L. N. Tolstoy
112. SUYUBULANDIRAN KIZ
Honoré de Balzac
113. PAZARTESİ HİKÂYESLERİ
Alphonse Daudet
114. SONELER
William Shakespeare
115. KATIKSIZ MUTLULUK
Katherine Mansfield
116. BÜTÜN FRAGMANLAR
Ephesoslu Hipponaks
117. ECCE HOMO
Friedrich Nietzsche
118. MÜFETTİŞ
Nikolay Vasilyeviç Gogol
119. SİYASETNAME
Nizamü'l-mülk
120. TILSIMLI DERİ
Honoré de Balzac
121. STEPANÇİKOVO KÖYÜ
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski
122. THÉRÈSE VE LAURENT
George Sand

123. ROMEO VE JULIET
William Shakespeare
124. TRAGEDYANIN DOĞUŞU
Friedrich Nietzsche
125. AŞK SANATI
Ovidius
126. MÜLKİYET NEDİR?
Pierre-Joseph Proudhon
127. PIERRETTE
Honoré de Balzac
128. KAFKAS TUTSAĞI
Lev Nikolayeviç Tolstoy
129. GÖKSEL KÜRELERİN DEVİNİMLERİ ÜZERİNE
Nicolaus Copernicus
130. TARAS BULBA VE MİRGOROD ÖYKÜLERİ
Nikolay Vasilyeviç Gogol
131. ON İKİNCİ GECE
William Shakespeare
132. SAPHO
Alphonse Daudet
133. ÖTEKİ
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski
134. PUTLARIN ALACAKARANLIĞI
Friedrich Nietzsche
135. GERMİNAL
Émile Zola
136. KİTLELERİN AYAKLANMASI
José Ortega y Gasset
137. BAKKHALAR
Euripides
138. YETER Kİ SONU İYİ BİTSİN
William Shakespeare
139. ÖLÜ CANLAR
Nikolay Vasilyeviç Gogol
140. LYKURGOS'UN HAYATI
Plutarkhos
141. YANLIŞLIKLAR KOMEDYASI
William Shakespeare
142. DÜELLO –Bütün Öyküler–
Heinrich von Kleist
143. OLMEDO ŞÖVALYESİ
Lope de Vega
144. EV SAHİBESİ
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski

145. KRAL JOHN'UN YAŞAMI VE ÖLÜMÜ
William Shakespeare
146. LOUIS LAMBERT
Honoré de Balzac
147. GÜLŞEN-İ RÂZ
Mahmûd-ı Şebüsterî
148. KADINLAR MEKTEBİ
Molière
149. BÜTÜN ŞİİRLERİ
Catullus
150. MASAL IRMAKLARININ OKYANUSU
Somadeva
151. HAFİZ DÎVÂNI
Hafız-ı Şirazî
152. YAKARICILAR
Euripides
153. CARDENIO
William Shakespeare - John Fletcher
154. GEORGE DANDIN
Molière
155. GENÇ WERTHER'İN ACILARI
Johann Wolfgang von Goethe
156. BÖYLE SÖYLEDİ ZERDÜŞT
Friedrich Nietzsche
157. KISASA KISAS
William Shakespeare
158. SİSTEM OLARAK TARİH
José Ortega y Gasset
159. HAYAT BİR RÜYADIR
Calderon de la Barca
160. DİONYSOS DİTHYRAMBOSLARI
Friedrich Nietzsche
161. ANNA KARENİNA
Lev Nikolayeviç Tolstoy
162. GÜZEL DOST
Guy de Maupassant
163. RESOS
Euripides
164. KRAL OIDIPUS
Sophokles
165. BUDALA
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski
166. KRAL VIII. HENRY
William Shakespeare

167. KÖRLER ÜZERİNE MEKTUP
SAĞIRLAR ÜZERİNE MEKTUP
Denis Diderot
168. AKIL ÇAĞI
Thomas Paine
169. VENEDİK TACİRİ
William Shakespeare
170. SILAS MARNER
George Eliot
171. MUTLAK PEŞİNDE
Honoré de Balzac
172. BİR YAZ GECESİ RÜYASI
William Shakespeare
173. MARIANNE'İN KALBI
Alfred de Musset
174. ECİNNİLER
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski
175. BORİS GODUNOV
Aleksandr Sergeyeviç Puşkin
176. HIRÇIN KIZ
William Shakespeare
177. DUMAN
İvan Sergeyeviç Turgenyev
178. ELEKTRA
Sophokles
179. NORTHANGER MANASTIRI
Jane Austen
180. ROBINSON CRUSOE
Daniel Defoe
181. İKİ SOYLU AKRABA
William Shakespeare - John Fletcher
182. SOKRATES'İN SAVUNMASI
Platon
183. İNSAN NEYLE YAŞAR?
Lev Nikolayeviç Tolstoy
184. EVLENME KUMARBAZLAR
Nikolay Vasilyeviç Gogol
- 185-1 İNSANCA, PEK İNSANCA
Friedrich Nietzsche
- 185-2 KARIŞIK KANILAR VE ÖZDEYİŞLER
Friedrich Nietzsche
- 185-3 GEZGİN VE GÖLGESİ
Friedrich Nietzsche
186. AYI -DOKUZ KISA OYUN-
Anton Pavloviç Çehov

187. PARA ÜZERİNE BİR İNCELEME
John Maynard Keynes
188. JOSEPH ANDREWS
Henry Fielding
189. PROFESÖR
Charlotte Brontë
190. MALAVİKA VE AGNİMİTRA
Kalidasa
191. NASIL HOŞUNUZA GİDERSE
William Shakespeare
192. ZİNCİRE VURULMUŞ PROMETHEUS
Aiskhylos
193. CYRANO DE BERGERAC
Edmond Rostand
194. YAŞAMA SEVİNCİ
Émile Zola
195. KUMARBAZ
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski
196. FELSEFE PARÇALARI YA DA BİR PARÇA FELSEFE
Søren Kierkegaard
197. YÜKÜMLÜLÜKLER ÜZERİNE
Cicero
198. RAMEAU'NUN YEĞENİ
Denis Diderot
199. KRAL V. HENRY
William Shakespeare
200. KREUTZER SONAT
Lev Nikolayeviç Tolstoy
201. BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ
Søren Kierkegaard
202. MASALLAR
Aisopos
203. CYMBELINE
William Shakespeare
204. ATİNALILARIN DEVLETİ
Aristoteles
205. BİR İDAM MAHKÛMUNUN SON GÜNÜ
Victor Hugo
206. FELSEFE KONUŞMALARI
Denis Diderot
207. VERONALI İKİ SOYLU DELİKANLI
William Shakespeare
208. İNSANDAN KAÇAN
Molière

209. ÜÇ ÖLÜM
Lev Nikolayeviç Tolstoy
210. KIRMIZI VE SİYAH
Stendhal
211. İLÂHÎNAME
Feridüddin Attâr
212. KADERCİ JACQUES VE EFENDİSİ
Denis Diderot
213. NOTRE-DAME'IN KAMBURU
Victor Hugo
214. CORIOLANUS'UN TRAGEDYASI
William Shakespeare
215. MEDEA
Euripides
216. TROILUS VE CRESSIDA
William Shakespeare
217. GÜLME
Henri Bergson
218. KIŞ MASALI
William Shakespeare
219. İLYADA
Homeros
220. ODYSSEİA
Homeros
221. KRAL IV. HENRY - I
William Shakespeare
222. KRAL IV. HENRY - II
William Shakespeare
223. İVAN İLYİÇ'İN ÖLÜMÜ
Lev Nikolayeviç Tolstoy
224. AŞKIN EMEĞİ BOŞUNA
William Shakespeare
225. AŞK VE ANLATI ŞİİRLERİ
William Shakespeare
226. SEVGİLİLER
Carlo Goldoni
227. BEYAZ GECELER
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski
228. ANTİGONE
Sophokles
229. TITUS ANDRONICUS
William Shakespeare
230. ÇOCUKLUK
Lev Nikolayeviç Tolstoy

231. HANÇER -Seçme Şiir ve Manzumeler-
Mihail Yuryeviç Lermontov
232. TRAKHİSLİ KADINLAR
Sophokles
233. II. RICHARD
William Shakespeare
234. SAVAŞ SANATI
Sun Tzu
235. KRAL VI. HENRY - I
William Shakespeare
236. KRAL VI. HENRY - II
William Shakespeare
237. KRAL VI. HENRY - III
William Shakespeare
238. ALMAN GÖÇMENLERİN SOHBETLERİ
Johann Wolfgang von Goethe
239. WINDSOR'UN ŞEN KADINLARI
William Shakespeare
240. GILGAMIŞ DESTANI
Anonim

